

CAROLI CLVSII ATREBATIS

CVRAE POSTERIORES,

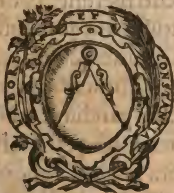
SEV

Plurimarum non antè cognitarum, aut deſcriptarum ſtirpium, peregrinorumque aliquot animalium

NOVÆ DESCRIPTIONES:

Quibus & omnia ipſius Opera, aliáque ab eo verſa augentur, aut illuſtrantur.

ACCESSIT SEORSIM
EVERARDI VORSTII, Medicinæ profeſſoris Clariſſimi de eiuſdem CAROLI CLVSII Vita & Obitu ORATIO, aliorumque EPICEDIA.

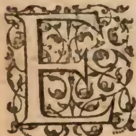
IN OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII,
1611.

ILLVSTRI VIRO

MATTHAEO CACCINI,

NOBILI FLORENTINO,

Typographus D. C. Q.

A ſemper fuit ingenuitas, atque is animi candor Clariſſimi ac doctiſſimi viri CAROLI CLVSII, feliciſs. mem. vt per quoſcunque aliquid profeciſſet, aut in Rei herbariæ præſertim cognitione adiutus fuiſſet; eorum ille ſæpenumerò in operibus ſuis honorificentiſſimam mentionem fecerit, ac in communi colloquio gratiſſimam memoriam tenuerit quamdiutiſſimè. Idem illi tecum quoque vſu veniſſe, Vir Illuſtris, ipſi teſtari nos poſſumus; ac idem confirmabunt plurimi, qui eum paucis hiſce annis viderunt atq. allocuti fuerunt. Nam ab illo tempore quo tuam honoratiſſimam ac ſuauiſſimam notitiam per humaniſſimas tuas ac creberrimas literas nanciſci potuit; non deſiit gratiſſimi ac candidiſſimi animi ille ſenex ſummum illud gaudium, ac ſuauiſſimum guſtum quem ex literis tuis percipiebat, paſſim apud omnes, & præſertim apud nos aliosq. familiares ſuos amicos profiteri: illasque herbas quas plurimas ad illum rariores pro liberalitate tuâ, vltimis hiſce vitæ ipſius annis tranſmittere conſueuiſti, quam diligentiſſimè in horto ſuo fouere & colere, & quam accura-

tiſsimè

tiſſimè in muſeo ſuo deſcribere, ac poſteris communes facere conari perſeuerauit, idq. pænè ad vltimum vſq. vitæ ſuæ halitum: quod literæ ad te, Vir Illuſtris, atque ad alios aliquot amicos, vix octiduo ante mortis ipſius diem ſcriptæ, teſtari & declarare luculentiſſimè poſſunt. Ob eandem etiam cauſam vltimo vitæ ſuæ menſe, cùm iam labaſcentis ſenectæ grauitas, viriumque deficientium imbecillitas ipſi ſcribendi officium ademit, curſumque iſtum diligentiæ interrupit, ac fatali vi propemodum abſcidit, non deſtitit nos identidem monere, vt CVRAS has POSTERIORES in ordinem redigere non tergiuerſaremur, easque primâ occaſione oblatâ in lucem emitteremus. Quod ipſum vt morienti amico noſtro promiſimus, ſanctéque affirmauimus, curæ nobis fore; ita etiam quamprimùm ab inchoatis typographiæ noſtræ operibus reſpirare, occaſionemque accommodam adipiſci potuimus, prælo haſce CVRAS POSTERIORES ſine morâ commiſimus: idque ſub tutelâ nominis tui, Vir Illuſtris: ob varias cauſas. Is enim tu vir es, cuius ſtudium & amor rei Herbariæ augendæ tantus eſt, vt meritò apud omnes candidos ac recti iudicii animos & gratiæ tibi debeantur, & præconium induſtriæ tuæ immortale: & prætereà is tu es, qui has vltimas Curas maximâ & præcipuâ mole auxiſti; herbis quàm rariſſimis ad Clariſſimum virum CAROLVM CLVSIVM feliciſs. mem. identidem indefeſſo ſtudio, ac immenſo

ſumptu tranſmiſſis; ita vt ex parte tuum hoc opus iure quodam dici mereatur: ac demum is tu es, cui, nî grauiter fallor, Clariſſimus ille vir tale quid aut maius fortaſſe aliquod opus dedicare cogitauerat; & dedicaſſet proculdubio, ſi fata illum ſuperſtitem reliquiſſent. Illius igitur voluntatis tamquam heredes, hoc opus Illuſtri tuo nomini dedicatum conſecratumque imus, Clariſs. ac Nobiliſs. MATTHÆE CACCINI; ſperantes illud ipſum tibi æquè gratum fore ac ſi ipſe CLVSIVS amplius quidpiam & perfectius ac elimatius opus tibi viuus ac ſuperſtes obtuliſſet. Huic autem operi ſi quid deſit, id fatali neceſſitati, quæ tantũ virum nobis etſi in grandiſſimâ ætate, tamen nimis præproperè ademit (ſummorum enim virorum acerba ſemper & immatura ſunt funera) & noſtræ imperitiæ attribue: quodcunque verò laudandum in eo erit, id partim tuæ diligentiæ, & munificentiæ, per quam illud, vt diximus, præcipuum augmentum cepit, partim verò indefeſſæ Cluſianæ induſtriæ aſſcribe. Noſtram autem propenſi erga Illuſtrem tuam magnificentiam animi promptitudinem beneuolo animo interpretari ne dedigneris. Ita te Deus Opt. Max. quàm diutiſſimè incolumem ſeruet, ad rei herbariæ incrementum, & tui ipſius gloriam immortalem. Lug. Bat. Kal. Maii, 1611.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI S. P. D.

POSTHVMVM *hunc clarißimi ac feliciß. mem. viri* CAROLI CLVSII *fœtum diutiùs apud nos fouere noluimus: sed quantumuis immaturum propemodum ac vix perfectum ab auctore nobis relictum, in lucem emittimus; partim vt vestræ expectationi, partim vt nostro promisso ac debito erga defunctum officio, & eius vltimo desiderio satisfaciamus. In hoc quid egerimus, monitos te volumus, antequã ad lectionem eius vlteriorem pergas. Loca omnia tam in* HISTORIA RARIORVM PLANTARVM, *eiusq;* APPENDICIBVS, *quàm in* EXOTICORVM *libris, ac in* GARCIA, A COSTA, BELLONIO, *aliisq; ab eodem Clusio versis operibus ab ipso emendata aut aucta, secundum schedulam, quam pauculas septimanas ante obitum suum nobis cõmiserat, reposuimus aut auximus; ideoq; titulos variarum plantarũ maiusculis characteribus in his* CVRIS POSTERIORIBVS *notauimus: vt inde leui intuitu conspicari quis posset quæ stirps & quo capite, aut qua pagina describeretur, aut quomodo eius vetus descriptio emẽdatior fieri posset: ideoq; sæpe Lectorẽ ab Appendice Prima ad Alteram, & inde ad Appendicis Alterius Auctarium relegamus; iisq; aliquot interdum nouas periodos attextimus; vt ita,*

iuxta normam dictæ ultimæ schedulæ, Caput aliquot integrè & secundum Clusii voluntatem cõcinnaremus: quem laborem sedulus ac rei herbariæ amans subire non grauabitur, si quando Exemplar suum quàm emendatissimũ habere volet: ne si fortè opus hoc Clusianum semel integrum recudatur, queri possit, suum exemplar ulla in re isto nouiter excuso imperfectius aut minùs emendatum esse; & ideò alios sibi sumptus esse faciendos in coëmẽdâ nouâ editione. Ne tamẽ quis existimet CVRAS *hasce* POSTERIORES *nihil aliud quàm Farraginẽ quandam esse, & Erratorum prioris editionis Catalogum siue emendationem, scias Beneuole Lector, hîc plurimas integras atque absolutas nouarum ac incognitarũ stirpium descriptiones reperiri: quod vel leuiter intuenti statim apparebit. Has igitur solummodo perlegere, eisq; solùm frui poterunt ii quibus aut non vacat aut non lubet vetus suũ exemplar cum hoc volumine conferre, & ad hoc præscriptum emendare. In fine etiam huius operis quædam* ADDITAMENTA *posita à nobis sunt, quæ post mortem Clariss.* CLVSII *ad manus nostras demum peruenerunt, quamuis ad ipsum destinata: ideoq; non temerè medio operi inseri debebant, ne Clusianum opus non Clusianis verbis indecorè fortassis farciremus aut interpolaremus. Vale, Beneuole Lector, & faue.*

SYNO-

SYNOPSIS ICONVM ET DESCRIPTIONVM NOVARVM, quæ his CVRIS POSTERIORIBVS continentur.

Exotica

Reliqua quæ præter supradicta in CVRIS *hisce* POSTERIORIBVS *reperientur, non noua sunt, sed duntaxat correctiores & locupletiores quarundum Stirpium, vel Animalium, &c. quæ in Rariorum Plantarum historiâ, aut Exoticorum libris memorantur, descriptiones.*

CARO-

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO PRIMO

hæc addenda vel immutanda.

CASTANEA EQVINA.

Hvivs vt descriptionem pleniorem habeat, adde capiti v libri primi (paginâ 8) illa, quæ in Appendice Alterâ notata sunt, inserenda ante periodum VETERIBVS ignota, *&c.*

AVELLANA BYZANTINA.

Vt hæc plenè describatur, adde fini capitis septimi, lib. 1. (pag. 12) illa quæ in Altera Appendice notauimus.

ARBOR CORAL.

Descriptio huius arboris est subiicienda calci capitis IX. *lib* 1. *pag.* 14. *qualem habes in Appendice primâ, pag.* CCLIII. *cui adtexe illa quæ de eâdem arbore sub finem Alterius Appendicis notantur, inserenda ante periodum* An verò, *&c. eiusdem paginæ* CCLIII.

Pag. 20. *lin.* 14. *legendum* in quercu non nascuntur.

PALMA MARINA.

Huius descriptio alibi plenior habebitur ex iis quæ de eâ in Appendice Altera ad finem capitis XIII. *pag.* 21. *addenda monui.*

Eâdem pag. 21. *lin.* 36. *legendum* Ebers-torf, ad Danubium sita.

GVAYAVA ARBOR.

Historia huius arboris addenda est calci capitis XXIX. *è Prima Appendice: aut posset huic peculiare caput assignari; ita vt Descriptio Guaiavæ sit caput* XXX: *sed eam ob caussam immutandus esset sequentium capitum toto hoc libro primo numerus.*

Post Tini historiam, quæ nunc cap. XXXII *describitur, pag.* 50. *addi potest descriptio Celastri, cui peculiare caput dari posset, eo modo quo suprà Guayavæ descriptio proprium caput habuit: & sic Tini historia titulo capitis* XXXIII *inscribetur: Celastri descriptio cap.* XXXIV *efficiet: & caput* XXXV *de Alaterno aget,* XXXVI *de Phillyrea,* XXXVII *de Halimo,* XXXVIII *de Frutice Coronario,* XXXIX *de Iasmino Arabum, seu Syringa Arabica. Caput de Euonymo erit* XL, *de Periclymeno* XLI. *Chamæmespilus Gesneri* XLII. *Vitis Idæa* XLIII. *Vua Vrsi* XLIV. *Chamæcerasus* XLV. *Myrtus* XLVI. *Myrto cerasus* XLVII. *Cistus mas* XLVIII. *Cistus femina* XLIX. *Cisti feminæ classis altera* L. *& sic reliquorum omnium capitum libri primi tituli immutandi. Sed vt ad Celastrum reuertamur, eius hæc est historia, quocumque volueris titulo capiti de Tino subnectenda.*

CELASTRVS THEOPHRASTI.

Celastrus Theophrasti. APVD Veteres nullum facere mentionem reperio Celastri arboris, præter vnum Theophrastum: nam neque Dioscorides, neque Plinius (qui tamen ex Theophrasto plurima mutuari solet) eius meminerunt; quemadmodum nec aliarum quarundam ab ipso memoratarum. Theophrastus verò, licet plenam eius historiam non tradat, quod etiam rarò fecit in aliis plantis, aliquot tamen illius notas dat plerisque Historiæ suæ Plantarum locis, è quibus Celastri arboris notitiam adquirere possumus: vt non sit dubitandum, quin illam adhuc in rerum naturâ extare, demonstrari possit.

Primùm enim Celastri (quod modò neutro genere effert τὸ κήλαστρον, modò feminino ἡ κήλαστρος,) meminit lib. I. Hist. Plant. cap. XV. atque inter arbores perenni folio præditas recenset (nonnullarum nomina dumtaxat subiiciam, non enim omnium necesse est) Τῶν μὲν ἡμέρων ἀείφυλλα, ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη· τῶν δὲ ἀγρίων, ἐλάτη, πεύκη, πύξος, πρῖνος, ἀγρία, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη. Item lib. III. cap. IV. perpetuam comam illi tribuit: Ἀείφυλλα μὲν, inquit, ὧν ἐστὶ τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀδράχνη,

ἀδράχνη, φιλύκη, ἀφάρκη, δάφνη, κήλαςρον. Capite autem I. lib. IV. ſummis gelidiſſimisque locis Celaſtrum prouenire ſcribit: φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαςρος ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ χειμεριωτάτων: deſcendere tamen etiam in plana ait cap. IV. lib. III. καὶ ἐν τοῖς πεδίοις μυρίκη, λακάθη, ὀςρύα, κήλαςρον. Cap. verò VI. lib. III. inter tardiſſimè florentes & fructum perficientes enumerat: Πάντων δὲ πλείςην ἡ ἀρκευθος καὶ ἡ κήλαςρος, ὃ ὄψιος. & paullo poſt: Φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαςρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. Cap. item VII. lib. V. Hiſt. Plant. Εὐτονώτατον δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λευκότης ὥσπερ ἡ τοῦ κηλάςρου. Et cap. VIII. eiuſdem libri: Κηλάςρῳ δὲ καὶ μόνα πρὸς βακτηρίας. Hi ſunt loci apud Theophraſtum de Plantarum hiſtoriâ, in quibus Celaſtri arboris fit mentio: & è quibus colligere licet perpetuò virere, ſummis frigidiſque montibus prouenire, transferri tamen in plana mitioraque loca poſſe; tardè admodùm florere; & fructum propter iam ingruentem hiemem perficere non poſſe; adeoque inutilem eſſe, præterquam ad baculos pro ſenibus.

Diſpiciamus nunc, an pronunciare non liceat, illam arborem perpetuò virentem, quæ in Academico horto apud Lugdunum Batauorum colitur, Celaſtrum eſſe. Tinus certè, pro qua hactenus habita eſt, eſſe nequit: differunt enim inter ſe & floris formâ coloreque & ſitu, atque etiam foliis, licet vtrique plantæ ea ſint perennia. Quoniam autem à Neotericis, qui libros de Plantis ediderunt, nec eius hiſtoriam deſcriptam, nec illius iconem propoſitam inuenio, in rei herbariæ ſtudioſorum gratiam, illius arboris ramum cum floris rudimento in tabellâ adpoſitâ exprimi curauimus, cui ipſius arboris hiſtoriam ſubiecimus.

ARBOR igitur illa Academici horti, quæ meâ opinione, Theophraſti Celaſtrus nuncupari poteſt, humanam ſuperat altitudinem; firmoque & duro caudice conſtat, atque in frequentes ramos diuiſo, qui dum nouelli ſunt, viridi cortice integuntur, annotini verò fuſco: numeroſa habet folia, ex aduerſo ſemper naſcentia, densâque ſerie congeſta, ſupinâ parte ſaturâ viriditate prædita, pronâ autem dilutiora, perennia, hoc eſt, quæ non defluunt, niſi nouis & recentibus iam natis, vt in arboribus perpetuò virentibus plerunque accidere ſolet: ſplendent verò præ læuore ea folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem ſuperant, imò pleraque ſunt illis minora, præſertim annotina, quæ ramulorum infimam partem occupant ſiue veſtiunt; nec in ambitu ſunt crenata, præter-

 quam

quam nouella, quæ crenarum quandam formâ extremâ parte habere videntur, attamen verè crenata dici nequeunt: amariusculi sunt saporis. In nouellorũ ramulorum extimâ parte inter folia nascuntur vncialis longitudinis petioli, sustinentes quinque aut sex paruos flosculos, quatuor plerunque aut quinque foliolis ex flauo virescentibus cõstantes, suauiter odoratos, racematim Lentisci flosculorum modo dispositos, non vt Tini aut Sambuci vmbellæ instar expansos, qui serò admodùm aperiuntur, & nisi extremo Autumno, aut hiemis initio, imò etiam (quando mitior aura) veris initio, vt anno Christi 1609. ex ramis florentibus à Cl. V. D. P. PAAVWIO, mense Martio ad me missis obseruare potui: eam ob caussam fructus maturari non potest: imò si æstas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vix flores aperientur: etenim flosculorum gemmas dumtaxat ostendebat Octobri mense. Qualem autem fructum proferat, dicere nequeo, quia nullum vnquam obseruare potui, imò ne fructus quidem rudimentum. Facilè porrò ramis pangi posse, certum est.

Celastrus Theophrasti.

POST

POST *mortem Clariss.^mi Clusii idem Cl. V. D. P. Paawius fructus rudimentum in horto Medico obseruauit, imò & fructum ipsum; qualem sequentibus hisce verbis descripsit: quæ addenda esse iudicauimus, vtpote ad absolutam huius arboris descriptionem necessaria.*

Anni 1610. mense Iunio fructus rudimentum ostendere cœpit, producens breuem pediculum, cui adhærebat bacca myrti baccis magnitudine similis. Hæc quamdiu in accretione erat, viridem; iustam adepta magnitudinem, rubrum exhibebat colorem; qui paulatim ex puniceo corallinus reddebatur, adeò vt asparagi maturam baccam (de minoribus loquor) te videre dixisses. Arridebat gratissimo hoc colore ad Augusti vsque initium bacca: tunc etenim paulatim corrugari incepit cutis siue exterior superficies, simulque colorem mutare: fuscedinem namque contrahebat, tandemque adustam nigredinem. Simul etiam ipse fructus figuram suam mutare, ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Postquam decidisset, repertum intùs semen vnicum, oblongum, quodammodo triangulare, vuarum vinaceis admodùm simile. cuius cortice (durior is erat & quodammodo osseus) diffracto, prodiit granum quoque vnicum, tectum membranulâ crocei coloris; eâque ablatâ medulla siue caro durior, albicans, ei similis quam nux auellana ostendere solet. *Hæc D. Paawius.*

SAMBAC ARABVM, *seu Iasminum Arabicum, aut Syringa Arabica.*

Pag. 56. calci Capitis XXXVI. *de Frutice coronario, addi potest sequentis fruticis descriptio: aut, si mauis, nouus titulus ei affingatur, vt sit Caput* XXXIX *Libri* I. *Rariorum Plantarum.*

PROSPER Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. XIX. Sambac Arabum, siue Iasminum Arabicum describit his verbis. Cayri est frutex sarmentosus, qui sarmentis serpendo, altiùs se extollit, foliis mali aurantii proximis: flores albos proferens octonis foliis præditos, omnino similes vulgaris Iasmini floribus; à quibus differunt numerosioribus foliis, magnitudine, odoreque præualidiore ac suauiore. Eius etiam iconem exhibet octo foliorum floribus onustam. Tametsi verò ex hac illius descriptione, tum plantæ quam proponit icone, coniicere liceat, ipsum plantam eam innuere velle, cuius iconem coloribus expressam Illustris Vir Matthæus Caccini

Sambac Arabum, siue Iasminum Arabicum.

anno Christi millesimo sexcentesimo sexto Florentiâ Hetruriæ vrbe ad me mittebat, hac appellatione, *Syringa Arabica*, siue *Iasminum Arabicum*, vel *Iasminum ex Gine*: magna tamen est differentia inter vtriusque flores, quòd Iasmini Prosperiani flores octo foliis simplici serie dispositis constét; iconis verò quam accipiebam flores dena folia habebant, duplici serie disposita: duplicemque seriem foliorum esse debere, deprehendi è ramulo suis foliis & floribus onusto, quem insequente anno ad me mittebat: hanc ob causam illum in tabellâ adpositâ exprimendum curabam, vt ex eius cum Alpinianâ collatione, differentia faciliùs obseruari possit.

Iasminum Arabicum, seu Syringa Arabica.

VT porrò huius fruticis pleniorem cognitionem habere queant Lectores, præstat vt ipsius Caccini verba subiiciam, quæ ad me „ scribebat, cùm iconem mitteret: Accipies rami cuiusdam plantæ „ ex Alexandriâ Ægypti allatæ iconem, quam nonnulli Iasminum ex „ Gine appellant, quidam Syringam Arabicam, alii Iasminum Arabi- „ cum. Crescit porrò ea planta, quantum hactenus obseruare potui, „ ad duorum cubitorum, vel quatuor pedum altitudinem: eius stipes

ſtipes infimâ parte pollicari eſt craſſitudine, ſolidâ materie conſtans, „ & quæ difficulter ſcindi poſſit: is duobus digitis ſupra terram, aut „ paullò ampliùs, in tenues & longiuſculos ramos diuiditur, inſtar „ Iaſmini Catalonici, ſiue Hiſpanici; floresq́ue proferre incipiens „ Aprili, deſinit extremo Octobri: ſic vt quinque aut ſex menſibus „ integris planta floribus onuſta conſpiciatur: flores eius albi ſunt, vt „ Narciſſi pleni Byzantini primi à te deſcripti, nunc decem, modò „ duodecim foliis conſtantes; & quando minimùm, nouem; duplici „ ſerie diſpoſitis, odoratiſſimi, Iaſmini Hiſpanici odorem etiam ſupe- „ rantes, vel quaſi florum mali aurantii & florum Iaſmini Hiſpanici ſi- „ mul permiſtorum odorem referentes: defluunt autem à planta flo- „ res eodem modo quo aliorum Iaſminorum flores; habentq́ue tu- „ bum illum pertuſum quo ſuis petiolis adhærent, vt reliquorum Iaſ- „ minorum flores. Inſeritur ſupra vulgare Iaſminum; primoq́ue vel „ eodem etiam anno flores profert: melioresq́ue progreſſus facit vno „ anno planta tali inſitione hîc adquiſita, quàm ex Ægypto allata in „ tribus: quia quæ inde adferuntur, duobus aut tribus annis lan- „ guent, & difficulter comprehendunt: quæ verò inſitione adquiſitæ, „ facilimè creſcunt: valdè tamen frigora metuunt. Hactenus Caccini. „

Cæterùm cùm nullam in ea epiſtola foliorum ipſius plantæ mentionem faciat, quia ex icone quam mittebat, qualia eſſent ſatis apparere putabat: ex ramulo quem inſequente anno accipiebam, eorum formam, & quâ ratione in planta ſint diſpoſita, adiicere volui. Ea autem (quod ad formam attinet) non diſſimilia mihi videntur foliis eius fruticis, quem Syringam albo flore vulgò appellant, teneriora tamen, & in ambitu non crenata, ſemper ex aduerſo naſcentia, alternis, modò in vno rami latere, modò in alio, vt affabrè tabella oſtendit, quam ad ramuli miſſi normam exprimendam curaui: florum etiam vmbilicum in tubi ambitu flaueſcere obſeruabam. Quid porrò de florum Sambac Arabum vſu tradat Proſper Alpinus, hîc ſubiiciendum putaui. Vſus, inquit, florum eſt magis ad ornatum corporis, quàm ad ſanitatem: nihilominus parant oleum, quo vtuntur mulieres in balneis, ad vterum calefaciendum, & laxandum; eius enim ſcirrhoſis tumoribus maximè conferre, expertæ ſunt: vt partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipſo liniunt extrinſecas vteri partes: vtuntur etiam eo, exteriùs inungentes thoracis regionem; tum per os ipſum calidum ingerentes, ad tuſſim anhelitusq́ue difficultatem, & pleuritim lethalem, in quâ ſputum maximâ cum difficultate educitur; & ad

peri-

peripneumoniam, atque ad dolores vehementes ſtomachi, inteſtinorum & vteri.

QVAMOCLIT, AVT QVAMOCHLIT, *ſiue Iaſminum Americanum.*

Huius iconem præcedenti Iaſmino Arabico ſubiungendam eſſe duximus, vt quiuis differentiam huius ab illo in picturâ ſaltem internoſcere queat. Deſcriptionem autem eius pleniorem, præter hanc picturam, à Clariſſ. Cluſio factam non comperimus. Et quamuis in literis ab Illuſt. Matthæo Caccini paulo ante mortem Cluſii ad eum miſſis, mentionem factam inuenimus cuiuſdam deſcriptionis huius plantæ, factæ à Reuer. P. Gregorio de Reggio: tamen cùm nihil tale inter eius ſchedas reperire poſſemus, præter hanc iconem, quam vltimis vitæ ſuæ menſibus ſculpi curauerat; huic deſcriptionem qualem Clariſſ. Ioachimus Camerarius in ſuo Horto Medico dedit (cuius icon iſti noſtræ non diſſimilis) adiungere decreueramus: præſertim cùm eam in India Quamoclit appellari ſcribat, indeq; ante paucos annos in Europam allatam, & à Cæſalpino ſub nomine Iaſmini folio Millefolii deſcriptam eſſe: poſſéque non ineptè Conuoluulum tenuifolium vocari. Sed cùm eadem hæc ſtirps ante quadriennium à Clariſſ. Fabio Columna accuratiùs deſcripta & delineata ſit, titulo Conuoluuli pennati exotici rarioris, eius verba hoc loco poni curauimus; quæ ſunt hæc:

Quamoclit. Iaſminum folio Millefolii. Conuoluulus tenuifolius.

Conuoluulus pennatus exoticus rarior.

„ NON aptiùs poterat ad aliud genus planta hæc exotica
„ referri, quàm Conuoluulorum familiæ adſcribi. Natura
„ totoque habitu ferè ſimilis videtur, præter foliorum pen-
„ natorum effigiem. Lacte quidem turget dilutiore: Flori-
„ bus oblongis, tubuloſis, ſed quinquepartitis in ſummo, &
„ roſeo colore hilari, lineis ſiue plicis ſtriatis, longo petiolo
„ duobus vel ſingulis inſidentibus, alternato ſitu ex genicu-
„ lis viticulorum: apicibus quinis pallidis: Fructu deinde ob-
„ longo, ex ſquammoſo calice, in apicem deſinente, cartila-
„ gineo cortice obducto, vt vulgaris Conuoluuli, ſed angu-
„ ſtiore, ſeminibus intùs quatuor oblongis, nigris, duris, acri
„ guſtu. Folia viticulis purpuraſcentibus alternatim hærent,
„ pinnata, tenui admodùm diuiſura, duplo vulgaris Eruca-
„ ginis Reſedæ putatæ, minora, obſcurè virentia, ſed tenella
„ pallentia, paucis primùm lobis, deinde pluribus vtrinque,
„ ad terdenos vſque, & vnico in ſummo: at priores lobi bi-
furcantur.

Quamoclit, siue Iasminum Americanum.

„ furcantur. Propter innumeros „ viticulos foliosos & floridos, „ quos profert, „ arũdinaceas crates adimplentes „ sese cõtorquendo, maximè oculos conspicientiũ recreat: quare pẽsilibus hortis iucunda. Semen primo Vere satum, Iunio „ emicat: atq. prima folia Aceris „ fructus referunt, „ effigie alata, vel „ Ari modo bifurcata, vt expressimus, & apud peritum aromatarium ac herbariæ rei exercitatissimum Iosephum Guidum, „ familiaritate nobis cõiunctũ, obseruauimus Romæ. Augusti fine floret, & Septembri deinde fructus perficit. *Quamoclit* nomine sibi missam refert. *Hactenus Fab. Columna.*

Eadem pag. 56. *lin.* 56. *legendum*, quas erueram, donabam, adoleuerunt,

Pag. 57. *lin.* 3. *legendum* continens: is in summo ramulo in icone ineptè collocatus; cùm ex imo, vt flores, reponi debuisset. Sub Autumn. *&c.*

Eadem pag. lin. 7. legendum silua illa quâ ex Greben
Eadem pag. linea vltima legendum descriptio extat

Mahaleb Arbor.

Mahaleb aut Mahalab arboris historia concinnanda est verbis Appendicis Alterius, inserendis pag. 65. lin. 2. ante periodum Sunt qui, *&c. circa finem capitis* XLII. *(aut vt immutari posset* XLV.*) de Chamaceraso.*

Chamæcistus Septimus.

Describitur hic Chamæcistus pag. 76. sed huic descriptioni ante periodum OCTAVVS, *&c. adiice hæc:* Crescit hic Septimus Chamæcistus etiam in Tyrolensibus Alpibus: & Oenipente ad me missus est anno 1608. à R. P. F. Gregorio de Reggio.

HIRCVLVS FRISICVS, *Dortmanni.*

Pagina 77. ante Sectionem ALTERAM, Madritiana, *&c. sub extremum caput* XLVIII. *lib. I. Hist. Plantarum, inserenda hæc de Hirculo Dortmanni, quæ sequuntur.*

Typis iam expressâ meâ Rariorum Plantarum Historiâ, Ioannis Dortmanni pharmacopœi Groeningensis celebris & eruditi epistolam accipiebam, cum paucis quibusdam Plantarum iconibus, ipsius manu satis scitè delineatis, quarum neminem adhuc meminisse existimabat, & Groeningensi agro vicinisque locis peculiares esse credebat. Verum enim verò nonnullas in aliis prouinciis etiam nasci iam obseruaueram, vt ex meâ Plantarum Historiâ liquet; quales sunt Erica baccifera ipsius, quæ in variis alpibus reperitur, & eius Rosa alpina, à Silesiis Rosmarinus ἄοσμος nuncupata, in Tyrolensibus etiam alpibus nascens. Sed tres inter illas fuêre, quibus similes anteà non vidisse, ingenuè fateor; eius videlicet Hirculus, Trifolium fragiferum, & Gladiolus stagnalis. Harum breuem descriptionem, qualem ab eo accipiebam, postremæ isti meæ Historiæ Plantarum recognitioni additam esse volui, atque earum icones Lectoris oculis propositas; & Hirculum quidem post Chamæcistos collocandum censebamus, quia meo iudicio congener illis est planta, notis quibusdam quas in ea planta obseruabam, vt ita censeam me impellentibus: Trifolium autem in Trifoliorum

classe

classe collocabimus; & Gladiclum inter aquatiles reponemus.

Hirculus, qui Chamæcisti genus.

PLANTVLA hæc Celticæ Nardo ferè similis foliis & radice, eiusdemque propemodum magnitudinis: cauliculo tamen dispar est; qui gracilis, sese attollens, quinis aut senis floribus onustus conspicitur speciosis, Ranunculi florum æmulis, sex foliis simplici serie dispositis constantibus, flaui coloris, paruis tamen maculis alterius coloris, duplici serie, circa vmbilicum orbiculatim distinctis: iis succedunt capita seu vascula mucrone bifido prædita, paleaceo semine referta. Tota planta aliquantulum grauiter olet. Nascitur in palustribus siccioribus locis, permixta Gramini Parnassi vulgò dicto, prope amœnissimum quemdam pagum in Comitatu Drentiæ.

Cognationem quandam habere videtur cum Madritiana illa pinguiuscula planta, cuius memini cap. XLIX. Lib. I. pag. 76. inter Chamæcistos annuos.

Pag. 79. de Ardiueja repone quæ in Altera Appendice.

Pag. 97. lin. 19. legendum subiiciendos non existimaui.

DORYCNIVM HISPANICVM.

Pag. 101. *ad caput de Dorycnio, nempe ante periodum* VETERES porrò, *&c. accerse quæ in Prima Appendice de Dorycnio vero Plateau scribuntur pag.* CCLIV.

Pag. 101 *lin.* 24. *lege*: Quo tempore florebat, sub eâ crescere obseruabam Hæmoderi, *&c.*

eâdem pag. lin. 27. *leg.* materia turgens

Pag. 103. *lin.* 58. *leg.* retexendam non putaui.

Pag. 105. *lin.* 23. *legendum* quoddam animalculum referentia.

Pag. 111. *in titulo capitis* LXXIX *expunge* PVMILA.

Spina Infectoria.

Pag. 112. *ad cap. de Spina infectoria, ante sectionem* Spinam infect. *&c. adde*: Crescit illa etiam in Tyrolensibus Alpibus, vt obseruabam ex plantis siccis à P. Gregorio ad me missis: quæ Alpes multas alias stirpes alunt quas in Austriacis, Stiriacis & Pannonicis legeram.

ROSA FLAVA PLENO FLORE.

Ad caput de Rosa, nempe pag. 114, *ante periodum* CETERVM; *adde ea quæ de Rosâ flauâ pleno flore notata sunt in Appendice alterâ, his verbis*: Et certè, *&c. quibus attexe & subsequentia verba*:

ANNO Christi porrò sexcentesimo quinto supra millesimum, accipiebam à Generosâ Dominâ de Heusenstain, similis Rosæ fruticem, suis radicibus præditum, cum Castaneæ Equinæ pusillâ arbusculâ: vtramque autem plantam statim in Academicum hortum perferendam curabam; in quo nunc adhuc conspiciuntur.

ANNO porrò Christi MDCVII, Octobri mense accipiebam à prædicto Friderico Mayero Rosæ flauo pleno flore plantam, quæ paucas

pauccas radices habebat, sed valdè exsiccatam, vt metuam an comprehendet: telluri tamen commisi, vt periculum faciam an cum tempore sit ad frugem peruentura: sed asperrima hiems quæ sub sequuta, prorsus corrupit.

Rosa flaua, pleno flore.

Rosa semper virens.

Huius descriptio (qua est in Auctario Appendicis alterius) collocanda est pag. 116 *Historia plantarum, ante Rosam Campestrem.*

Pag. 121. *lin.*5. *legendum* patur *pro* pata

CLEMATIS ALTERA FLORE PLENO.

Pag. 122. *ad Caput de Clematide, ante sectionem* AD eorum, *&c. addendum*

dendum de eâ quæ eſt pleno flore, ex Altera Appendice, nempe Paragraphus CETERVM intra paucos, *&c. iisq́; attexenda verba ſubſequentia, vnà cum icone.*

Clematis altera, flore pleno.

Sed anno Chriſti MDCVII, Octob. menſe accipiebam à prædicto Friderico Maiero, eiuſdem Clematidis alterius, vt ſcribebat, pleno flore (cuius ſicci ſpecimen paucis antè annis ab eo accipiebam) plantá, nonnullis radicibus præditam, quam telluri ſimiliter commiſi, vt videam an comprehenſura ſit. Verùm eodem anno accipiebam ab Ill. Viro Matthæo Caccini ſimilis plantæ rami ſuis floribus onuſti iconem viuis coloribus expreſſam, quam ilicò in tabellâ delineandam curabam, vt hoc loco apponeretur.

Poſſet autem eius noua hiſtoria concinnari, ſimulac planta hæc comprehenderit, & flores protulerit: poſſetq́ue illi peculiare caput aptari.

Pag. 123. *lin.* 31. *legendum* nullaque.

Aſclepias Cretica.

Pag. 126. *poſt deſcriptionem Apocyni, ante periodum* Ad huius libri, *etc. reponenda ſunt ea quæ de Aſclepiade Cretica p.* CCLV. *in* 1. *Appendice extant.*

RARIO-

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SECVNDO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 127.*lin.*41. *scribendum* pluribúsve aut paucioribus foliis.

*Pag.*132. *ante sectionem* Memini, *adde ex altera Appendice, illam Lilii Byzantini miniati speciem, nunc in Italiâ* Rizo della signora (*aut* Ricci della signora) *appellari solere.*

MARTAGON POMPONII.

*Pag.*133.*ante paragraphum* LILII porrò *adde illa quæ in Altera Appendice tractantur de* LILIO MINIATO TENVIFOLIO: *vbi paragraphus* Vtrumque genus, *&c. ita rescribatur & augeatur:*

Vtrumque genus, ab iis qui diu aluerunt, *Martagon Pomponii* vocatur, & hac appellatione ex Italiâ se accepisse asserunt. Rarum adhuc est in his prouinciis, quia adnatis difficillimè se propagat, nec apud quempiam ipsam plantam semen præbuisse intellexi: At anno MDCVI in meâ plantâ vnica triangularis theca nata, iis similis quas Lilium Byzantinum miniatum ferre solet; sed minor: in quâ sextuplici serie continebantur semina, illa verò prorsus inania, præter decem aut duodecim aliquantulum solida, plana, orbiculata, parua, subrubentia: insequente etiam anno binas siliquas, in quarum alterâ circiter viginti grana solida continebantur, reliqua in vtrâque thecâ inania. Obseruabam etiam meam plantam faciliùs alterâ proles proferre. *Martagon Pomponii.*

Pag. eâdem post præcedentia verba, ante eandem periodum LILII porrò, *erunt addenda quæ in Prima Appendice, nempe pag.*CCLV. *de* LILIO *montano flauo flore, &c. tractantur: & ibidem, nempe ante periodum* CETERVM quatuor, *inserenda ea quæ de Lilio montano flauo puro flore aguntur in calce Appendicis alterius: quibus & hæc adde:*

Solus verò Hogelandus Lilii montani flauo flore puro plantam non habuit, sed etiam Christianus Porretus pharmacopœus Leidensis diligentissimus, cuius me participem fecit, licet ex iis quas à Venetio

Lilium montanum, magis flauo flore, & atrioribus maculis.

Venerio pusillas acceperim, vna tandem purum flauum dederit. Similis generis planta folia habet saturatiùs virentia, floremque magis flauum, & atrioribus maculis distinctum.

Hinc redeundum ad illam periodum Appendicis primæ CÆTERVM quatuor illi, *&c. pag.* CCLVI. *cui addenda & hæc, ex fine Appendicis alterius, nempe periodus* SINE difficultate, *&c. cum altera periodo* Posteà verò, &c.

LILIVM MONTANVM ALBO PVRO FLORE.

Pag. 134. *de Lilio montano flore albo puro, ante sectionem* Est etiam, *adde sequentia, paulo aliter in Appendice alterâ scripta, sed nunc hoc modo immutanda:*

Lilium montanum albo puro flore.

Habui etiam à doctissimo viro Ioachimo Venerio similis plantæ bulbum Burdigalâ missum, cuius quidem forma ab illius bulbo non differebat, sed eius caulis non purpurascebat quemadmodum illius quæ albos profert maculis purpureis interiore parte distinctos; at magis ex viridi candescebat; eius etiam folia magis candicantia, flores autem siue florum gemmæ antè quàm expandantur multâ candidâ lanugine sunt obsitæ: explicati flores prorsus sunt niuei, nec vllis maculis infecti; staminum etiam apices ferruginei coloris non sunt, vt in aliis, sed flaui: subsequutæ thecæ triangulares planum semen aliarum instar continent, sed magis album.

CÆTERVM quotquot adquisiui plantas alterius albos flores purpureis maculis insignitos proferentis semine natas, mirum in modum florem variârunt, nec vllam habui matris colorem referentem.

HVIVS autem quæ puro albo est flore, nondum feci periculum, & vix faciam ob grandem ætatem: sed aliis me iunioribus hanc prouinciam relinquam.

Pag. 149. *lin.* 54. conseruare vid.

eâdem pag. lin. 55. mutationem adquirebant, exigua ea erat, & pler.

eâdem pag. lin. 56. consistebat. Postea successu temporis obseruatum est illarum semine plantas nasci quæ flores gererent mira colorum varietate discretos: atque etiam nonnunquam ex elegantissimarum versicolorum semine, flauas & rubras dumtaxat generari.

Solet caulis, *etc.*

TVLIPA

TVLIPA PERSICA.

Pag. 150. cap. x. sit Tulipa Persica, deinde Byzantina altera: atque considerandum an ea non sit Cretica Caccini: tandem post Mompelianam agendum etiam de eâ quæ in montanis Placentiæ; hoc modo: Ad calcem capitis IX *addi potest descriptio Tulipæ Persicæ, aut ex ea nouum caput* X *faciendum: ita vt Tulipa Byzantina altera caput* XI *occupet. Tulipæ autem Persicæ hæc est descriptio:*

TAMETSI Herbariæ rei studium ad summum culmen peruenisse videatur, singulis tamen fere diebus, nouæ alicuius, nec adhuc à quopiam descriptæ plantæ cognitionem adquirimus: adeô infinitum est hoc studium.

Tuliparum certè cùm præcocium, tùm serotinarum, summa varietas ab his qui nostro sæculo rei herbariæ operam dederunt, eorumque qui Plantarum historiam scripserunt, est obseruata, atque quotidie adhuc obseruatur: semine enim quanta varietas colorum adquiratur, verbis exprimere vix aliquis queat: nullus tamen hactonus illius meminit, quæ paucis abhinc annis ab Asia in Europam est translata: primusque omnium talem reperiri, me (quo est candore) monuit Nobilis vir Florentinus Matthæus Caccini, qui licet ante quadriennium dumtaxat ad hoc studium applicare cœperit animum, adeò sedulus & diligens fuit, vt nunc hortum habeat selectissimarum plantarum copiâ instructissimum. Is anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum, extremo Februario accipiebat Constantinopoli Tulipæ cuiusdam nouæ aliquot bulbos satis pusillos, quos è Persia allatos esse scribebat qui ipsi mittebat: hi, licet adeò pusilli, & longiore vecturâ satis adflicti, sequente nihilominus Aprili elegantissimum florem protulerunt, bipedalis longitudinis cauli subnixum: cuius iconem viuis coloribus expressam, cum bulbulo sub extremum Iulium ad me mittebat; ego verò extremo Septembri accipiebam: is terræ creditus comprehendit, licet toto bimestri in itinere hæsisset, nec sperassem adeò exiguum bulbum (vt qui exiguæ nucis auellanæ magnitudinem non excederet) florem producturum. Quia porrò plantam florentem videre mihi contigit, eius historiam describere, atque iconem, quam in lignea tabella exprimendam curabam, Lectoris oculis proponere volui.

Tulipa Persica.

Tulipa Persica præcox.

Hvivs itaque anni M.DC.VII. Aprili menſe, cum præcocibus Tulipis, florem dedit mea plantula, Septẽbri præcedente, vt dixi, terræ commiſſa: eam tamen altitudinem non adquiſiuit, quam N. V. ſuam habuiſſe ſcribebat, (etenim propter imminentem hiemem, quam aſperiorem futuram metuebam, fictili vaſi crediderã;) ſed pedalis longitudinis caulem duntaxat protulit, ſatis gracilem, quatuor foliis non valdè latis præditum; imò anguſtis, & Narbonenſis Tulipæ foliorum latitudinem haud ſuperantibus, non adeò tamen virentibus, & ad præcocium Tuliparum colorem magis accedentibus ac carinatis: qui ſupremâ parte florem ſuſtinebat dèlicatulum, Narbonenſis vel Hiſpanicæ Tulipæ flore paullò maiorem, (quin altiùs aſſurgat, & maiorem florem libero loco nata proferat planta, non dubito; ſed qualem mea planta in anguſto loco adſeruata habuit, deſcribo) ſex foliis binas vncias longis conſtantem, quorum terna exteriora paullò longiora & mucronata, foris quidem ſuauerubentis coloris, oris tamen albis, internè verò prorſus albis. tria autem interiora folia, quæ aliquantulum breuiora, mucronem habebant nonnihil orbiculatum,

niueique

niueique planè erant candoris: omnium autem vngues purpureâ maculâ insigniti: stamina nigra, apices etiam nigri. bulbi cortex foris nigricans & fuscus, interiore parte molli lanugine fusci & quodammodo ferruginei coloris obsitus, quali ferè Rhododendri siue Nerii semen est, aut castanearum cortex ipsum nucleum tegens. De semine, nihil pronunciare possum, quia obseruare non licuit, quandoquidem caulis superiorem partem cum duobus foliis & flore præscindebam, vt pictori delineandam traderem: eamque causam esse arbitror, cur insequente anno florem non protulerit, sed adeò imminuta fuerit planta, vt vnicum dederit folium, illudque valdè angustum & quasi iunceum, accedente præsertim illius eiusdem anni asperrimâ hieme.

Anno porrò Christi millesimo sexcentesimo septimo accipiebam ab eodem T. Persicæ alterius generis exiguum bulbum, paullo oblongiore formâ, non orbiculatâ vt superioris, cuius pretium maius esset quàm superioris, licet illud satis ingens esse ad me scriberet: protulit quidem anno insequente vnicum angustum & carinatum folium prioris folio non dissimile, sed breui marcescens: eam ob causam Maio mense eximebam, vt viderem an bulbus corruptus esset; & prorsus flaccidum & inanem reperi. atque eodem mense ad me scribebat nobilis ille vir, bulbos quos sibi retinuerat, vnicum folium dumtaxat protulisse, nullum florem.

FRITILLARIÆ VARIETAS; AC DE ALBA.

Pag. 152. ante Sectionem Sponte, *in extremo pagina adde ea qua notata sunt in Appendice Altera, de Fritillaria serotina, & Fritillaria albo flore, his verbis*, præcocior videlicet, *&c. quibus & addenda sunt illa qua in Auctario eiusdem Alterius Appendicis de eâdem Fritillariâ albâ aguntur, his verbis*, Mittebat verò, *&c. cuius periodi fini attexantur & sequentia verba*: Similes deinde anno 1606 vidi apud Hoghelandum & Porretum: sed & anno præcedente à rhizotomis Gallis aliquot bulbos redimebam (quos illi in Hollandiam venales proferre cœperunt) quos flores albos ferre affirmabant. eorum aliquos anno 1608 florentes habui: sed bini duntaxat albi fuerunt prorsus, maturè cum vulgari præcoce: reliqui non albi erant, etsi pro iis venditi, sed iis prorsus similes quos proferunt plantæ in Pyrenæis erutæ, hoc est, ex viridi fusco & obsoleto colore mixti; adhæc non præcoces, sed serotini. Obseruatu enim dignum est, plantas quæ album florem tulerunt, *Fritillaria albo flore.*

 runt,

runt, caules & folia vulgarium habere similia, & præcociùs cum vulgaribus florere.

Pag. 153. *post versum* 12, *ante sectionem* N.V. Ioannes Boisot, *adde ex Appendice altera:*

Fritillaria diversi natales. Posteà in varijs Galliæ prouinciis sponte nasci intelligebam; apud Pictones, (vbi circa vrbem Villesagna *des Pessonnes* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios.

Pag. eàdem 153. *lin.* 17 *legendum* reflexæ versicolores erant.

FRITILLARIA PYRENÆA.

Pag. eàdem 153, *ante sectionem* QVI ad me primum genus *adde ea quæ notata sunt in primâ Appendice, de Fritillariâ Pyrenaâ, ac ibidem (nempe in Appendice Primâ pag.* CCLVII) *ante Sectionem* Florebat Maio *adde ea quæ præterea de Fritillariæ Pyrenææ varietate tractantur in Appendice Alterâ: & tunc demum redi ad Sectionem prædictam* Florebat Maio, *&c.*

His demum omnibus subtexenda est sequens Fritillariæ Lusitanicæ descriptio: & hinc redeundum est ad dictam periodum eàdem pag. 153, QVI ad me primum, *&c.*

FRITILLARIA LVSITANICA.

Fritillaria Lusitanica. ANNO Christi sexcentesimo quarto supra millesimum, Nicolaus le Quelt, rhizotomus Gallus, inter alias plantas quas venales proponebat, Fritillariæ quoddam genus habebat, quod in Lusitaniâ legisse, & flauum florem gestare asserebat: ego & plerique alii redemimus: mihi quidem primo anno periit; apud nonnullos alios creuit, atque vnum aut alterum annum permansit, sed etiam tandem periit, nullo prolato flore: itaque nullus nostrûm plantam conseruare potuit, præter vnum Christianum Porretum pharmacopolam Leidensem diligentissimum. Is enim vnicam plantam non modò conseruauit in tertium annum, sed etiam florentem vidit in suo horto instructissimo; atque eius caulem cum flore præcisum ad me misit, vt conspicerem, & quâ in re ab aliis Fritillariis differret, meliùs obseruare possem.

Eius porrò cauliculus pedalis erat longitudinis, valdè gracilis, firmus tamen; & viridis; quem sena aut septena inæquali serie ambiebant foliola, breuia & admodùm angusta: summo autem fastigio sustinebat florem nutantem, & nolæ vel tintinnabuli instar pendulum,

dulum, reliquis Fritillariis minorem, & vix vnciam longum, sex foliis constantem, quorum mucro reflexus non erat, & terna interiora externis tribus erant latiora; foris quidem coloris purpurei obsoleti, in venas quasdam ad extimas oras vergentes distincti, nullis maculis tessellatim dispositis apparentibus, singulorum mucrone ex viridi paululum flauescente. floris pars interior subflaui coloris erat; vngues verò virescente maculâ infecti: è floris vmbilico prodibant sena stamina alba, flauis apicibus prædita: mediusque stilus albus iis longior, & extremâ parte trifidus: extremo Aprili flos aperiebatur, in quo nullum odorem deprehendere potui: radix exigua, sed eiusdem formæ cum aliarum Fritillariarum radicibus.

NARCISSORVM HISTORIA ET VARIETAS.

Pag. 154. cap. XII. *Narcissorum genera aliter possent distingui, in Latifolia videlicet & Angustifolia, simplici & duplici flore: deinde in Vernos & Autumnales. Ideò videndæ Appendices, Prima, Altera, & Auctarium: & inserendæ aliquot nouæ descriptiones, hoc modo:*

NARCISSVS VERNVS PRÆCOX FLORE FLAVO, *& Narcissus oblongo calice.*

Pag. 154 *Ac primùm ante caput* XII *addantur duo capita ex Appendice altera, nempe quibus describuntur Narcissus vernus præcocior, flauo flore: & Narcissus oblongo calice. Ac sub finem capitis de Narcisso oblongo calice ad de hac verba*: In Narcisso oblongiore calice manifestum obseruabam discrimen: nam quorundam flores medium stilum habebant oblongiusculum, & ipsum tubum semunciâ pænè superantem; aliorum stilus tubi oras non excedebat: præterea quorundam tubus coloris erat prorsus aurei; aliorum flaui, oris croceis; plurimorum omnino flaui, & is interdum angustior, nonnunquam laxior. *Varietas Narcissi oblongo calice.*

His ipsis verbis subnectenda est & sequens Narcissi latifolii flauo flore differentia:

NARCISSVS LATIFOLIVS FLAVO *flore, amplo calice.*

A radice bulbosa oblongiusculaque instar Narcissi iuncifolii, eaque multis fibris prædita, terna aut quaterna producebat folia la-

tiuſcula, vt alii Narciſſi latifolii, ſeſquipedem longa: inter quæ nudus prodibat caulis, pedalis longitudinis, ſtriatus, viridis, ſummo faſtigio ſuſtinens vnicum florem è membranaceo folliculo emergentem, ſex foliis pallidis ſiue dilutè admodùm flauis conſtantem: è cuius vmbilico exiliebat calix ſiue tubus ſemunciam lõgus, oris valdè fimbriatis, coloris aurei, paullo tamen laxior; in quo ſex breuiuſcula ſtamina, flauis apicibus prædita, & medius ſtilus ſtaminibus longior: odor ſatis obſcurus, nonnihil tamen ſpinæ appendicis floris odorem referens, qui Aprili & Maio menſe aperiebatur cum Narciſſis anguſtiore ſiue iunceo folio.

Primùm mihi conſpectus eſt huius Narciſſi flos Lugduni Batauorum in horto generoſæ Dominæ de Mateneſſe, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexto, cui planta pro re valdè ſingulari ante aliquot annos donata fuerat quidem, ſed florem dumtaxat eo anno ipſi protulerat, à quâ abruptam prolem mihi communicabat: ſed cùm incommodo tempore è terrâ eruta fuerit, hinc factum arbitror vt demum biennio poſt apud me floruerit.

Pag.

Pag. 158 *ante periodum* HÆC sunt, &c. *inseri posset alia & paulo accuratius delineata Narcissi Indici rubro flore icon, pro illa quæ est paginâ* 157.

Narcissus Indicus rubro flore.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS MINOR.

Sed Pag. 159 *sub calcem capitis* XII, *ante periodum* Intellexi, *etc. addi potest Narcissi Iuncifolii minoris historia, quæ est in Appendice Primâ paginâ* CCLVII.

NAR-

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE.

Ipsi verò calci eiusdem capitis XII *addenda hæc verba ex Appendice Altera:*
imò illos ipsos nullo modo auctos anni à Christo nato millesimi sexcentesimi asperum gelu, quod Februario mense valde apud Belgas sæuiit, prorsus corrupit, cum plerisque aliis rarioribus plantis. *Huic subtexenda & hæc:* At anno Christi millesimo sexcentesimo secundo missi sunt quidam Narcissi à doctissimo Venerio tali nomine insigniti, atque eodem anno & sequentibus aliquot à rhizotomis Gallis etiam allati, quorum tamen folia prorsus iuncea non erant, longè tamen angustiora quàm reliquorum Narcissorum: quorum flores mihi videre non contigit: imò quædam plantæ integro anno latuerunt: deinde asperrima hiems annum Christi MDCVIII subsequuta, prorsus corrupit.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE REFLEXO.

Postea subsequatur Narcissus Iuncifolius flore albo reflexo, descriptus in Appendicis alterius Auctario: cuius descriptioni & hæc attexantur verba: Simili appellatione præditos bulbos annis Christi MDCV & MDCVI etiam venales attulerunt tres rhizotomi Galli, à quibus ego & alii aliquot redemimus: ii in terrâ statim repositi, magnâ ex parte prodierunt quidem, sed nullum florem tulerunt; vt incerti simus, qualis futurus fuerit: anno etiam insequente quo terræ crediti fuerant, latuerunt prorsus, nec vllum folium tulerunt: anni autem MDCVIII asperrima hiems omnes sustulit, & alias plerasque rariores.

His subnectenda, aut potiùs pag. 162 ante sectionem CETERVM hi flores, *&c. inserenda est descriptio sequens Narcissi Iuncifolii pleno flore:*

NARCISSVS IVNCIFOLIVS PLENO FLORE.

RARISSIMA est hæc planta: propterea mirum videri non debet, si qui eam possident magno æstimant. Ego quidem iam ante plures annos, similem plantam reperiri intellexeram apud nonnullos meos Belgas, qui rariorum plantarum culturæ dant operam; nunquam tamen ab eis impetrare potui, vt aut ipsius plantæ flores vel iconem, multò minùs plantam conspicerem; cupiebam enim illius historiam, vti aliarum variarum stirpium, in publicum proferre,

ræ, quandoquidem nullum eorum qui plantarum Historias scripserunt eius meminisse videam. Tandem nuperrimè Nobilis Vir Matthæus Caccini Florentinus, (quem huiusmodi plantam habere, ex horti ipsius Indice cognoueram) rogatus vt meo voto satisfaceret, & iconem suis coloribus expressam, atque ipsius etiam plantæ caulem tres flores è membranacea vaginula prodeuntes sustinentem, præcisum, hoc anno millesimosexcentesimo octauo mittebat: ex quibus & aliquot quas adiiciebat notis, hanc historiam concinnare, & icon eius vt in lignea tabella exprimeretur curare potui, quæ hîc adponeretur.

Narcissus iuncifolius pleno flore.

E radice bulbosa & infimâ eius sede multis fibris firmata instar Narcissi iuncifolii vulgaris, profert hæc plãta quaterna aut quina folia, surrecta, læuia, angusta, viridiaque, qualia Narcissus iuncifolius vulgaris: inter quæ assurgit, vt in illo, caulis rectus, enodis, viridis, satisq. firmus, summo fastigio sustinẽs membranaceum quoddam inuolucrũ siue vaginulam, vt reliqui Narcissi, è quo exilit vnicus interdũ, nonnunquam plures flores oblongiusculo graciliq. pediculo inhærentes, & multiplici foliorum texturâ constantes, coloris prorsus aurei, & diuersæ omnino à vulgari formæ, vt qui longiore illo tubo atque

etiam calice carent, & statim ab extremo pediculo confertim oriuntur, vt in Anemones latifoliæ pleno flore, eleganti sanè spectaculo: nullum autem semen ferre arbitror, quòd nodo illo careat qui sub flore in vulgari conspicitur, & tandem in caput trigonum formatur semen continens: sed adnatis eius propagationem fieri verisimile est; vnde eius raritas. Nam qui iconem & flores mittebat, mihi significabat neminem huiusmodi plantam habere Florentiæ præter se; & se dolere quòd bulbum communicare non posset, quia vnicus illi esset, isque nullà propagine auctus.

VARIETAS PSEVDONARCISSI PLENO FLORE.

Pag. 105. *ad cap.* XVII *de Pseudonarcisso (cuius numerus immutari poterit, ob insertas præcedentes descriptiones, quibus separata capita debebantur) nempe ante Sectionem* Est etiam, *insere ea quæ sunt in Altera Appendice de Pseudonarcisso pleno flore. Sed & eidem Capiti de Pseudonarcisso pleno flore, ante sectionem* Scribebat, *interserere sequentia verba:*

Pseudonarcissus pleno flore alius. Ceterùm videbam anno Christi 1607 alium Pseudonarcissum pleno flore, alterius formæ: nam sex dumtaxat habebat folia expansa, deinde tubum aureum, oris quidem crispis, sed in profundas repandasque lacinias diuisis præditum, qui continebat alia sex folia pallidi coloris, amplectentia secundum tubum aureum, profundis etiam laciniis scissum, continentem in medio alia pallida folia, & tertii aurei tubi informis lacinias simul permixtas, egregio spectaculo. Hunc alebat in suo horto Christianus Porretus pharmacopœus Leidensis, cum sequente.

Pseudonarcissi pleno flore alia varietas. Alter non valdè dissimilis erat Pseudò-Narcisso maiori Hispanico, sed graciliore infirmioreque caule præditus, & sex floris foliis tubum ambientibus pallidioribus: tubo autem è medio protuberante aurei coloris, & per oras fimbriato, qui continebat alium eiusdem coloris tubum in tres profundas lacinias diuisum, & frequentibus plicis conuolutum, vt tres tubi peculiares viderentur, eiusdem cum tubo eos amplectente longitudinis: in quorum medio singularis stilus eminebat breuior, nec ad tubi oras pertingens.

Prior Martio florebat; & in Aprilem vsque flos eius perdurabat: Alterius verò flos Aprili dumtaxat aperiebatur.

Neuter horum similis erat illi, cuius picturam ad me mittebat triplici tubo constantis, quem ambiebant duodecim pallida folia,

cuius

cuius figuram in Altera Appendice exhibui: nihil etiam commune habebat cum Pseudo Narcissis vulgaribus pleno flore præditis, cuius duo reperiuntur genera: nam vnus, qui elegantior, florem explicatum semper gerit; alter rarò admodùm florem explicat, sed suo inuolucro vtplurimum inclusus permanet: vtriusque autem flores ex pallidioribus foliis multiplici serie dispositis constant, & nullo tubo sunt præditi.

Eorum porrò qui simplicem florem gerunt, præter vulgarem vbique obuium, atque maiorem & minorem Hispanicum, quorum in Plantarum Historiâ memini, Ioachimus Venerius plantam mittebat è maiori genere, quam *Aurioles* ab incolis nuncupari scribebat: ea florem longè ampliorem atque laxiorem habebat, quàm maior Hispanicus: cuius color non valdè dissimilis vulgari: binos item alios eiusdem formæ & magnitudinis cum vulgari; quorum vnius sex folia tubum amplectentia exalbidi erant coloris; tubus sescunciam longus, angustior, & per oras fimbriatus, aurei coloris, sex stamina flaua continens, protuberante in medio longiusculo stilo: alter sex foliis flauis constans vt vulgaris, tubo verò simili cum præcedente, angusto & fimbriatis oris prædito, qui continebat stamina & stilum priori similia. horum vterque spinæ appendicis florum odorem referebat, & Aprili florebat. Rhizotomi Galli etiam genus adferebant non dissimile vulgari, quod pro Narcisso duplici flore flauo supponebant: quam fraudem dumtaxat anno millesimo sexcentesimo octauo deprehendimus, flore qui eo anno apertus est, fucum & imposturam prodente. Alius est præterea his, atque etiam vulgari præcocior, cuius quidem forma similis reliquis, sed color elegantior & magis viuidus, tubus etiam paulo angustior.

Pseudonarcissorum simplici flore variæ species.

Aurioles.

Hinc demum redeundum est ad Sectionem Scribebat, *in dicta Appendice Altera: eiusq; fini attexendus Pseudonarcissus albo flore, descriptus in Appendicis Alterius Auctario: & eius descriptionis calci sequentia verba subnectenda:*

PSEVDONARCISSI FLORE ALBO VARIETAS.

In Pseudo-Narcisso albo flore binas differentias obseruabam: vnam altiùs assurgente caule, cuiusque flos oblongior angustiore tubo constabat: alteram humiliore caule præditam, cuius flos breuior, & tubus laxior; vterque tamen oris inæqualibus & paullulum fimbriatis: alioqui foliis & bulbo non discrepabant. Sed & eius cuius

caulis altior & flos angustiore longioreque tubo præditus, mihi nata est planta, quæ florem protulit album quidem, sed ad ὠχρόλευκον colorem tendentem. Porretus similiter plantam habuit, quæ florem non nutantem & pendulum tulit, aliorum eius generis instar, sed protuberantem vt vulgares Pseudo-Narcissi. Asperrima autem hiems, quæ annum Christi millesimum sexcentesimum septimum subsequuta est, omnes ferè corrupit, præter paucos, quorum bini duntaxat florem tulerunt.

PSEVDONARCISSI IVNCEIS FOLIIS VARIETAS.

Pseudonarcissi iunceo foliis varietas.

Pag. 166. ante sectionem Vulgarem porrò *insere sequentia*:

Ceterùm non modò in Cantabrorum montibus, sed etiam vicinis Burdigalæ locis nasci posteà intelligebam. Nam anno Christi sexcentesimo secundo supra millesimum, mihi atque aliis mittebat eruditissimus vir Ioachimus Venerius aliquot Pseudo-Narcissi iuncifolii bulbos, sequentibus verò annis rhizotomi Galli ad Batauos etiam inferre cœperunt: inter eorum autem qui Batauicum aërem ferre potuerunt, nec corrupti sunt, flores, non exiguam differentiam obseruabam, quoniam alii aliis ampliores erant, illique vel flauescentis coloris, vel flaui, vel aurei: vnum enim habui, qui anno millesimo sexcentesimoquarto florem tulit flauum amplissimo calice præditum; insequente verò anno nullum: caussam dum requiro, prorsus corruptum repperi. in nonnullis præterea floribus stilus ex vmbilico inter stamina emergens longissimus erat, & floris oras superabat; in aliis vix ad floris oras pertingebat. Omnium porrò istorum folia surrecta erant, & plerumque bina numero, interdum etiam terna; non autem humi procumbentia, vt nec eorum qui ex ipsorum seminibus terræ creditis mihi nati sunt. Anno autem sexcentesimo sexto supra millesimum, ex eorum numero quos à rhizotomis redemeram, vnum habui qui florem protulit aurei prorsus coloris, æqualibusque oris, non autem fimbriatis aut crispis vt reliquorum; sed illi valdè similem, quem primo loco in mea Plantarum historia descripsi, in peregrinatione Hispanica obseruatum; cuius etiam folia surrecta, & stilus medium florē occupans breuior, nec oras exuperans, quemadmodum plerique illorum quos à Venerio accipiebam, aut à rhizotomis Gallis redimebam: is anno insequente in oblongiusculo trigono capitulo pusillum semen nigrum tulit: quod iuxta matrem ilicò satum, feliciter prouenit.

NAR-

NARÇISSVS MARINVS.

Pag. 167 *ante Sectionem* Eo porrò tempore *etc. interſere ſequentia*:

E variis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæque locis maritimis, vt dixi, huius plantæ bulbos erutos, & diuerſo tempore accepi; omnemque diligentiam adhibui vt eius flores elicere poſſem, procuratâ etiam è marinis locis terrâ in quâ reponerem, ſed operam luſi: etiam dum in Mompelio viuebam narrabant mihi quidam ſe plantam illam ante duodecim annos in ſuos hortos tranſtuliſſe, ſed florem non conſpexiſſe. Sed etiam nobilis vir Florentinus ad me ſcribebat, eas plantas quæ in continente è maritimis locis ſunt tranſlatæ, rariſſimè flores proferre; ſed quæ ex inſulis petitæ, illas florem dare. ſe autem nonnullas plantas in Iſchia inſula erutas habere, quæ ſingulis annis illi florerent. Sed hoc in calidioribus regionibus fieri poteſt: in his verò frigidioribus non florent, vt dixi. *Narciſſus marinus.*

Calci verò eiuſdem capitis adde illa quæ in Appendice alterâ notantur, nempe Hemerocallidem iſtam Valentinam in poſterum NARCISSVM MARINVM *nuncupari poſſe.*

NARCISSVS TERTIVS MATTHIOLI.

Pag. 168. *ante Sectionem* Illius porrò, *adde illa quæ in Appendice Altera traduntur de Narciſſo montano ſiue marino altero, qui Matthioli tertius.*

Calci verò eiuſdem capitis XIX *(poſt periodum* Illius porrò) *etiam addenda ex Auctario Appendicis Alterius quæ de Narciſſo marino ſecundo ibidem præterea tractantur, his verbis,* Quum anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, *etc.*

LEVCOIVM BVLBOSVM VERNVM MINIMVM.

Pag. 169. *ante ſectionem* QVARTO, quinque, *etc. adde ſequentem deſcriptionem Leucoii Bulboſi folio capillari præcocis, ſeu Verni minimi.*

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum, inter bulbos peregrinos quos Nicolaus le Quelt Pariſienſis rhizotomus venales in Hollandiam adferebat, nonnulli fuerunt à nobis antea non conſpecti, quorum aliquot ab eo redimebam, ſed pauci comprehenderunt, reliquos hiems ſubſequens corrupit. Ex his autem *Leucoium bulboſum folio capillari præcox.*

qui perstiterunt, vnus cui nomen dederat Narcissi parui stellato flore, veriùs inter Leucoii bulbosi genera recensendus meo iudicio quàm Narcissi, nisi quis (Matthioli sententiam sequutus) Leucoia in Narcissorum numero habere velit.

Proferebat verò id Leucoium ante hiemem terna aut quaterna foliola pænè capillaria, iis non valdè absimilia, quæ Leucoium minimum autumnale (in Lusitania à me anno millesimo quingentesimo sexagesimo sub finem Octob. obseruatum) habere dixi: ea sequente Aprili emarcuerunt. Extremo autem subsequentis anni Maio nudus exilisque exortus est cauliculus angulosus, semipedalis longitudinis, summo fastigio membranaceum sustinés folliculum, è quo bini exibant flosculi longiusculis tenuibusque pediculis subnixi, deorsum instar campanulæ propendentes, senisque foliolis constantes candidis, quorum terna interiora latiuscula, externa verò paullo angustiora, & foris secundum exortum circaque capitellum subrubentibus; flauis staminibus vmbilicum occupantibus: totus elegans erat hic flosculus & suauis odoris, perstabatque in sua elegantia quinos aut senos dies: nullum verò dedit semen; atque subsequens hiems plantam corrupit.

Huic addi potest & descriptio Leucoii Autumnalis, quod etiam capillari est folio, petenda è pag. 170.

BVLBVS VNIFOLIVS.

Bulbus vnifolius.

Ac postremò ante caput XXI *de Scilla inserendum est caput de Bulbo vnifolio, qui describitur in Appendicis alterius Auctario.*

Pag. 173 *lin.* 3. *legendum* Scillini.

HYACINTHVS PRÆCOX FLORE ALBO, CACCINI.

Pag. 175 lin. 9. ante sectionem ANNO porrò, *etc. adde sequentem descriptionem Hyacinthi præcocis flore albo, Caccini.*

Hyacinthus præcox, flore albo, Caccini.

Sed post vicesimum ab illo annum, Florentiâ accipiebam à nobili viro Matthæo Caccini, aliud Hyacinthi genus albo flore, cæteris præcocius: nam scribebat, isthîc circa Kal. Nouembres flores proferre: mihi certè anno subsequente, qui fuit millesimus sexcentesimus octauus, post videlicet asperrimam illam hiemem, sub Kal. Martias flores dedit, superioribus, si rectè obseruaui, minores,

ipsius

ipsiusque plantæ folia aliorum Hyacinthorum foliis minora mihi visa, angustiora & dilutiùs virentia. Nullum semen dedit: sed quando feret, an ex eo natæ plantæ genus suum conseruabunt, aut degenerabunt, & alterius coloris flores proferent (quemadmodum in ambarum præcedentium semine natis plantis non ego solus obseruaui, sed etiam alii obseruârunt) dies docebit.

Eâdem pag. 175 *lin.* 15 *initium periodi* Diuersis, *ita immutabis*: Diuersus autem à iam dictis, *etc.*

Pag. 176. *ante caput* XXV. *addere potes sequentes duas descriptiones, & singulis integrum caput assignare, nempe vt* XXVI *caput sit de Hyacintho Asiatico* φυλλοφόρῳ *caule, &* XXVII *de Hyacintho Orientali subuirescente flore: sed tunc capitum sequentium numerus etiam immutari debet; & quod hactenus fuit* XXV, *erit* XXVIII. *& sic in reliquis progrediendum.*

HYACINTHVS ASIATICVS *φυλλοφόρῳ caule.*

QVOTQVOT hactenus viderim Hyacinthos vel Asiaticos vel Europæos, eos omnes nudum caulem habere obseruaui: quapropter omnium Hyacinthorum peculiarem naturam esse existimaui, vt nudum caulem proferrent. verùm nullis Naturæ legibus Deus est adstrictus, sed pro sua voluntate Naturæ leges mutat, vt ex hoc Hyacintho, cuius iconem in tabella expressam propono, videre licet: cuius sanè notitiam acceptam fero Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui iconem mittebat XV Augusti, anno Christi millesimo sexcentesimo septimo; accipiebam verò Septembri insequente: me autem eâdem operâ monebat, ne monstrosum quidpiam esse arbitrarer, quod interdum in plantis contingere solet, sed huius Hyacinthi peculiarem esse naturam, quandoquidem plures quàm decem similes Hyacinthi plantas Florentiæ fuisse conspectas, quæ omnes caulem foliosum, & flores eiusdem prorsus formæ similique ratione dispositos habuerunt, vt eius planta quam vnicam illo anno Constantinopoli accepisset: hanc ob causam illam vt ipsi prouenerat, viuis coloribus exprimi curabat, vt ad me mitteret: itaque me confidenter illam describere, & iconem exhibere posse. hanc igitur in lignea tabella expressam, Lectoris oculis, vt rem nouam, & à nemine adhuc exhibitam, proponere volui.

Hyacinth. orient. foliato caule.

TAMETSI ipsam plantam non viderim, sed eius dumtaxat iconem viuis coloribus expressam, illam ex pictura ad me missa, & quibusdam

buſdam notis, quas in ſua epiſtola Illuſtr. ille vir addiderat, huius Hyacinthi hiſtoriam texere non ſum veritus, quia veracem ipſum eſſe, experientiâ didici, cùm in Tulipa Perſica, cuius antè memini, tum in aliis plantis quas ad me miſit.

Porrò habet iſte Hyacinthus bulboſam radicem, aliis Hyacinthis Aſiaticis parem, aliquot candidis craſſioribusque fibris firmatam, è qua prodeunt quina aut ſena folia, viridia, carinata, inſtar eorum quæ profert Hyacinthus orientalis vulgo notus, inter quæ exit caulis dodrãtalis, cinctus aliquot foliis arctè ſimul iunctis, antè quàm flores oſtendere incipiat, quæ deinde, caule incrementum capiente, explicantur, & nullâ ſerie ſeruatâ, caulem ambire deprehẽduntur: flores, qui aliorum Hyacinthorũ orientalium floribus formâ & colore nõ ſunt diſſimiles, etiam confuſo ordine in caule naſcuntur, modò in foliorum ſinu, modò extra ſinum è nudo caule dependentes, qui an ſint odorati perinde ac aliorum Hyacinthorum Aſiaticorum flores, me latet, quia in epiſtola nihil erat adſcriptũ: nec ſcio an quæ apud alios creuerunt ſimiles plantæ, nodoſum caulem etiam habuerint vt ea, cuius icon ad

Hyacinthus orientalis, caule folioſo.

mo

me missa, & hic proposita. Illud solummodò in epistolâ additum, seriùs cæteris florere; vel potiùs medio inter præcoces & serotinos tempore.

Cæterùm Maio insequente scribebat plantam illam quam vnicam habebat, rursus similibus foliis præditum caulem protulisse, & in eo septemdecim flores, quibus successerint trigona, vt in aliis Hyacinthis Asiaticis, capita, semen instar illorum continentia rotundum nigrum, quod ad me insequente anno missum terræ credidi.

Addebat, eorum, qui Florentiæ illius generis Hyacinthos habent, plantas, similibus foliis obseptos caules habuisse.

HYACINTHVS ORIENTALIS SVBVIRESCENTE FLORE.

Hyacinthus orient. ex albo virescente flore duplo.

ISTIVS peregrini Hyacinthi notitiam lubens acceptam fero (quemadmodum aliarum aliquot plantarum de quibus in hoc libello ago) N. V. Matthæo Caccini Florentino, qui VI. Id. Martii anno Christi sexcentesimo septimo supra millesimum ad me scribebat Constantinopoli aduectos esse aliquot Hyacinthos ingentis quidem pretii, sed valdè raros, & nunquam antea isthic conspectos; nec à quopiam descriptos: quorum vnum de tribus qui aduecti fuerant, non sine magna difficultate adquisiuisset. Illius descriptionem (quia eodem anno florentem habuit) ad me etiam mittebat.

Bulbum, inquit, & folia habet aliorum Hyacinthorum foliis & bulbo non dissimilia: eius flos initio cùm prodit viridis est, deinde subcæruleum colorem contrahit dum explicari incipit, apertus verò albus fit ex viridi; retinentque eius omnia folia exteriorem illum neruum siue venam medium folium occupantem viridem. petiolus florem sustinens paullo longior est quàm in reliquis Hyacinthis: caulis verò viridis est, vt & aliorum Hyacinthorum Orientalium, sed superiore parte purpurascit: quod autem flori venustatem addit, est alter flosculus tribus foliis constans è medio flore prorumpens, qui colorem perinde mutat, vt primarius flos. Allatus est cum inscriptione Hyacinthi viridis: & initio quidem valdè obsoleti coloris appâret, deinde paullatim venustior fit.

Illum ipsum bulbum insequente Octobri cum aliis quibusdam selectioribus plantis ab eo accipiebam; quas asperrima hiems subsequuta corrupit, præter paucas admodùm, licet aduersus aëris inclementiam probè muniisse existimarem. E conseruatarum numero

hic Hyacinthus fuit; & Aprili flores protulit, cum magna mea lætitia: Eam ob cauſam in lignea tabella delineandam curabam, vt lectoris oculis ſubiicerem.

CÆTERVM eius caulis prodibat inter quinque aut ſex folia carinata, qualia ſunt aliorum Hyacinthorum, eaque ſurrecta, initio purpuraſcens, deinde dum in longitudinem excreſcit, viridem colorem contrahens, aliquot ſuſtinens flores, initio antè quàm expanderentur virides, deinde foris circa petiolum ex ſubcæruleo candicantes, ſex foliis cōſtantes, quorū extremæ oræ, aut floris laciniæ albeſcebant, nōnihil tamen remanēte conſpicua viriditate: è floris vmbilico deinde emergebat alius flos ternis foliis conſtans interiore parte albeſcentibus; exteriore verò, viridi illa vena ſiue neruo præditis: medium florem occupabát pauca ſtamina nigris apicibus prædita. Nullum gratum odorem in illo obſeruabam, ſed herbaceū quidpiam ſpirantem; cælíne noſtri inclemētiam incuſem nec ne, hæreo. Maio porrò inſequente ad me ſcribebat, eas plantas quæ Florentiæ adſeruabantur longè plures flores protuliſſe, quàm mea

Hyacinthus flore duplici, ex albo vireſcente.

mea hæc; cuius ſupremos flores præſcindebam, vt pictor in pugillaribus ſuis delineare poſſet, donec illi integram plantam in lignea tabella exprimendam traderem: reliquos in planta relinquebam in ſpem ſeminis colligendi; nam libenter periculum facerem an eæ plantæ quæ ex illius ſemine naſcentur, ſimiles flores quales mater habuit ſint prolaturæ: capita verò quæ iis floribus ſucceſſerunt trigona etiam fuerunt vt reliquorum Hyacinthorum, eaque oblongiuſcula, ſemen continentia quale eſt reliquorum Orientalium Hyacinthorum, orbiculare, nigrum, quod dumtaxat ſub extremum Iunium maturum fuit: eum enim annum valdè ſerotinum habuimus, ob præcedentem aſperrimam hiemem.

HYACINTHVS MINOR HISPANICVS.

Pag. 177 *poſt caput de Hyacintho Hiſpanico addenda deſcriptio Hyacinthi minoris Hiſpanici, ex Appendice altera. Sed in illâ hac emendanda; & ei, ſi volueris, nouum caput aſſignabis, vt ſit caput* XXIX. *Verùm priùs illud integrum caput in Appendice Altera prorſus concinnandum, & in ſequentibus locis immutandum. Nam linea 6* conſeruari, *ſcribendum* conſeruaui: *& poſt verbum* continentia, *ante periodum* Reliquorum, *addenda hac verba*: Poſtea obſeruabam adultiores plantas longè plures flores proferre, etiam vſque ad vicenos. *Sed ante ſectionem* Ceterùm illo ipſo anno Nicolaus le Quelt, *etc. adde ſequentia verba*: Hyacinthi porrò minoris Hiſpanici ſerotini flore albo ſemine natas plantas habui, quæ tertio & quarto à ſatione anno flores protulerunt, non albos vt ſperabam ſed prorſus cæruleos; ſic vt incerta ſit earum ſatio, perinde ac Hyacinthi Orientalis albo & niueo flore: nam quotquot eius ſemine natæ mihi plantæ diuerſis annis, maximâ ex parte alterius coloris flores tulerunt, non albos aut niueos, ſed vel cæruleos dilutiores & ſaturos, vel cineracei quodammodo coloris, vel exalbidi.

Hyacinthus minor Hiſpanicus orientalis facie, albo flore, cæruleo interdũ mixto.

Eadem Pag. 177. *linea vltima lege* conſpicerentur, quidam etiam pænè virentes. *& adde ſequentem periodum ex Appendice altera*: CETERVM mittebat iam dictus Venerius, *etc. ſed eius ſectionis calci adde & hac verba*: prorſus eſſe ſimiles, anni ſubſequentes declarârunt.

Pag. 178. *calci capitis* XXVI *adde ſequentem deſcriptionem*:

HYACINTHVS OBSOLETVS ÆTHIOPICVS.

Hyacinthus obſoletus Aethiopicus.

PLANTAM Hyacintho obſoleto ſimilem, ab extremo Æthiopiæ pro-

promontorio, cui Bonæ Spei nomen, relatam à Batauis, habuit ornatiſſimus vir Dauid Moſtart: cuius caulem præciſum & folia ad me mittebat; atque flores ſex foliis conſtantes proferre ſcribebat, quorum terna externa nonnihil reflexa eſſent, terna interna oras dentatas & albicantes haberent; totos tamen alioqui flores luteo colore præditos, ſed interna parte virides: ipſius verò plantæ caulem, quum primùm prodit florum gemmis onuſtus, aliquantulum nutare ſcribebat, ſed ſenſim floribus ſeſe aperientibus erigi: certè caulis quem mittebat, craſſiuſculus erat & firmus, viridis, quique denos aut plures flores ſuſtinuiſſe videbatur, confuſo ordine naſcentes, quemadmodum Hyacinthi obſoleti, cuius Hiſtoriam dedi, flores, vncialibus petiolis ſubnixos: folia etiam quæ mittebat quina aut ſena, impensè viridia, Hyacinthi obſoleti foliis valde ſimilia, paullo tamen firmiora.

Alteram etiam plantam ab iisdem nautis relatam, ſibi donatam ſcribebat, cuius radix Hyacinthi vulgaris bulbo perſimilis eſſet, & alba; huius folia mihi mittebat, quæ valdè breuia erant, vt earum longitudo vix quatuor vncias ſuperaret: etiam illa fracta lanugine abundare deprehendebam.

HYACINTHVS MAVRITANICVS.

Eâdem pag. 178, poſt præcedentes deſcriptiones Hyacinthi obſoleti, nempe ante caput de Muſcari, interſere caput de Hyacintho Mauritanico, ex Appendice primâ: eiq́ peculiarem numerum aſſcribe, nempe Cap. XXXI. *ſed vltimam periodum, quæ de Siſynrichio Mauritanico agit, omitte: illam enim ad caput de Siſynrichio referendam eſſe, infrà monebimus ad paginam* 217.

MVSCARI FLAVO FLORE.

Pag. 179 *ante ſectionem* Ad Hyacinthi, *adde ea quæ de Muſcari flauo flore notantur in Altera Appendice.*

HYACINTHVS STELLATVS BÆTICVS.

Pag. 182, *ante periodum* ALTER etiam, *poſt deſcriptionem Hyacinthi ſtellati Peruãni, inſerenda ſequens deſcriptio Hyacinthi ſtellati Bætici:*

Hyacinthus ſtellatus Bæticus. ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum venales adferebat in Hollandiam varii generis peregrinos bulbos Nicolaus

le Quelt:

le Quest: inter quos Hyacinthi cuiusdam crassa radice magnam copiam, quem ex Africa recenter allatum dicebat, & similem ferè Eriophoro Peruano à me in Plantarum Historiæ lib. II. cap. XXIV. exhibito. Eos autem triplici colorum varietate flores proferre asserebat: nam alios esse cæruleos, alios albos, quosdam etiam suaue rubentes siue carneos. Quos ab eo trium istorum generum redimebam, subsequente quidem anno folia protulerunt, nullum verò florem: Christiano autem Porreto, pharmacopœo diligentissimo, aliquot plantæ flores dederunt cæruleos, vna autem albos ad rubedinem tendentes.

E radice porrò bulbosa & oblongiuscula, nec Muscari bulbo valdè dissimili (nam subfusco cortice tecta erat, prominentemque sedem habebat, supra quam in ambitu crassiusculas fibras spargebat) quina aut sena nouo Vere prodibant folia viridia, pænè vnciam lata, carinata, dodrantem longa, humi in orbem fusa: inter quæ dodrantalis assurgebat caulis, tubi pennæ scriptoriæ crassitie, qui circa fastigium frequentes longiusculos petiolos ex purpura quasi nigricantes producebant; quorum singuli sustinebant flosculum sex mucronatis foliis constantem, stellulæ instar expansis, coloris nunc è cæruleo purpurei, modò purpurei saturatioris & quasi violacei: è quorum vmbilico crassiusculus exibat vmbo, coloris impensè purpurei, cinctus sex staminulis latiusculis, dilutioris in quibusdam cærulei & quasi albescentis coloris, in aliis paullo saturatioris, quorum apices flaui. tota autem florum congeries æqualis ferè erat altitudinis, & veluti vmbellæ formam referebat: nullam verò suauitatem odoris in iis floribus obseruabam: sed cortex & folia abrupta, non minùs in tenuissima staminula distrahebantur, quàm in bulbo Eriophoro.

Qui ex albo rubicantibus floribus erat, similia iam dicto folia habebat, humi etiam in orbem sparsa, sed rariores flores, nec adeò confertim nascentes, sex tamen foliolis instar illorum expansis præditos, vmbone floris vmbilicum occupante, staminulisque eum cingentibus albis, apicibus flauis: pediculi verò eos sustinentes purpurascebant; florum autem gemmæ extrinsecus suave rubebant.

Flores in vtroque genere Maio mense expandebantur, nullum autem semen præbuerunt: Nec verò id genus quod albo flore præditum esse dicebatur, hîc florere conspectum est; atque quotquot eo anno & subsequente plantas redemeramus, hiems rigidissima, præcedens annum millesimum sexcentesimum octauum, prorsus corrupit, cum selectissimis quibusque plantis.

Hoc autem Hyacinthi genus planè mihi persuadeo illud esse, cuius memini cap. xxx. Lib. II. Hist. Plant. quodque Ioannes Robinus Christianissimi Francorum Regis Henrici IIII. Simplicista in horto Regio alebat, à Ser^mo magno Duce Hetruriæ missum Regi cum plerisque aliis bulbis, cuiusq. iconem C. V. Lobelius in Rariorum aliquot Simplicium Appendice exhibet: magnam verò affinitatem habere cum meo Eriophoro Peruano, nemo diffitebitur; cuius tamen folia erant duplo latiora.

Anno porrò millesimo sexcentesimo octauo me monebat Gulielmus Boëlius rhizotomus diligentissimus, non fuisse necesse hunc bulbum ex Africa peti, quandoquidem circa insulam Gades, atque adeò in ipsa insula (vnde aliquot adferebat) satis copiosè nascatur; ex quibus locis & ei vicinis Nicolaus haud dubiè suos acceperat.

HYACINTHVS STELLATVS LILII FOLIO ET RADICE.

Pag. 183. ante Sectionem TERTIO quaterna, *&c. reponendus est Hyacinthus stellatus Lilii folio & radice, ex Appendice altera: eique subnectenda ea quæ in Auctario eiusdem alterius Appendicis notantur: nempe Paragraphus* CETERVM anno millesimo, *&c. cuius fini & hæc verba subiungantur, (post verbum* corrupit.) omnes autem tam qui cæruleo præditi sunt flore, quàm qui albo, semen ferunt in triangulis capitellis, nigrum & crassiusculum, non splendens.

Eadem pag. 183. lin. 18. & 19. ipse paragraphus TERTIO, *ita immutandus:* TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis valdè similia; sed latiora, & ad superioris foliorum latitudinem quodammodo accedentia. inter hæc, *&c.*

HYACINTHVS STELLATVS, *à Porreto.*

Eadem pag. 183. ante Sectionem QVARTVM, *&c. Hyacinthus stellatus Porreti reponendus, cuius hæc est descriptio:*

Hyacinthus stellatus Porreti.

E crassiusculo & quasi nucis iuglandis magnitudine bulbo quaterna duntaxat promebat hic Hyacinthus folia latiuscula, Hyacinthi stellati Byzantini foliis non valdè dissimilia; inter quæ quinque aut sex exiliebant dodrantalis lõgitudinis cauliculi, firmiores quàm in Byzantino, purpurascentes & striati, sustinentes è longis petiolis dependentes septem aut octo flores expansos, & sex foliis cæruleis

constantes:

constantes: quorum vena medium folium secans saturatior erat & quasi violacei coloris. floris vmbilicum occupabat trigonum capitellum virescens, exiguo stilo prominente præditum, sex violaceis staminulis cincto, quorum apices nigri: flos Aprili aperiebatur, & tenuem quemdam atque euanidum odorem habebat: excusso flore trigona illa capitula maturitatem adepta pusillum nigrum semen continere deprehendebantur: radix autem non valdè dissimilis erat Hyacinthi sub autumnum flores proferentis bulbo.

Eâdem paginâ, præcedenti Hyacinthi stellati descriptioni addi etiam potest sequens Hyacinthi stellati species.

HYACINTHVS HISPANICVS STELLATO FLORE.

HVIC Hyacintho, quem Nicolaus le Quelt anno Christi millesimo sexcentesimo quinto venalem in Hollandiam adferebat, & stellatum Hispanicum appellabat, similem antè conspicere non memineram: eam ob caussam illius etiam hoc loco mentionem facere volui. *Hyacinthus Hispanicus stellato flore.*

Is subsequente Vere terna aut quaterna produxit folia humi expansa, pedem longa, viridia, carinata, semunciam verò lata, atque sensim in mucronem desinentia: inter quæ sub extremum Aprilem prodiit caulis dodrantalis aut paullo longior, viridis, firmus, sustinens ex interuallis octodenos vel vicenos flores, sex foliis stellæ in modum expansis præditos, coloris cærulei saturi, præsertim circa vmbilicum, nec valdè dissimiles Eriophori Peruani floribus: è quorum vmbilico prodibant sex pallida stamina medium capitellum violacei coloris amplectentia: floribus succedebant trigona capitella; sed quale semen continuissent, mihi ignotum, quia ad frugem non peruenerunt, & radicem subsequens hiems corrupit.

Pag. 184. *sectionem* Floret *ita auge ex Appendice Altera*: Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili; paulo tamen seriùs vulgari: illius etiam semen, quod in trigonis capitibus nascitur, maturitate nigredinem & splendorem acquirit. *Hyacinthus stellatus æstiuus.*

HYACINTHVS STELLATVS ÆSTIVVS MINOR.

Pag. 185. *ante caput* XXXI. *de Hyacintho autumnali inserenda Hyacinthi stellati æstiui historia ex Appendice altera. cuius descriptionis calci adde & hæc verba*: Hyacinthi æstiui flores subcærulei dilutioris sunt coloris,

&

& minoris adhuc dilutioris: cuius semine nata altera planta album protulit florem anno 1607, staminibus præditum purpurascentibus; quem prorsus corrupit subsequentis hyemis asperrimum gelu.

Hyacinthus stellatus æstiuus minor. *Hisq; ipsis verbis subnecte descriptionem Hyacinthi stellati æstiui minoris, ex Auctario eiusdem Appendicis Alterius: sed & illam auge subsequentibus verbis, (nimirum post verbum* petitis.) Huius semine natæ erant binæ plantæ, quæ quarto à satione anno flores protulerunt in breuibus cauliculis, matri quidem formâ similes, sed alterius coloris, videlicet exalbidi: sed ex plantæ valdè tenellæ asperrimam anni 1608 hiemem ferre nequiuerunt, sed prorsus corruptæ sunt.

Pag. 186 lin. 53 ad extremum caput XXXII, *pro his verbis,* licet Matthiolus, *& his quæ sequuntur, repone illa quæ in Altera Appendice notata sunt, nempe paragraphum* Italos nunc, *&c.*

ORNITHOGALVM NEAPOLITANVM.

Eadem pag. 186 ante Ornithogalum aliud, reponendum ex Altera Appendice Ornithogalum Neapolitanum.

ORNITHOGALVM MAXIMVM.

Pag. 187. ante sectionem ALTERVM, *adde Ornithogalum maximum, ex Appendice prima.*

ORNITHOGALVM PYRENÆVM.

Ornithogalum Pyrenaicum. *Pag. 188. ante sectionem* QVINTVM, *adde ex Altera Appendice descriptionem Ornithogali Pyrenæi: eiusq; fini (nempe post illa verba,* verisimile est) *adde sequentem periodum:* Annus autem Christi M. D. CVI, nihil aliud esse docuit, quàm Ornithogalum primum, à me lib. II. capite XXXIII exhibitum, & à Dodonæo Asphodelus bulbosus Galeni nuncupatum.

Ornithogalum minus, è Pyrenæis. *Eadem pag. 188. ante sectionem* SEPTIMVM, *adde Ornithogalum minus è Pyrenæis, ex Appendice primâ.*

Pag. 189. lin. 12 legendum Lachn proximam, & in siccioribus, *&c.*

Eadem pag. 189 ad calcem capitis XXXIII *adde sequentem Ornithogali peregrinam speciem.*

ORNITHOGALVM ÆTHIOPICVM.

GENERIS cuiusdam Ornithogali bulbos Bataui nautæ Amsteldamum referebant, lectos vt aiebant in quodam sinu, ad occasum extremi illius & celeberrimi Æthiopiæ promontorii, cui vulgò nomen Caput bonæ Spei inditum, sito; in quo per aliquot dies hæserunt, vt se reficerent. Huiusmodi Ornithogali caulem suis floribus onustum Amsteldamo adferebat Christianus Porretus extremo Augusto anni millesimi & sexcentesimi quinti, quem mihi donabat: ex quo, & paucis aliis quas intelligebam notis, breuem hanc historiam concinnabam.

Ex radice Ornithogalo maiori vulgari (quod nonnulli Asphodelum Galeni cognominant) pænè simili, teste Dauide Mostart, qui huius folia cum aliquot floribus ad me mittebat, multa producebat folia pedalem longitudinem habentia, vnciam aut paullo ampliùs lata, mollia, quæ confracta tenui lanugine prædita apparebant perinde ac Eriophori folia (quam similiter notam in aliquot aliarum bulbacearum plantarum foliis non semel obseruare memini) inter quæ cubitalis assurgebat caulis satis firmus, viridis: à cuius medio ad summum vsque fastigium prodibant flores, vncialibus aut longioribus, iisque crassiusculis & viridibus pediculis inhærentes, sex foliis niueis constantes, Ornithogali Arabici floribus pænè similes, nec multo minores; quorum vngues aliquantulum flauescebant: ex eorum autem vmbilico prodibant sex candida stamina flauis apicibus prædita, quorum terna latiore basi capitulum medium crassiusculo breuique stilo præditum amplectebantur, ac illud trigonum, quod successu temporis oblongum euadebat, semen continens. *Ornithogalū Aethiopicum.*

Pag. 191. *lin.* 8. *ita legendum*: potuerim. Sed & multos post annos Lugduni apud Batauos, cum aliis aliquot bulbis accipiebam, qui nonnumquam in tantam altitudinem excrescebat, vt humanam altitudinem superaret. Eum autem, *&c.*

MOLY MONTANVM LATIFOLIVM FLAVO FLORE.

Pag. 193. *ante caput* XXXVII. *inserenda Moly montani flauo flore historia, ex Altera Appendice.*

MOLY PYRENÆVM PVRPVREO FLORE.

Pag. 195 *ad extremum caput adde Moly Pyrenæum purpureo flore, ex eâdem Appendice alterâ.*

Pag 196 *lin.* 35 .*leg.* eo deuorato.

ASPHODELVS MINIMVS.

Pag. 197 *ante sectionem* GRÆCIS, *inserenda Asphodeli minoris seu veriùs minimi historia, ex prima Appendice, quæ est paginâ* CCLVIII.

COLCHICVM VERSICOLORE FLORE ALTERVM.

Pag. 200 *ante sectionem* QVARTVM, *adde ex prima Appendice Colchicum* ποικιλανθὲς *alterum: cuius descriptionis fini, nempe post verbum* præcedente, *pag.* CCLVIII, *adde sequentem paragraphum*:

Ceterùm anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum simile Colchici genus in pratis Francofurto ad Mœnum vicinis nasci obseruabam ex iis bulbis quos præcedentis anni autumno honestissimi eius vrbis ciues Ioannes Theodorus, & Ioannes Israël de Bry fratres germani mittebant: nonnulli enim flores prorsus similes iam dicto tulerunt, aliqui etiam omnino niueos, aliqui suave-rubentes, quorum folia venam exalbidam per eorum longitudinem excurrentem habuerunt.

Pag. 201. *ad finem sectionis* PAVCOS porrò, *adde ex Appendice prima, paragraphum* Ex illis tamen ipsis, *&c. pag.* CCLIX.

Pag. 202 *ad finem sectionis* ALIVD porrò, *id est, ad finem capitis* XL, *adde paragraphum* Huius autem Colchici, *&c. ex Appendice altera, pag. eadem* CCLIX.

COLCHICVM VERNVM.

Pag. 203 *ante caput* XLII, *reponenda Colchici verni historia, ex Altera Appendice.*

Pag. 204 *lin.* 15. *leg.* longiora & latiora: radix, *&c.*

CROCI VERNI LATIFOLII VARIETAS.

Croci verni latifolii varietas.

Eâdem pag. lin. 16 *addenda quæ sequuntur*: sublata: sed aliquot post annos vnum & alterum similem bulbum denuò nactus sum, cuius

foliis

foliis nulla alia latiora conſpexi, licet genus illud quod niueum fert florem, ea etiam valdè ampla habeat.

Sed poſtea ſemine terræ commiſſo ſimiles plantas adquiſiui, atque etiam ab amico ex Italia reduce habui, quæ maiores reliquis Croci verni generibus flores protulerunt, multoque latiora folia: præmaturè autem floret, non ſecus ac purpureus verſicolor, & flauus varius; nec iis infeliciùs adnatis ſe propagat.

Quartæ folia, *&c. vt eſt in textu.*

Pag. 207 *poſt lineam* 25 *adde*: Et hæc quidem ſunt quæ circa Croci verni latiore folio plantas obſeruabam: nunc de illis quæ anguſtiore & quaſi capillari ſunt præditæ folio, agamus.

CROCVM VERNVM CAPILLARI FOLIO.

Pag. 208, *ante ſectionem* NONNVLLI Primum, &c. *adde illa quæ de Croco verno capillari folio tractantur in Appendice prima, pag.* CCLIX. *& ibidem, ante ſectionem* Id autem, *adde ea quæ notantur ſub finem Appendicis alterius, nempe hæc verba:* & certè illius, *&c. quibus addenda & hæc; nimirum poſt verba,* erant ſegregatæ.

Huic plantæ accidit quod quibuſdam aliis, vt videlicet ſemine natæ, parentis colorem non retineant, ſed varient: nam Ioannes Hogelandus, qui plantas habebat albi coloris flores proferentes duorum generum, maiores & minores, vtriuſque generis ſemen colligebat anno 1604. cuius me participem faciebat illo ipſo anno, & ipſe ſerebat: ego ſimiliter quæ communicauerat, terræ committebam, vtriuſque generis ſeorſim: ille aliquot plantas habuit, quæ tertio anno flores tulerunt: ego binas habui: ſed vterque pro albis floribus, quos expectabamus, cæruleos nacti ſumus.

CROCVM PYRENÆVM AVTVMNALE.

Eàdem pag. 208, *ante ſectionem* ALTERVM, *adde de Croco Pyrenæo, ex Altera Appendice.*

Pag. 210 *lin.* 23. *legendum* bullis argent.

IRIDIS BVLBOSÆ LATIFOLIÆ VARIETAS.

Pag. 211 *ante ſectionem* TERTIÆ, quinque aut ſex, *&c. addenda ea quæ ſequuntur, pro iis quæ in Appendice altera de Iride bulboſa latifolia cæruleo*

& albo flore annotata fuerant; id est, periodus hac, Multos post annos, *& e. itémque illa,* CETERVM ex epistola, *qua erant in dicta Appendice altera, deleri debent, proq́ iis sequentia substituenda:*

Iris bulbosa latifolia caruleo flore.

MVLTOS post annos eruditissimus vir Ioachimus Venerius me monebat hanc plantam maximâ abundantiâ sponte nasci in Pyrenæis montibus: atque à Christi natiuitate sexcentesimo primo supra millesimum, inter multas myriades illarum quæ cæruleum siue violaceum florem gerunt, vnicam plantam eiusdem generis reperisse quæ florem prorsus niueum haberet: anno autem insequente, quum denuò montes illos conscendisset, venustarum plantarum quæ in eis nascuntur conquirendarum causâ, paucas similes reperisse scribebat; quarum vnam Ioanni Hogelando, alteram mihi mittebat. Quam accipiebam, præter meam expectationem (nam valdè vecturâ adflicta) anno MDCIII. binos flores tulit congeneris violaceæ floribus formâ quidem similes, sed niuei prorsus coloris, præter paruam maculam flauam terna repanda folia media inficientem vt in violaceis, & etiam quemadmodum illæ odoris expertes. Mea porrò hunc aërem diu ferre nequiuit, sed periit nullo prolato semine: Hogelandus verò ex sua maturum semen legit, quod terræ credidit; nataque illi ex eo plantæ: mater tandem etiam paullo post corrupta.

Eadem albo flore.

Ingens Iridum bulbosarum varietas in Pyrenæis montibus.

CETERVM ex epistola quam idem Venerius ad me dabat illo ipso anno quo niueam mittebat, varias alias Iridum bulbosarum huius generis plantas ab ipso in Pyrenæis illis montibus obseruatas intelligebam, quarum formam & colorem scripto comprehenderat, vt ad me mitteret exactam illarum descriptionem: verùm enimverò dum in diuersis illorum montium iugis (quæ pænè sexagena conscendit) perlustrandis occupatus erat, scriptum illud ipsi excidisse & periisse, magno cum suo dolore: se enim non probè meminisse colorum diuersitatem; certò tamen scire, viginti sex generum descriptionem fecisse: nullum tamen genus aut flauo aut rubro flore in illis montibus obseruasse.

ET sanè vera esse quæ Venerius scribebat, rhizotomi Galli, qui in Hollandiam plantas è Pyrenæis erutas venales adferebant, confirmabant: & præsertim summam varietatem nasci aiebant in iugis quæ Narbonensem Galliam ab Hispaniâ Tarraconensi separant: ipse profectò Plantinianus Gassanus, Christophori Plantini è filia nepos, qui supra Tholosam Tectosagum habitat, anno Christi sexcente-

centesimo quinto supra millesimum ex illis iugis erutas plurimas plantas sub extremum Augustum adferebat, flores suos tametsi siccos adhuc retinentes, in quibus conspiciebatur summa colorum varietas, perinde ac in angustifoliis, vel etiam maior: nam quædam planè niueum, præter maculam, habebant florem; aliæ prorsus cineracei coloris, quem secabant violaceæ venæ; nonnullæ albi quidem coloris, sed quarum repanda folia parte infernâ quæ maculam ambit cineraceis venis erant distincta: aliquarum flores terna repanda folia habebant ferè supradictis similia, terna autem surrecta folia vel prorsus saturo violaceo colore erant prædita, vel dilutiore. erant etiam flores quorum repanda folia extremas oras habebant obsoleti coloris, circum verò maculam erant cærulea; terna surrecta folia vel prorsus saturi violacei coloris, vel dilutioris: aliorum flores prorsus violacei saturi, vel remissioris: quidam flores albo & violaceo coloribus varia ratione inter se mixtis constantes: quidam etiam quasi sericeo panno villoso coloris violacei contexti. omnes autem flaua illa macula in medio folio reflexo siue propendente labro insigniti, quam interdum albi radii ambiebant. Illud etiam obseruabam, geminos flores, hoc est binos, in singularum Iridum caulibus natos. Hanc autem adeò insignem varietatem seminio fieri non est dubium, quemadmodum etiam in plerisque aliis plantis quotidie experimur. Certè Hogelandus ex iis plantis quæ ex albæ semine sunt natæ, sex aut septem habuit, quæ MDCVIII florem protulerunt geminum, illum verò non niueum, qualem sperabat, sed totum cæruleum dilutiorem, præter flauam maculam, labrum vt in aliis medium occupantem.

Plantinianus porrò vnam plantam obseruasse ferebatur, quæ rubrum haberet florem: eius sanè iconem inter alias aliquot ostendebat. Eam, licet vnica illi esset, biennio pòst Porreto se mittere scribebat, addito etiam illius semine: sed anno millesimo sexcentesimo octauo purpurascentem quidem potiùs quàm cæruleum, non tamen exactè rubrum, protulit florem. *Iris bulbosa rubro aut potiùs purpurascente flore.*

Ipsa autem sectio, quæ eâdem pag. 211. incipit TERTIÆ, *hoc modo immutanda est:*

HACTENVS de Iridibus bulbosa radice præditis quæ latiuscula habent folia egimus, nunc de illis quæ angustiore sunt folio, nobis instituendus est sermo.

Harum autem quæ mihi primùm conspecta & cognita, Primaque dici eam ob causam meruit, quinque aut sex habet folia, *&c.*

Pag. 212. *lin.* 4. *legendum* ALTERA, iam dictæ Primæ per omnia ferè similis, *&c.*

lin. 15. quemadmodum & Primæ, folia

lin. 20. TERTIAM primùm conspexi Lugduni Batauorum

lin. penult. in margine Iris bulbosa IIII.

Pag. 213. *lin.* 5. nigricabat. Huic Quartæ nomen dari posset.

lin. 14. scio. Primam angustifoliam

lin. 16. appellabant. Alteri à floris, *&c.*

lin. 18. vocabant. Tertiæ, quum

Pag. 215. *lin.* 42. *in* XIII. *specie Iridis bulbosæ sic legendum*: capitula trigona oblongiuscula, instar ferè capitum versicoloris latifloræ, quæ tamen primis aliquot annis nullum probum semen tulerunt: successu tandem temporis nonnullæ plantæ ex earum nucleis adquisitæ semen ad maturitatem perduxerunt, è quo terræ commisso natæ plantæ florem matri similem protulerunt; vt existimarem in hoc genere nullam mutationem futuram, præsertim cùm viderem apud alios quibus semen communicaueram (multi enim ob floris elegantiam expetebant) plantas illo semine natas flores matri similes etiam protulisse: at è plantis quæ anno Christi millesimo sexcentesimo tertio mihi natæ, semine in peculiari capsa sato, nec ex ea erutæ, vt certius quidpiam obseruare possem, binæ quintum post annum florem dederunt longè à matre diuersum, non formâ quidem & foliorum numero, sed colore: nam tria repanda folia lutei siuo flaui coloris fuerunt, aureâ tamen maculâ in medio insignita, terna alata & bifida ligulam flauam tegentia subalbidum colorem habebant; terna verò surrecta & angusta subcæruleum, medium tamen neruum per longitudinem excurrentem exalbidum: odor illius qualis in matre, hoc est perexiguus aut nullus: radix bulbosa vt reliquarum Iridum bulbosarum, pluresq. nucleos ad latera generans.

Iridis bulbosæ XIII. varietas.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ latifoliæ cæruleum habent florem, aut angustifolias Flauas: interdum etiam flores profert eodem tempore cum aliis, pro aëris temperie aut intemperie.

IRIS MAVRITANICA.

Eâdem pag. 215, *ad capitis calcem addenda sequentia, de Iride Mauritanica:*

Iris Mauritanica.

At anno Christi sexcentesimo supra millesimum ex Libyæ mari-

nimis adferebat Doctiss. Medicus Augerius Clutius, inter varias plantas quas in ea peregrinatione collegerat, Iridis bulbosæ genus pumilum, cuius paucos bulbos Christianus Porretus habuit; ii sequente anno (licet valdè exigui & extremum minimi digiti articulum magnitudine vix æquantes) flores tulerunt aliis Iridum bulbosarum floribus formâ non valdè dissimiles, in quibus tamen quoddam discrimen appareret.

Tota autem planta supra cubitalem altitudinem non attollitur: promitque ex illo exili bulbo cubitalem teretem caulem, nodis aliquot distinctum, quem ambiunt terna aut quaterna angusta striataque folia pedalis longitudinis: summo cauli insidet vnus aut alter flos è vaginulis quibusdam prodiens aliarum Iridum bulbosarum instar, sed longè minor, eiusdem tamen propemodum formæ; nam tria repanda folia habet, quibus incumbunt arcuata illa & alata folia ligulam tegentia, eaque parte interiore venis quibusdam nigris in latera vergentibus insignita: tribus illis foliis surrectis quæ in aliarum Iridum bulbosarum floribus conspiciuntur, carens, atque eorum loco tenues & quasi capillares apophyses habet circiter vnciam longas: flos est totus flauus, & seriùs reliquis iridibus bulbosis expanditur, ferè cum Lusitanica angustifolia cærulea (quæ nunc est Angustifolia Tertia) atque odoris expers: ipse bulbus multis nigricantibus durisque tunicis tectus.

SISYNRICHIVM MAVRITANICVM.

Pag.217, ante sectionem Quo potissimùm, *addenda illa quæ de Sisynrichio Mauritanico olim notata in fine capitis de Hyacintho Mauritanico, Appendice prima; vel potiùs illa quæ sequuntur:*

INTER reliquos bulbos, quos è Mauritaniâ acceptos, mihi & aliis communicabant honestissimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer, ciues Medioburgenses in Walachriâ, fuerunt Narcissi *Sisynrichium Mauritanicū.* (quorum flores iam præterierant) & Sisynrichii maioris genus, quod mihi flores protulit Sisynrichio maiori, quod in Lusitaniâ obseruabam, formâ prorsus similes, non tamen cæruleos, vt illius, sed purpurei dilutioris coloris, valdè etiam fugaces & ephemeros: quorum terna maiora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita.

Allati autem erant isti bulbi ex eâ Mauritaniæ parte in qua Feza

& Maroco vrbes ſitæ, initio anni nonageſimi noni ſuprà milleſimum & quingenteſimum.

*Pag.*218 *lin.*11.*legendum* Elizabethæ Auſtriadis, Galliæ reginæ, *&c.*

*Pag.*220. *lin.* 14 ſint diſcreta

lin. 28 purpurâ.

Pag. 221 *lin.* 54. ὠχχολδίκη.

Pag. 225 *lin.* 9. radiis diſtincta ſunt

Pag. 228 *lin.* 56 quibuſdam Hungariæ.

RANVNCVLVS PYRENÆVS ALBO FLORE.

Pag. 237 *ante Caput* LIII *de Ranunculo grumoſa radice, reponenda eſt deſcriptio Ranunculi Pyrenæi albo flore, ex Appendicis alterius Auctario.*

RANVNCVLVS CRETICVS.

Pag. 242 *ante ſectionem* Et hæc quidem, *Ranunculi Cretici hiſtoria eſt inſerenda, quæ eſt in altera Appendice, hoc titulo:* Ranunculus Creticus grumoſa radice, flore niueo.

Huic deinde addenda eſt deſcriptio Ranunculi Aſiatici grumoſa radice, flauo vario flore, à Caccino; quæ eſt talis:

RANVNCVLVS GRVMOSA RADICE, FL. V. FLORE, *à Caccino.*

Ranunculus Aſiaticus grumoſa radice, flauo vario flore.

CVM Tulipâ illâ Perſicâ, cuius antè hiſtoriam dabam, grumoſam radicem cuiuſdam Ranunculi rari admodùm, nec adhuc à quopiam deſcripti accipiebam ab eodem N. V. cui etiam floris iconem ſuis coloribus expreſſam addiderat, ne ſimilem reperiri dubitarem, tametſi negligentiùs à pictore expreſſam eſſe conquereretur, & propter temporis anguſtiam non potuiſſe magis perfectam mitti: ex notis tamen quas adſcripſerat, atque foliis quæ mea planta binis ſequentibus annis tulit, ipſam iconem emendandam, atque in lignea tabella delineandam curabam, vt ſculpta lectoris oculis ſubiici poſſet: mea enim planta nullum adhuc florem dedit.

Ex radice igitur multis grumis conſtante, qualis eſt Ranunculi Tripolitani flore rubro, prodibant initio terna aut quaterna folia longis

longis pediculis innixa, per oras incisa,&in tres lacinias diuisa, quemadmodum in Tripolitano, dilutiùs tamen aliquantulum virentia: inter quæ exiliebat cauliculus satis firmus, foliis in tenuiores & frequentiores lacinias diuisis præditus, præsertim iis quæ summũ cauliculum ambiunt: summo verò cauli insidebat flos satis amplus, nouem foliorum simplici serie constans, orbiculato mucrone sese mutuò arctè contingentium & veluti scandentium, flaui ad viriditatem vergentis coloris, quæ rubellis siue purpureis venis virgatim sunt distincta: medium florem occupari scribebat capitulo, quasi in Tripolitano, eoque multis staminibus purpurascentibus cincto. an verò magis frugiferum sit quàm Tripolitani,

Ranunculus Asiaticus grumosa radice, flore flauo rubris venis distincto.

me latet: sed quandoquidem eius radix aliis propaginibus grumosis augetur, bulbilli adnati seminis vicem supplent. Eodem autem tempore florere arbitror quo Tripolitanus; licet nihil adscriptum esset, & folia eius plantæ quam habeo, præcociùs contabuerint quàm Tripolitani.

Eâdem pag. 242 *lin.* 46 *dele* munere.

Pag. 245. *lin.* 48 *lege* Vienna.

Pag. 251. *lin.* 18 fuit is annus

Pag. 252. *lin.* 6. florem protulit anno MDC.

Pag. 254. *ante sectionem* ABSOLVTA, *addenda sunt sequentia, de variis speciebus Anemonarum latifoliarum:*

ANEMONES LATIFOLIÆ VARIETAS.

Anemones latifoliæ simplici flore variæ species.

HABVIT porrò Ioan. Hoghelandus anno Christi MDCVII Anemonarum latiore folio plantas semine natas, quæ eo anno primos suos flores protulerunt, in quibus summa varietas conspiciebatur; inter quas circiter quinquaginta, quarum flores omnis ferè generis coloris duplicata atque etiam triplicata foliorum serie constantes, vt ad me scribebat, & vt conspectum item inuitabat; quod sanè libenter fecissem, nisi imbecilles corporis vires vspiam progredi prohibuissent. Verùm, ne tam amœno spectaculo prorsus priuarer, is viginti ex selectioribus ad me mittebat colorum varietate discretos, duplici & triplici foliorum ordine constantes, vt in nonnullis triginta, quadraginta, vel etiam plura numerauerim, & illa quidem angustiora iis quæ in octo foliis dumtaxat constantibus conspici solent: color autem erat vel exalbidus, vel suave-rubens, vel carneus, vel ruber, vel coccineus, vel sanguineus, vel violaceus satur aut dilutus: foliorum vngues vel albi maiores & minores, vel flauescentes, vel nulli: media capita vmbilicum occupantia, aut cineracei coloris, aut fusci, aut nigri: stamina illa ambientia vel cærulea, vel subcærulea: aperiebantur autem ii flores Iunio. Sequente verò mense alios etiam mittebat, in quorum colore non minor varietas: ex his nonnulli octo dumtaxat foliis latiusculis constabant elegantissimi coloris, vt ex sericeo villoso panno kermesini coloris conflati esse viderentur, & eorum vngues albi, oræ etiam albicantes, caput medium fuscum, stamina ambientia nigra, apices ex fusco cærulei: alii nouem, decem, vndecim, duodecim & tredecim folia habebant colore violaceo saturiore prædita, quorum vngues magni albi; vel dilutiore, nullis conspicuis vnguibus; vel purpureo saturo, vel coloris fæcum vini rubri inelegantis, vel initio exalbidi, deinde quodammodo cineracei, cui pro staminibus multa angusta foliola eiusdem coloris medium caput cingebant. vnus etiam octo foliis constans elegantissimi coloris, cui parem videre non memini; nam veluti ex coccineo, sanguineo & kermesino mixtis coloribus contexta

esse videbantur, eisque valdè splendentibus: vngues satis magni & prorsus niuei, stamina fusca apicibus subcæruleis prædita vmbilicum occupabant. supra quæ capitulum ex violaceo fuscum assurgebat, vicenis aut pluribus angustis foliolis cinctum, eiusdem cum maioribus foliis coloris: breuiter, omnes inter se dissimiles erant; nec binos conspiciebam eiusdem coloris.

Sed etiam extremo Iulio flores habuit, quorum vnus 8 foliis exalbidis constabat, & iis quidem suave-rubentibus venis radiatim distinctis, vnguibus autem paruis albicantibus, stamina cum apicibus fusca. alter vndecim aut duodecim præditus erat foliis vario colore radiatim diuisis purpureo saturo, dilutioreque & exalbido, vnguibus ex albo flauescentibus; medium caput fuscum cingebant stamina subcærulea. tertius ex eadem planta quæ cineracei coloris illum foliola angusta pro staminibus habentem tulit, natus, valdè elegans erat: nam viginti latiusculis foliis constabat ex albo cineraceis: stamina erant breuia, ex cineraceo violacea, inter quæ nata innumera alia angusta foliola ex cineraceo violacei coloris caput fuscum cingentia, vt meritò pleni nomen sibi vendicare posset: an verò ea planta similes anno proximo flores sit datura, tempus docebit.

Breuiter, Latifoliarum Anemonum semine deciduo sponte nascuntur singulis annis plantæ, in quarum floribus conspicitur tanta colorum varietas, vt verbis exprimere sit valdè difficile; variante etiam mirum in modum foliorum quibus constant numero, tum vnguium illorum colore: nam hoc anno MDCVIII habuit idem Hogelandus flores duplici, triplici, quadruplici, quintuplici foliorum serie constantes, atq. etiam pleniores, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, & plura vel etiam centum folia in vno flore numerare meminerim; an verò eædem plantæ flores adeò plenos proximo anno sint prolaturæ, dies indicabit: fit enim interdum vt plantæ semine natæ quæ florem valdè plenum protulerunt mutentur, & insequente anno dumtaxat illum habeant simplici octo, decem, aut duodecim foliorum serie constantem.

Pag. 257. *lin.* 9 qui purpureis venis
lin. 16. ex radice promebat
lin. 18. quæ exurgebat palmaris
lin. 19. sidebat flos maior
lin. 21. eiusdem ferè erant coloris
lin. 22. adhærebant quodammodo
lin. 23. abiit.

ANEMONES TENV. FOLIÆ FLORE SIMPLICI VARIETAS.

Pag. 260,*ante sectionem* Hæc sunt, *addenda sequentia*:

Anem hort. tenuifol. xxi. simpl. flore.

Haud dissimilia folia & radicem habebat xxi genus Anemones tenuifoliæ, eandémque floris formam habebat, sed eius color planè ab aliis diuersus: nam ex cineraceo siue furuo albicans erat, & tenui rubedine veluti perfusus, qualis ferè pannus est quo Franciscani monachi & Capuccini amiciuntur, Galli *enfumé* quasi fumo tinctum, Belgæ *Monichgrau* appellant. *Postq; hæc ipsa verba, ante dictam periodum* Hæc sunt, *&c. fieri etiam posset mentio sequentium specierum Anemones tenuiore folio, his vel similibus verbis*:

Anemones tenuifoliæ, simplici albo flore, varietas.

Inter has porrò species Anemones tenuiore folio, duæ sunt rariores, quas in horto suo alere se, litteris suis mihi significauit Illustr. vir Matthæus Caccini, nobilis Florentinus: Quarum prior florem fert Album, purpureis venis radiatim distinctum: Altera verò species album etiam fert florem; sed cuius vngues sunt purpurei.

ANEMONE LATIFOLIA PLENO FLORE, *Caccini.*

Pag. 262, *ante periodum* CETERVM Alterius, *&c. addi possunt sequentia verba*:

Anemone latifolia pleno flore, Caccini.

Idem Nob. Vir Matthæus Caccini Anemones latifoliæ speciem alit, vt ex eius litteris Florentiâ missis intellexi, cuius flos duplex est, sed longè amplior quàm Pauo maior vulgo dicta: cuius quidem radicem anno 1607 ad me misit; sed ita afflictam accipiebam, vt florem nondum videre licuerit.

Pag. 263 *lin.* 41. *legendum* Iacobo de Caudenhouen.

Eadem pag. ante sectionem Quodsi, *id est, post Anemon. tenuifol. sanguineo pleno flore, inserenda est descriptio Anemones tenuifoliæ pleno purpureo flore, Caccini; & alterius pleno flore suauerubente: quæ sunt tales*:

ANEMONE TENVIFOLIA PLENO PVRPVREO FLORE, *Caccini; & altera tenuifolia pleno flore suauerubente, eiusdem Caccini.*

QVANTA fiat colorum varietas in Anemonibus semine natis, quotidie experimur: vix enim quispiam enarrare queat colorum varietatem, quæ in illarum floribus conspicitur, præsertim plantarum

rum

rum quæ latifoliarum semine prognatæ sunt, quemadmodum paullo antè scripto comprehendere conati sumus. In tenuifoliarum semine natis longè minor fit varietas, sed est tamen etiam aliqua mutatio: nam præter eas quæ florem habent simplici foliorum serie constantem, cúmque aut coccinei, aut kermesini, si ita appellare fas est, aut sanguinei, aut violacei, aut albi, aut cineracei quodammodo & obsoleti coloris (variantibus etiam earum vnguibus) reperiri certum est etiam albo flore rubris venis distincto constantes, & albas purpureis vnguibus præditas, quarum flores inter chartas repositos anno Christi M.DC.VII. atque etiam radices, sed prorsus aridas & in pollinem attritas, ab Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui anno præcedente me monuerat etiam tenuifolias reperiri pleno flore præditas, qualis est illa quæ coccineũ aut sanguineum eum habet, sed alterius & diuersi ab ea coloris; earumq́ binas se habere plantas, quarum vna purpureo-cæruleum florem proferret, cuius etiam iconẽ viuis coloribus expressam ad me mittebat; altera verò cum haberet suave-rubentis & nitidi coloris, cuius etiam iconem misisset, nisi ipsa planta vitium cõtraxisset, eamq́ue ob caussam

Anemone tenuifolia pleno flore ex atro purpurascente.

Anemone tenuifolia pleno purpuro-cæruleo seu tanneto flore, Caccini.

causam illo anno florem non protulisset. Cùm itaque neminem eorum qui de Plantis scripserunt istarum mentionem facere comperiam, rem non ingratam me facturum putaui, si illius cuius exemplum suis coloribus depictum ad me misit Nob. ille vir, in tabella sculpendum curarem, quæ hoc loco adponeretur, adscriptis Plantæ ipsius notis quas iconi adiunxerat: nam cùm plantam non viderim, nihil de illa pronunciare possum, nisi quod ab alio didici; tametsi biennio post & huius, & alterius quæ suauiter rubet, florem inter chartas repositum Maio mense acceperim, vt similes reperiri non dubitarem.

SCRIBEBAT porrò ad me Illustris ille vir, qui vnicam huius Anemonidis plantam habebat, his verbis. Mitto tibi iconem Anemonidis tenuifoliæ violaceo siue purpuro-cæruleo flore pleno, quam Constantinopoli accepi: huius flos cùm emergere incipit, violacei prorsus est coloris, sed vt expandi incipit, sensim colorem in icone expressum contrahit, vel aliquantulum dilutiorem: eius folia & radix, nec à foliis nec à radice tenuifoliæ pleno flore vulgaris & omnibus notæ differunt. Hæc ille: sed quantum ex icone colligere licet, flos tredecim latioribus foliis exterioribus constat; reliqua quæ ab illis ambiuntur latiuscula etiam sunt, & non adeò tenuia, vt quæ in vulgari plena conspiciuntur.

Additum erat in epistola, se paucis antè diebus Constantinopoli accepisse pro valdè raris plantis binas Anemonidis radices, cum hac inscriptione, Anemone Chalcedonica *Cacumeni Mergi* & *Cacumeni Maringi*; sed illarum florem nondum vidisse: sed nec qualia proferrent folia significabat.

Præterea in alia quadam epistola scribebat se Constantinopoli etiam pro planta rara accepisse Anemonidis latifoliæ genus coccineo flore duplo vel etiam triplo densiore & pleniore quàm illud sit illius genus, cuius iconem in Historiæ Plantarum lib. II. exhibeo, ab Herbariis vulgo Pauo maior appellatum; alioqui eiusdem coloris & formæ; cuius etiam radicem anno Christi millesimo sexcentesimo septimo mittebat; sed asperrima subsequẽs hiems corrupit cum selectissimis quibusdam aliis quas adiunxerat plantis: significabat autem eum florem carere capitulo illo nigro aliorum florum vmbilicum occupare solito.

Pag. 265 lin. 14. legendum viderentur

eâdem pag. lin. 16 legendum cœpit, atque etiam è Pictonibus. Sed & ex Italia multos rhizotomi quidam adferre soliti.

CYCLAMINI FOLIO HEDERÆ MAGNA VARIETAS.

Post quæ verba, eadem pagina, nempe ante sectionem HABVI etiam, *addenda de Cyclamini folio Hederæ magna varietate, ex Altera Appendice.*

CYCLAMINVS VERNVS ALBO FLORE.

Pag. 266. ad finem capitis de Cyclamino adde descriptionem Cyclamini verni albo flore, ex Appendicis alterius Auctario: sed illius descriptionis vltimis verbis, nempe post periodum Sub extremum illum, *adde sequentia:*

Cyclaminus vernus albo flore.

Cyclaminus vernus albo flore.

Ex iis porrò quas à Venerio accipiebam plantis, quasq; à rhizotomis Gallis illo & sequentibus annis redimebã, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto & sequente nonnullæ sub extremum Aprilem & ineunte Maio binos aut tres flores proferre cœperunt, sed longè minores quàm in vllo Cyclamini genere, eiusdem tamen formæ cum illo qui rubellum fert florẽ, eumq; odoratum, sed niuei prorsus candoris, suauiterq; vt ille spirantes, quinque angustis laciniis sursum reflexis cõstantes; quibus deciduis tenelli cauliculi siue petioli subrubentes, qui eos sustinebant, sese contrahebant, & in orbiculos conuoluebant alterius Cyclamini instar, atque in summa tellure procumbebant cum sua theca qua semen continebatur: plantæ folia

maiora

maiora sescunciam longa, tantundem circa pediculum lata, angustiora tamen circa mucronem, per oras aliquantulum angulosa, pronâ parte quinque crassiusculis neruis prædita, & omnino rubescentia, supinâ verò viridia sed frequentibus maculis albis aspersa, quorum pedículi circa summum crassiusculi, & subrubentes qua parte extra terram extant, sub terra autem candicant & paulatim exiliores fiunt ad exortum vsque, quemadmodum etiam florum pediculi, vt ex adiecta icone videre licet, quam ex viua planta delineari curabam. at rigidissima hiems, quæ anni 1608 initio subsequuta, omnes penè plantas, vt & alias plerasque selectiores, corrupit.

PLANTA PRO CYCLAMINO SPVRIO MISSA.

Post quæ verba addenda est & descriptio plantæ cuiusdam pro Cyclamino verno spurio missæ, ex eiusdem Appendicis alterius Auctario.

Pag. 267 *lin.* 8. *legendum* qua etiam appellatione.

PHALANGIVM ALLOBROGICVM.

Pag. 271 *ante caput* LXIII *reponenda est descriptio Phalangii Allobrogici, ex Appendice altera: eiúsque historiæ calci adde sequentia verba:*

Phalangio Allobrogico congener. Huic non valdè dissimilem plantam postea ad me mittebat Argentorato amplíss. & doctiss. Vir Fridericus Mayerus, eius vrbis Armamentario Præfectus; cuius tamen folia huius foliis essent angustiora, & flores paullo minores. Sed etiam in Pyrenæis montibus crescere similem plantam postea intelleximus à Venerio, qui illam istic legisset, & à Richæo Professore botanico Mompeliensi Liliaphodelum albo flore nuncupari scribebat; & rhizotomi Galli similes plantas in Pyrenæis erutas ad nos inferre cœperunt: atque Ioannes Hoghelandus plantam habuit florentem anno Christi millesimo sexcentesimo octauo (à quo acceperit ignoro) cuius folia longè *Phalangium montanum.* ampliora, longiora & crassiora quàm meæ; caulis etiam multo procerior, qui & flores longiore spatio ab inuicem distantes proferret. itaque non modò Allobrogicum Phalangium appellanda erit hæc *Liliago Valerii Cordi.* planta, sed montanum: & mihi omnino persuadeo fuisse notam Valerio Cordo, atque ab ipso Liliaginem vocari.

Pag. 275 *in titulo iconis, pro* Veratrum nigrum II. Dodon. *reponenda fuerat Veratri nigri* III *figura*, Plinii Consiligo.

Pag eâdem, lin. 11 *scribendum* re solet: interdum tamen à radicis latere noua germina producit.

CAROLI

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO TERTIO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 291 *lin.* 28. *legendum* PRIOREM & Octauam Salmant.

GALASTIVIDA.

Pag. 300 *ad capitis finem adde ea quæ de Galastiuida ſcribuntur in Appendice altera.*

AVRICVLÆ VRSI VARIETAS.

Pag. 304 *ante ſectionem* MINOR, *repone ea quæ ſequuntur*:

Huic valdè ſimilem ad Batauos adferebat Franciſcus rhizotomus Gallus, è Pyrenæis montibus erutam, anno Chriſti ſexcenteſimo quarto ſupra milleſimum: certè illius folia non erant diſſimilia: ſed triennio poſt dumtaxat florem protulit mihi, & Hoghelando, breui quidem pediculo ſubnixum, eiuſdem prorſus coloris cum Quintæ ſiue Landgrauianæ flore. Chriſtianus etiam Porretus tres aut quatuor plantas habuit, quæ in extremo ſeſcuncialis cauliculi capite ternos aut quaternos flores ſemuncialibus petiolis inhærentes protulerunt: & anno ſequente mea planta auctior facta cauliculos protulit firmos triuncialis longitudinis, ſummo faſtigio ſuſtinentes ſeptem aut octo flores ſemũcialibus petiolis præditos; vt dubitare nequeam quin illud ipſum genus ſit Quinto loco deſcriptum: copioſum autem habuit ſemen in vaſculis Secundæ vaſculis ſimilibus.

Eâdem pag. 304. *ad finem ſectionis* MINOR, *adde*:

Similem aliquot poſt annos Lugduni Batauorum accipiebam à Iacobo Plateau, cum hac inſcriptione Auricula Vrſi albo flore: ſed

Auricula Vrsi pallido flore. ea demum florem proferre cœpit anno sexcentesimo septimo & octauo supra millesimum in triunciali graciliq́ue cauliculo; & eum quidem non album, sed veriùs ὠχρόλευκον, qui tandem senescens quandam albedinem contrahit.

His subnecte historiam Septimæ Auriculæ Vrsi, hoc modo:

Auricula Vrsi VII. SEPTIMÆ folia iis erant similia quæ primum genus flauos gestans flores, habet: præsertim his quæ candicant, & veluti farinâ quadam sunt aspersa, minùs tamen ampla: caulis dodrantalis, tamquam farinâ etiá aspersus, summo fastigio multos flores in quinque lacinias diuisos sustinet, quarũ singulæ in extremo crenâ sunt præditæ, instar florum flauæ, paulo tamen minores, colorisq́ue exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primæ.

Auricula Vrsi octaua.

In Batauiam, vbi conspiciebam, ex Angliâ primùm allatum esse intelligebam hoc genus: an verò sponté istic nascatur, an aliunde illatum, me latet.

OCTAVA crassiusculâ, &c.

Auricula Vrsi VIII. *Deinde in contextu, pro* SEPTIMA crassiusculâ rad. *scribendum* OCTAVA crassiusc. *&c. Hæc enim est descriptio Octauæ speciei Auriculæ Vrsi: cui addẽda (nempe post finem sectionis* Crescit, *&c.) descriptio similis cuiusdam plantæ, cum icone ex siccâ plantâ P. Gregorii delineatâ, quæ est talis:*

Similem

Similem huic Octauæ etiam nasci, (sed breuioribus foliis) in Tyrolensibus Alpibus, postea intelligebam: nam inter siccas plantas, quas R. P. Gregorius da Reggio à se lectas Oeniponte ad me mittebat sub extremum Augustum anni 1608, hæc etiam erat: reposita nimirum inter chartas, cum aliis Alpinis plantis, è Tyrolensibus istis montibus erutis ab illo Reuerendo Patre, professione Capuccino: ex quibus obseruabam pleraſque plantas in iis montibus nasci, quas in Pannonicis & Stiriacis antè legeram. Cumque huius Auriculæ plantæ (cui in posterum Octauæ locum dabimus) satis integram iconem acceperim, illam in tabellâ exprimendam curabamus, vt inter alias locum haberet.

Deinde statim subiicienda Nona Auricula Vrsi, cuius historia petenda ex Auctario alterius Appendicis, & ibidem Auricula Vrsi IX *in margine est notanda.*

Postremò sequetur Decima Auricula Vrsi, quæ omnium minima, & in contextu Octauum locum occupabat. Itaque in contextu quædam vocabula erunt immutanda, nempe pag. 305. lin. 8. pro his verbis OCTAVÆ folia, *&c. scribendum erit* DECIMÆ folia vnguem, *&c. & in margine notanda* Auricula Vrsi X. *Itaque titulus iconis istius minimæ Auriculæ Vrsi speciei, pro* Auricula Vrsi VIII minima, *immutandus est in* Auricula Vrsi X minima.

Eâdem pag. 305 lin. 34. scribe: Sextum, septimum & octauum, primus omnium, *&c.*

lin. 59 scribe nuncupatur: octaua apud Stiriæ

CORTVSA.

Pag. 307 ad calcem capitis X *de Cortusa adde quæ sequuntur:*

Et certè, postquam ad Batauos veni, Cortusæ plantas in hortis eorum qui elegantes flores in deliciis habent, satis copiosè nascentes conspexi; sed nullas obseruaui, quæ flores gestarent surrectos & cælum spectantes, vt Cortusus de sua asserit, sed nolarum instar pendulos & deorsum spectantes, quales esse meæ Saniculæ montanæ flores scripsi.

VIOLA MONTANA PVMILA.

Pag. 310 ad finem capitis XIII *de Viola montana adde sequentia*:

Gulielmus Boëlius in Hispania obseruauit Violam montanam

quandam valdè pumilam, adeò vt binas vncias altitudine vix superaret. Satis crassa radice constabat: cuius foliis angustiora videre non memini. nam quascunque alias videre mihi contigit, orbiculata folia habebant; huius verò vt rorismarini coronarii angusta erant, & vnciam dumtaxat longa: flos inter folia exili pediculo insidens, niueus, inodorus.

Pag. 311. *ad calcem capitis* XIV *adpone ex altera Appendice, sequentia verba*: Istam plantam in Pyrenæis montibus etiam nasci, mihi relatum est: quemadmodum & Gentianarum varia genera.

Pag. 312 *in margine pro* Gentiana secunda Asclepiadis flore, *scribendum est* Gentiana secunda Asclepiadis folio.

Pag. 355 *lin.* 6. *legendum* Serpyllum.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO QVARTO

hæc addenda vel immutanda

Pag. VI. *lin.* 4. Blau Rukartzu.
Pag. IX. *lin.* 4. eius descriptioni.

STOEBE PEREGRINA.

Pag. X. *nempe capiti* IV. *Libri* IV. *attexenda est Stœbe peregrina, ex Appendicis alterius Auctario.*

PTARMICÆ AVSTRIACÆ SPECIES.

Pag. XII. *post sectionem* Sibi autem, *&c. addendum Ptarmicæ Austriacæ id quod sequitur, de Plantâ Clutio semine natâ.*

Huic

Huic non valdè dissimilis planta, sed longè pluribus ramis gracilibus & firmis prædita, nata est Amsteldami D. Augerio Clutio, anno sexcentesimo octauo, semine ex Hispania relato præcedente anno. etenim longa angustaque habebat folia instar foliorum oleæ, sed molliorum, non minùs tamen candicantium. singuli ramuli summi desinunt in capitulum squamatum veluti Austriaca Ptarmica, aut Cyanus: quod tandem sese in florem explicat sex foliolis duris, siccis, & mucronatis, perinde ac Austriaca, sed breuioribus & minùs elegantis dilutiorisque coloris; medium florem occupantibus multis villosis staminibus: tota planta manibus tractata non ingratum spirat odorem: florebat Augusto.

CONYZA MINOR BÆTICA.

Pag. XXI. *post calcem capitis* IX *de Conyza, adde sequentia:*

Conyza minor, quam in Gallia Narbonensi siue Septimania, tum etiam Salmanticensi agro Castellæ veteris obseruabam, licet valdè odorata sit; tamen illam quæ in Bæticâ nascitur, longè odoratiorem esse intelligo, licet forma non sit dissimilis, vt ex planta sicca quæ mihi conspecta (monstrante Guil. Boëlio) coniecturam facere queo. De odore enim, qui prorsus euanuerat, nihil pronunciare possum. **Conyza minor Bætica.**

Pag. XXV. *ante sectionem* Nata forsitan, *&c. adde quæ sequuntur:*

Aliquot tamen postea plantas è suæ ramis telluri commissis adquirebat; quas amicis communicabat: apud quos Lugduni Batauorum non semel vidi singulis annis nouos flores proferentes, sed non frugiferos, quoniam nimiùm serotini.

Pag. XXV. *lin.* 7. ramos diuaricata,

BAMIA ÆTHIOPICA, SILIQVA DECAGONA.

Pag. XXVII. *post lineam* 16, *ante Sectionem* Huius etiam, *intersere ex Altera Appendice, quæ de Bamia Æthiopica siliquâ decagonâ tractantur.*

Pag. XXXI. *lin. vltimâ, post verbum* conueniunt; *adde* Huius radici in picturâ fibræ addi debuerant, quas pictor neglexit.

STACHYS SPINOSA.

Pag. XXXIIII. *ante Cap. de Alysso Galeni, Caput de Stachyde Spinosa inserendum, ex Appendice primâ.*

PARIETARIA MONTANA.

Pag. XLV. *calci capitis* XXVIII *adtexe sequentia, de Parietaria montana:*

Parietaria montana. VALDE elegans etiam erat ea planta, quæ à nonnullis Parietaria montana appellatur, è Bæticâ relata, pedalis longitudinis caule prædita quadrangulo, & tenui molliq́ue lanugine tecto, in aliquot ramos secundum radicem (quam non perennem, sed annuam vti aliarum, esse arbitror) diuiso, quos per interualla, ex aduerso semper nascentia ambiunt folia oblongiuscula & angusta, per oras serrata, perinde ferè vt Stœchados serratæ folia. Summum ramorum fastigium in oblongiusculam squammatam molliq. tomento constantem spicam desinit: è qua flores elegantes oblongi prodeunt, formâ quidem aliorum floribus similes, & in latus propendentes.

VALERIANA ALPINA.

Pag. LVI. *post descriptionem Valerianæ saxatilis* II. *ante Sectionem* DE Valerianis, &c. *adde sequentia verba*: Valerianam Alpinam II. siue Saxatilem in Tyrolensis Comitatus montibus etiam crescere didici ex siccâ plantâ, quam P. Gregorius de Regio anno 1608 istic eruerat, quemadmodum & Sedum minus IX & X à me in Plant. Hist. lib. IV. exhibita.

Pag. LXIV. *lin.* 17. semen in illis siliquulis.

PISTOLOCHIA ALTERA SEMPER VIRENS.

Pag. LXXII, *ante sectionem* NOVVM autem, *inserenda est Pistolochia altera semper virens, cum icone à Iacobo Plateau missâ, ex Appendice Primâ.*

LIMONIVM RAVWOLFIANVM.

Pag. LXXXII *ad calcem Libri* IV *Limonii RauWolfiani historia cum icone reponenda, & peculiari cap. insignienda, quæ est talis:*

Limonium peregrinum, seu Rauwolfii. PEREGRINA illa planta, quam D. Augerius Clutius è Numidia redux in Malacensi Bæticæ portu nascentem obseruabat; cuiúsque semen lectum apud Batauos communicabat, & ipsemet Amsterodami serebat, quod natum est, illiusque plantam florentem mihi mittebat; nata etiam est in horto Academico Leidano, vbi toto

toto Augusto floruit, & Septembri. Ea autem nõ absimilis mihi visa est illi, quam Cl. V. Leonardus Rauwolfius apud Iopen obseruabat, & Limonii genus esse censebat sui Itinerarii Lib. III. cap. II. imò illam ipsam esse asserere non dubitauerim; adeò conueniunt omnes notæ quas ille suo Limonio tribuit. Quia autem elegans & nõ vulgaris est planta, nec à quopiam præterquam à Rauwolfio, quod equidem sciam, descripta: rem non ingratam me facturum sum arbitratus, si paullo pleniorem eius historiam cum plantæ icone in medium proferrem.

Limonium Rauwolfii, seu peregrinum.

MVLTA ab eadem radice producebat hæc planta folia, palmum aut amplius longa, binas vncias lata, crebrisque profundioribus incisuris diuisa, vt quodammodo aspleni folia imitarentur, subhirsuta, crassiusculo neruo prædita, adstringentis saporis, humi in orbem fusa, inter quæ excrescebant aliquot cubitalis longitudinis aut ampliores caules, firmiores, satisque asperi, & quodammodo alati, vt spinæ solstitialis caules, per interualla alternatim tribus angustis triangulisque foliis tres vncias longis, & iis quidem rudibus etiam & asperis cincti: desinebant autem illi summo fastigio in multos ramulos similiter alatos, sustinentes frequentia capitella, è quo-

è quorum ſingulis ſimul coniuncti emergebant terni, quaterni, interdum etiam quini aut ſeni floſculi concaui, vnico folio membranaceo conſtantes tamquam parui calices, per oras ſtriati & fimbriati, coloris cærulei dilutioris ſed immarceſcibilis, è quorum vmbilico in nonnullis exilientem conſpiciebam alium floſculum altiùs aſſurgentem, quinque foliolis prorſus niueis conſtantem, & aliquot candida ſtamina continentem, cuius notæ Rauwolfius in ſuo Limonio non meminit: ſemen non obſeruaui: radix autem oblonga erat & craſſiuſcula, à capite ad imum ſenſim gracileſcens, & raris breuibus tenuibuſque fibris prædita, fuſco cortice tecta; quam ex notis quas in ea obſeruabam, perennem eſſe, coniecturam faciebam.

Similem etiam naſci pleriſque locis circa Gades, poſtea intelligebam à Gulielmo Boëlio rhizotomo, qui illam florentem iſtîc obſeruauerat, & inter ſiccas quas varii generis attulerat plantas mihi oſtendebat.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO QVINTO hæc addenda vel immutanda.

PAPAVER SPINOSVM.

Pag. XCIII. *cap.* VII. *de Papauere ſpinoſo, initio paginæ quædam immutanda: nempe illa verba* flos ſeſe oſtendit, *vſque ad ſectionem* Huius plantæ, *planè legenda vt in Appendice Alterâ reperiuntur.*

Pag. XCIV. *lin.* 28. lacertos æmul.

Pag. CV. *lin.* 24. confertim.

PLAN

PLANTAGINIS ANGVSTIFOLIÆ VARIETAS.

Pag. CX. *ante periodum* CÆTERVM huic, *adde sequentia*: Plantago angustifolia fruticans, cuius spicæ admodum breues, insuper molles, nascitur ad ripas fluminum in Hispania, vbi eam Gulielmus Boëlius obseruauit. *Plantago angustifolia fruticans.*

Altera angustifolia circa Hispalim crescit, cui à radice multa exeunt folia valdè serrata, & quodammodo aculeata: inter quæ dodrantales emergunt pediculi, sustinentes oblongam florum spicam, instar Holostei ferè. *Plantago angustifol. alia.*

OPHRIS SEV LVNARIÆ SPECIES NOVA.

Pag. CXIX. *ante sectionem* Cæterùm Silesii, *adde ex Altera Appendice quæ scribuntur inibi de Lunaria minore ramosa; atque insuper adnotandum*: Lunaria autem quæ non ramosa est, etiam in Tyrolensis Comitatus montibus reperitur: an portò ramosa istîc etiam crescat, me latet. Sed Pater Gregorius Regiensis istîc obseruabat pumilum & tenellum quoddam plantæ quam Ophrin vocant genus, cui sanè antè simile conspicere non memini. *Ophris.*

Pag. CXXXIV. *lin.* 21. pliora: flores, *deletâ voculâ* sunt.

RVTA MONTANA LEGITIMA.

Pag. CXXXVI. *Rutæ montanæ legitimæ icon inserenda, eius quæ inibi exhibetur loco; eaq; ex Altera Appendice petenda: vbi & eius rei mentio fit.*

HIERACIVM PARVVM CRETICVM.

Pag. CXLIII. *ad finem capitis* XXXVII *de Hieracio, adde ex Prima Appendice Hieracium paruum Creticum, cum icone.*

HIERACIVM BÆTICVM.

Eâdem pag. addi & quædam posse de Hieracio Bætico, monuit nos Gulielmus Boëlius idem: sed eius descriptionem nancisci hactenus non potuimus.

CICHORIVM SILVESTRE PVMILVM.

Ab eodem Gulielmo Boëlio in Hispania obseruata est alia Hedypnoidis species,

cies, quæ etiam huic capiti XXXVII *subiungi potest; his verbis*:

Cichorium siluestre, siue Hedypnois. CICHORIVM siluestre, siue Hedypnois, Gadibus in maritimis nascitur; pumila planta, alioqui tota facie nihil differens à vulgari, nisi quòd per omnia minor sit. Frequens eius vsus apud incolas in acetariis: ciet enim vrinas, & hepar ab obstructionibus liberat, haud minùs quàm vulgaris, cuius vsum olim expertus sum mihi salutarem ex consilio & præscriptione C. V. Gulielmi Rondeletii, cùm apud ipsum viuerem.

CYNARA SILVESTRIS BÆTICA.

Pag. CLIV. *capiti* XLIII *de Scolymo Theophrasti subiungi posset sequens Cinaræ siluestris descriptio*:

Cynara siluestris. CYNARA siluestris Bætica è summo radicis capite multa profert multifida eaque spinosa folia, palmum & ampliùs longa, pronâ parte candicantia, supinâ verò viridia: inter quæ caulis assurgit firmus, canescens, cubitalis pænè altitudinis; per quem alternatim sparsa sunt similis formæ folia, sed minora, præsertim circa summum eius fastigium, quod crassiusculum sustinet capitulum, è multis squamis spinosis compactum; è quo flos exilit multis staminulis purpureo-cæruleis constans.

Asserebat mihi honestùs vir Gulielmus Boëlius, qui in sportulis allatas mihi ostendebat siccas plantas in sua peregrinatione lectas, & nonnullas etiam communicabat, ea capita, dum flori proxima sunt, à rusticis Hispalim inferri, & in foro venalia proponi, quòd istic non minùs in deliciis sint, quàm satiuæ Cynaræ capita.

CARLINÆ SILVESTRIS ALIA SPECIES.

Pag. CLVI *&* CLVII *describo Carlinæ siluestris (quam Theophrasti Acarnam esse autumo) genus, in collibus petrosis circa Salmanticam vrbem obseruatum. Cui addere poteris (nempe post calcem capitis* XLVI.) *sequentem congeneris plantæ descriptionem*:

Carlinæ siluestris aliud genus. HVIC elegantiâ non cedit aliud genus à Gulielmo Boëlio inter herbas quas in Hispania legit obseruatum, quod in eius sportulis conspiciebam.

Planta autem erat pedalis altitudinis, radice longa, sed non fibrosa, constans, idcircò, vt existimo, annua non perenni, multa è summo eius capite supra terram habens folia, vnciam, interdum sescunciam

aut

aut binas vncias longa, vix semunciam lata, per oras incisa & spinosa, vti illa quæ totum caulem indigesta amplectuntur. Summus caulis desinit in globosum capue, è multis angustissimis foliolis, vtrinque longiusculis spinis armatis constans: è cuius vmbilico exilit flos flauus: is cauliculus circa summum fastigium interdum in binos ramos diuidebatur, qui supra globosum illud caput assurgentes, capitella etiam spinosa proferebant, sed minora. Certè tota plantæ gratia consistit in globosis illis capitellis, quæ reticuli instar quodammodo sunt composita.

In aruis nasci, mihi significabat, cum Eryngio illo pumilo, quod post demessas segetes in aruis obseruabam.

Pag. CLXI. *lin.* 48. *corrige*, quod ipse etiam in meo hortulo alere solebam. Secundum, *&c.*

ECHII VARIETAS.

Pag. CLXV. *capitis* L *fini adde sequentem Echii pumili descriptionem.*

Echium flauo flore.

In Gulielmi Boëlii sportulis ex Hispania relatis videbam Echii plantulam vix dodrantalem, quam ille Echium flauo flore nuncupat. Echium profectò esse, nemo negare poterat, ita totâ facie respondebat: & interdum flauo flore reperiri, non magis mirum videri debet, quàm albo aut rubro, quæ mihi olim conspecta.

CERINTHES QVINTA SPECIES.

Pag. CLXVIII. *adde ante sectionem*, DE huius nomenclaturâ, *quæ in Altera Appendice de Cerinthe Quinta traduntur.*

PYRAMIDALIS.

Pag. CLXXIV. *ante Cap. de Cori, insere cap. de Pyramidali (diuersâ à Campanulâ Pyramidali, cuius mentio fit pag.* CLXXI.) *F. Gregorii de Regio, cum icone: quod erit peculiari numero insigniendum, & subsequentium immutandus.*

Pyramidalis villosa, saxatilis, latifolia.

HANC plantam, cui Reuerendus pater Gregorius de Regio, professione Capuccinus nomen dedit Pyramidalis villosæ saxatilis latifoliæ, ipse non obseruabam, sed eius historiam cum icone viuis coloribus expressa ad me mittebat Placentiâ anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vnà cum Siliquastrorum Disceptatiuncula, & illorum variis iconibus: quoniam autem non vulgaris est

notitiæ, & à nemine descriptam reperio, eius historiam, qualem ab ipso accipiebam, sed Latio donatam (nam Italico sermone scripta erat) in hac mea appendice locum habere volui cum aliis plerisque plantis raris & cognitione dignis, à nullo adhuc, quod equidem sciam, in publicum prolatis. Boni consulat Lector, & Patris Gregorii, & meum de re herbaria promouẽda propensum studium.

Pyramidalis P. Gregorii da Reggio.

Habet hæc Planta radicẽ candicantem, perennem, siue plures annos durantem: etenim quasdam crassissimas eruere memini, quæ ob vetustatem nodos vel tubera contraxerant supra saxa inter quæ natæ, instar Rhodiæ radicis, vel Campanulæ lactescentis fœtidioris inueteratæ, qualem aliquando in hortis obseruare memini. Ex hac radice prosiliunt interdum plures cauliculi teretes, inæquales & contorti, palmaris longitudinis, vel breuiores aut longiores, pro loci, in quo planta nata, aut vetustatis ipsius ratione, illique molli & candidâ lanugine tecti, singulis pereuntes annis, nouis & recentibus sequente renascentibus, qui summo fastigio multis elegantibus floribus cæruleis spicæ in modum digestis sunt ornati, vt in Trachelio minore: quibus succedunt

vascula

vaſcula etiam Trachelio minori ſimilia, minutiſſimo & vix ob exilitatem conſpicuo ſemine plena, longiuſcula tamen potiùs quàm rotunda, coloris ex ſpadiceo fuſci: folia inæqualiter hinc inde ſparſa cauliculos ambiunt, ad Pulmonariæ Gallicæ (quæ Hieracii genus) foliorum ſimilitudinem ſatis accedentia, cùm magnitudine, tùm crenarum in ambitu formâ, atque ipſa etiam candidâ lanugine fermè obſita, pronâ parte præſertim quâ terram ſpectant. Tota planta lacteſcit, & ad Sonchi odorem proximè accedit, ſaporeque eſt dulci, præſertim radix, vt pænè Rapunculus vulgaris; eamque ob cauſam nuncupari poſſet Rapunculus ſaxatilis montanus Doronici folio, vel, Rapunculus montanus Pulmonariæ Gallorum folio & Trachelii flore.

Naſcitur in aſperis & ſaxoſis montibus Brixianis, circa ſpecuum oras, inter duriſſima ſaxa, vt non ſine magno labore radices erui poſſint, licet commodis ad eruendas radices ferreis inſtrumentis ſæpiuſculè tentârim: nonnullas tamen magna cum moleſtia tandem eduxi, quas in hortum transferrem. Illud porrò notatu dignum in hac planta exiſtimaui, me nuſquam illam obſeruaſſe, præterquam locis cauernoſis, in quibus nullæ aliæ plantæ proueniunt: quodque magis mirum, ſæpiùs animaduertere nequiui, quâ ratione humorem, quo aleretur, ſugere, aut cæleſtem rorem excipere poſſet, nullâ præſertim iuxtà apparente terrâ. Verumenimverò, cùm nos mortales Naturæ ſecreta curioſiùs rimari non deceat, vt quæ noſtrum intellectum ſæpiſſimè ſuperent, ſoli Deo, qui omnia nouit, hæc relinquenda ſunt.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

ASCYRVM SVPINVM.

Pag. CLXXXI *ad capitis calcem adde Ascyri supini historiam, ex Auctario secundæ Appendicis.*

ANAGALLIS MONNELLI.

Pag. CLXXXIII. *ad capitis* IV *finem adde Monnelli Anagallidem, cum icone, ex Altera Appendice desumptam.*

PLANTA HÆMORRHOIDES CVRANS.

Eâdem pag. addenda ad calcem capitis V. *quæ in Altera Appendice de Planta hæmorrhoides curante.*

ANTHYLLIS VALENTINA.

Pag. CLXXXVI, *ante periodum* Ἀνθυλλίδα, Anthyllidem, *&c. adde hæc verba:*

Illam tamen aliis Hispaniæ locis etiam crescere, postea deprehendi ex herbis siccis, quas Gulielmus Boëlius ex Hispania redux adferebat: nam prorsus similem habebat, quam Herniariæ speciem esse credebat. Sed cùm illam cum Anthyllide Valentina diligentiùs confero, eandem prorsus esse, manifestò comperio.

Pag. CLXXXIX *lin.* 20 soliolis *legendum, non* foliolis.

ANISO-

ANISOMARATHRVM.

Pag. CXCIX *adde ad cap. de Ambrisco finem, ex Altera Appendice, quædam de Anisomarathro.*

Pag. CC. *lin.* 3. nouemque

Pag. CCI. *lin.* 8. *in titulo* CAVCALIS MAIOR, *dele* MAIOR.

CAVCALIS PVMILA.

Pag. CCII. *capitis de Caucalide fini adde sequentia:*

EST etiam elegans pumila Caucalidis planta, à Gulielmo Boëlio obſeruata, Gadibus in maritimis creſcens, binos aut ternos cauliculos triunciales teretes, & firmos inter folia multifida promens, ſuſtinentes vmbellam florum; quos non vidi, ſed ſemen duntaxat quod illis ſucceſſerat, ſtriatum & aſperum, quale ferè in maiore.

DELPHINII VARIETAS.

Pag. CCVII. *extremo cap. de Delphinio adde quæ in Altera Appendice annotata, de Delphinio aruenſi, flore verſicolore.*

Pag. CCXV, *Icon illa notata* Pánicum vulgare, *retrahenda ad cap.* XXXVII.

PANICVM ÆTHIOPICVM.

Pag. CCXVI. *ante ſectionem* SED & hîc, *addenda ex Altera Appendice quædam de Panico Æthiopico.*

Eâdem pag. lin. vltimâ, ſcribe vllius alterius.

Pag. CCXVII. *lin.* 11. *legendum* Gallias creſcit, ante

GRAMEN AMOVRETTES, ET VARIA ALIA *Graminum genera.*

PAG. CCXVIII. *nempe in fine capitis* XXXVIII, *agendum de Gramine Amourettes ex Hiſpaniâ relato à Guilielmo Boëlio, & de aliis generibus ab eodem inde relatis.*

Gramen tremula panicula (*Amourettes tremblantes,*) videbam in ſportulis à Gulielmo Boëlio ex Hiſpania relàtis, duorum generum: vnum videlicet panicula longiore & laxiore, colore candicante; alte- *Graminis Amourettes varietas.*

rum.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

Ascyrvm svpinvm.

Pag. CLXXXI *ad capitis calcem adde Ascyri supini historiam, ex Auctario secunda Appendicis.*

Anagallis Monnelli.

Pag. CLXXXIII. *ad capitis* IV *finem adde Monnelli Anagallidem, cum icone, ex Altera Appendice desumptam.*

Planta hæmorrhoides cvrans.

Eâdem pag. addenda ad calcem capitis V. *quæ in Altera Appendice de Planta hæmorrhoides curante.*

Anthyllis Valentina.

Pag. CLXXXVI, *ante periodum* Ἀνθυλλίδα, Anthyllidem, *&c. adde hæc verba:*

Illam tamen aliis Hispaniæ locis etiam crescere, postea deprehendi ex herbis siccis, quas Gulielmus Boëlius ex Hispania redux adferebat: nam prorsus similem habebat, quam Herniariæ speciem esse credebat. Sed cùm illam cum Anthyllide Valentina diligentiùs confero, eandem prorsus esse, manifestò comperio.

Pag. CLXXXIX *lin.* 20 soliolis *legendum, non* foliolis.

Aniso-

ANISOMARATHRVM.

Pag. CXCIX *adde ad cap. de Ambrisco finem, ex Altera Appendice, quædam de Anisomarathro.*

Pag. CC. *lin.* 3. nouemque

Pag. CCI. *lin.* 8. *in titulo* CAVCALIS MAIOR, *dele* MAIOR.

CAVCALIS PVMILA.

Pag. CCII. *capitis de Caucalide fini adde sequentia:*

EST etiam elegans pumila Caucalidis planta, à Gulielmo Boëlio obseruata, Gadibus in maritimis crescens, binos aut ternos cauliculos triunciales teretes, & firmos inter folia multifida promens, sustinentes vmbellam florum; quos non vidi, sed semen duntaxat quod illis successerat, striatum & asperum, quale ferè in maiore.

DELPHINII VARIETAS.

Pag. CCVII. *extremo cap. de Delphinio adde quæ in Altera Appendice annotata, de Delphinio aruensi, flore versicolore.*

Pag. CCXV, *Icon illa notata* Panicum vulgare, *retrahenda ad cap.* XXXVII.

PANICVM ÆTHIOPICVM.

Pag. CCXVI. *ante sectionem* SED & hic, *addenda ex Altera Appendice quædam de Panico Æthiopico.*

Eâdem pag. lin. vltimâ, scribe vllius alterius.

Pag. CCXVII. *lin.* 11. *legendum* Gallias crescit, ante

GRAMEN AMOVRETTES, ET VARIA ALIA *Graminum genera.*

PAG. CCXVIII. *nempe in fine capitis* XXXVIII, *agendum de Gramine Amourettes ex Hispaniâ relato à Guilielmo Boëlio, & de aliis generibus ab eodem inde relatis.*

Gramen tremula panicula (*Amourettes tremblantes,*) videbam in sportulis à Gulielmo Boëlio ex Hispania relatis, duorum generum: vnum videlicet panicula longiore & laxiore, colore candicante; alte- *Graminis Amourettes varietates.*

rum

rum verò breuiore, & fusco siue fumigato colore, atque etiam maiore paniculâ, quàm ea quæ vulgata.

Varia prætereà in illis sportulis conspiciebam & elegantia genera, à me vel non obseruata, vel neglecta: quis enim in tanta Graminis varietate (quæ vt plurimum non est magni momenti) describenda bonas horas impendere cuperet? Non possum tamen non meminisse elegantissimi pumili & pede humilioris Cyperi rotundi; & alterius pumilæ plantæ graminaceæ Hordeum distichum adeò perfectè æmulantis, vt legitimum hordeum quispiam asserere possit.

Cyperus rotundus pumilus.

Gramen Hordeaceum.

Pag. CCXIX. *lin.* 17. *legendum* graminacea folia

Pag. CCXX. *lin.* 1. *in titulo lege* Spartum herba alterum.

ASTRAGALVS BÆTICVS.

Pag. CCXXIII. *Astragali Bætici historia corrigenda erit: & diligenter perpendenda sunt sequentia verba, ad elucidationem eiusdem historiæ pertinentia; & tota descriptio immutanda.*

Astragalus Bæticus.

Succedunt siliquæ tumentes, binas vncias cum semisse longæ, vnam crassæ; dorso & ventre aliquantulum depressis, extremo mucronatæ; in quibus maturis, si agitentur, semen crepitat, vt an. 1608. deprehendebam ex sicca planta quam Gulielmus Boëlius ex Bætica cum plerisque aliis plantis retulerat; vbi plurima nascitur.

Sed etiam in Creta insula nascitur: nam memini à Cl. V. Honorio Belli semen accipere Phaseoli peregrini appellatione insignitum, quod Lugduni satum anno 1595 creuit, & in plantam satis firmam adoleuit: ad frugem tamen non peruenit.

Pag. CCXLV. *lin.* 18. *legendum* confertim nascuntur,

Pag. CCXLVII *ante sectionem* CETERVM, quoniam, *&c. reponendum Trifolium Fragiferum Dortmanni; cuius hæc est descriptio:*

TRIFOLIVM FRAGIFERVM FRISICVM.

Trifolium Fragiferum Frisicum.

TRIFOLII Fragiferi mihi dicti folia, à Trifolii vulgaris albi foliis nihil aut certè parum differunt: sed in floribus & semine est quædam dissimilitudo: illi enim in globulum collecti perquam exigui

exigui sunt, & dilutè rubentes: quibus succedunt vascula rubros acinos tum formâ tum colore referētia, intùs caua: semen fœnograeco minus continentia; quæ in capitulum contracta, fragum aut rubi Idæi rubrum fructum formâ & colore valdè æmulantur, sed maiora sunt.

Trifolium fragiferum.

Est & alia eius species, cuius capitulum ad rubi vulgaris fructus, qui violaceo saturatiore colore præditus est, formam valdè accedit, & decerptū, diutiùs colorē conseruat.

Post reliqua trifolia Iulio floret & capita perficit.

Nascitur in iis campis qui hiberno tempore stagnante aquâ obruuntur, diuersis Frisiæ locis, præsertim in agro Groeningensi.

TRIFOLIVM FALCATVM P. GREGORII RHEGIENSIS, & aliæ Trifoliorum differentiæ.

His Trifoliorum generibus addi possent & alia plurima, quæ à diligentissimo Viro Guil. Boëlio in Hispaniâ obseruata & descripta sunt. Sed quoniam

eorum descriptionem ab eo nondum accipere contigit, huic capiti vnicum dumtaxat aliud peregrinum genus Trifoliorum attexemus, nempe Trifolium Falcatum P. Gregorii Rhegiensis, cuius historia ex Altera Appendice petenda, & praecedenti Trifolio fragifero non ineptè subiungetur.

HEPATICA TRIFOLIA PLENO FLORE.

Pag. CCXLVIII. *post lin.* 23 *ante cap. de Oxy, adde de Hepatica trifolia pleno flore quae sequuntur:*

Postquam verò Lugdunum Batauorum me contuli, bis ad me plantulam misit, sed adeò negligenter curatam & pyxidulae impositam, vt quum ad me perueniret, prorsus arida & corrupta esset, atque in pollinem resolueretur; imò etiam si diligenter curata esset, vix salua ad me peruenire potuisset, ob longam qua in itinere haeserat moram.

His deinde subiunge illa quae in Altera Appendice de eadem Hepatica annotauimus.

MVSCI TERRESTRIS VARIETAS.

Pag. CCXLIX. *cap. de Musco terrestri addi potuissent quae adnotata plantis siccis P. Gregorii Rhegiensis, & Gulielmi Boëlii. sed & haec ad manus nostras non peruenerunt: ideoq. expectandum nobis est, si fortè aliquando ipsorum lucubrationes in lucem prodeant.*

Pag. CCLII. *lin.* 34. *lege* inter tribulum.

Pag. eadem, ad calcem capitis & libri VI *repone Gladiolum lacustrem Dortmanni, nempe eius descriptionem cum icone: & illa nouo titulo insignienda, scilicet* CAP. LXVI. *hoc modo:*

GLADIOLVS LACVSTRIS. CAP. LXVI.

Gladiolus lacustris, Dortmanni.

PLANTAM, cui Gladioli stagnalis nomen dabat Dortmannus ille pharmacopola Groeningensis, crescere dicebat in stagnis quorum fundus puro sabulo substernitur, nullam alioqui plantam praeter hanc alente. Eius folia dodrantalem longitudinem rarò excedunt: crassiuscula & concaua sunt, interstitioque discreta instar siliquarum albae violae & similium; viridia alioqui, & dulcis saporis, anatibus vrinantibus gratum pabulum; nam ad aliquot vlnarum altitu-

altitudinem ſub aquâ latent: quam tamen caulis inter illa emergens ſuperare conſpicitur, floribus albis onuſtus Leucoii flore amplioribus, cauâ illâ & infimâ parte, petiolo, à quo dependent, proximâ, ſubcærulei coloris, formam pænè referentes floris Gladioli, non prorſus tamen ſimiles; quinque foliis conſtantes, quorum duo ſuperiora ad pediculum reflectuntur; tria reliqua, quæ latiora, propendent. floribus ſuccedunt turbinata vaſcula, rufo ſemine plena. Sub extremum Iulium florentem ſe obſeruaſſe ſcribebat apud pagum Norch & Weſterveldo in Drentiâ; nuſquam alibi.

Gladiolus ſtagnalis, aut lacuſtris.

IN APPENDICE PRIMA

quæ addenda vel immutanda.

QVONIAM, *si quando Rariorum hanc Plantarum Historiam iterum excudi contingat; Appendices omnes suo loco inseri voluit autor; ideò & ea quæ in Appendice primâ immutauit aut auxit, in his* CVRIS POSTERIORIBVS *suo quæque loco annotauimus, id est, in textum ipsum Historiæ Rariorum Plantarum inserenda esse monuimus. Ita vt sedulus lector posthac non tam Appendicem primam emendare, sed per Appendices primam & alteram, eiusq; Auctarium, ac demum per has Curas Posteriores, ipsam Plantarum Rariorum historiam immutare aut augere, iuxta desiderium Clariss. Clusii, leuissimo negotio possit.*

Pag. CCLVIII. *lin.* 11. Arabici, vel Lilii

Pag. CCLIX *lin.* 12 *post* NONNVLLI *adde* pag. 208.

IN FVNGORVM HISTORIA hæc addenda vel immutanda.

Pag. CCLXIII. *lin.* 21. *ſcribendum* corollas *pro* corallas.

Pag. CCLXXIV *lin.* 36. *leg.* SEPTEMBRI.

FVNGORVM VARIETAS.

Pag. CCLXXVI. *ante periodum* Et hæc quidem, *in* XXI *genere Eſculentorum fungorum, adde ſequentia verba*: Huius iconem cum reliquis Moreto miſeram vt exprimendam curaret; quæ neſcio cur neglecta, quod valdè doleo: ſed longè magis dolendum, quòd & illius & reliquorum fungorum icones, ſuis coloribus ad viuum expreſſæ, quas ipſi miſeram, perierint.

Pag. CCLXXXVII, *ante ſectionem* Naſci etiam, *adde ſequentia*: Hoc etiam Lugduni apud Batauos ligneis tabellis mei hortuli puluinos cingentibus adnaſci Autumno obſeruabam.

Eadem pag. ante ſectionem Semipedalis magnitudinis, *inſerenda eſt icon quæ in Appendicis alterius fine poſita fuit, neſcio quâ negligentiâ olim prætermiſſa. Sed poſt* XXV *hoc pernicioſum Fungorum genus addenda eſt etiam illa Fungi coralloïdis cancellati hiſtoria, cum Icone, quæ eſt in Alterius Appendicis Auctario, ſub finem.*

CAROLI CLVSII ATREBATIS EXOTICORVM LIBRO PRIMO haec immutanda vel addenda.

Pag. 8. *versu* 28. *sic lege*: ad circumferentiam ductis (vt in raphani radice transuersim sectâ conspici potest) magnam gratiam.

Pag. 9. *ad capitis* IX *calcem adde*: Postea intelligebam hunc fructum ex insula S. Michaëlis, Açorum vnâ, relatum, & circa locum, cui *Punta delgada* nomen, lectum.

Pag. 13 *&* 14 *&* 15. *pro* myristica *repone vbique* aromatica.

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 15 *&* 16, *capite* XVII *de Caryophyllis, adde ea quæ in Auctario de eisdem Caryophyllis pag.* 376 *&* 377 *tractantur.*

Pag. 17. *lin.* 57. *scribe* considerans.

MAMOERA LVSITANORVM.

Pag. 20. *Libri primi Exoticorum calci attexenda est sequens peregrinæ cuiusdam arboris descriptio, Mamoera Lusitanis dicta: illique peculiare caput assignari potest. Est autem hæc:*

Mamoera Lusitanorum. EST verissimum illud Poëtæ, Non omnis fert omnia tellus. Nullam enim Prouinciam inueniri arbitror, quæ peculiarem aliquam plantam, nec in aliis regionibus nascentem non producat, vt testari possunt, qui peregrinas regiones perlustrârunt, quando ad plantas obseruandas animum applicuerunt. Inter eos certè numerandum censeo honestissimum & humanissimũ virum Ioannem van Vfele, qui ex Americæ ea parte, quæ Bresilia nuncupatur, redux, mihi ostendebat anno Christi sexcentesimo septimo supra millesimum, Librum in quo aliquot plantas & animalia viuis coloribus ipsemet expresserat: nam, vt mihi referebat, cùm in varias regiones peregrinari

nari instituisset, pictoriæ arti operam priùs dedit, quò posset, quæ singularia in iis obseruaret, coloribus exprimere, in rei memoriam, & suam, vbi domum rediisset, delectationem. Inter eas verò, quas in illo libro expressas habebat, binas singulares admodum & admirandæ naturæ conspiciebam, quarum exemplar ab ipso nullâ difficultate impetraui: nam ipse-met post aliquot dies viuis coloribus expressas attulit, & dono mihi dedit, cum Ciuettæ animalis, & Aranei siue phalangii cuiusdam monstrosi iconibus ad viuum expressis, quia illorum exemplar etiam desideraueram, vt in Auctario quod meis lucubrationibus iam in lucem prolatis adiungere habeo in animo, locum etiam haberent. Arborum autem illarum icones cùm à nemine adhuc sint exhibitæ, nec ipsæ arbores descriptæ, eas cum qualicumque historia, qualem videlicet ab Ioanne van Vfele habere potui, lectoris oculis proponere volui.

Mamoera fœmina.

Mamoera

Mamoera mas.

BINÆ porrò illæ arbores, quarum icones hic adiunctas habes, eiusdem quidem sunt generis, sexu tamen inter se differunt: nam illarum altera, mas videlicet, sterilis est, & flores dumtaxat gerit, nullum fructum; fœmina autem fructum solummodò, nullum florem: adeò tamen inter se amicas eiusque naturæ esse aiunt, vt, si longo interuallo sint seiunctæ, nec fœmina marem vicinum habeat, etiam sterilis fiat, nec fructum ferat; cuius naturæ etiam Palmam esse tradunt.

Ceterùm

Ceterùm eius quæ fructum gerit caudicem siue truncum, circiter binos pedes crassum esse intelligebam, & ad nouem pedum altitudinem assurgere, antequàm fructum ferre incipiat: cùm verò iustam magnitudinem adquisiuit, supernam arboris partem fructu onustam conspici, & ab eo confertim nascente veluti cingi ad nouem etiam pedum altitudinem: fructus rotundus & orbicularis est, exigui peponis magnitudine & formâ; carne præditus, dum maturus est, flauescente, quam incolæ aluum laxandi gratiâ manducare solent: continet autem is fructus plurima grana exigui pisi magnitudine, nigra & splendentia; nullius vt intellexerat vsus, sed quæ vt inutilia abiicerentur: folia inter fructus prodeunt longis pediculis subnixa, quorum forma ad Platani aut Aceris amplissima folia valdè accedit.

Quod nomen apud incolas obtineret, ignorabat qui obseruauerat, sed à Lusitanis qui in ea Prouincia habitant, *Mamoera* appellari aiebat; fructum verò *Mamaon*, ab vberum, vt opinor, similitudine, quæ Hispanis *Mamas* & *Tetas* dicuntur.

Inter trunci porrò & foliorum formam maris & fœminæ nulla est differentia: solos autem flores mas profert è longis pediculis dependentes & racematim cohærentes, sambuci florum æmulos, ex albo flauescentes, eosque ad nullam rem vtiles, vt aiebant.

Nascitur vtraque hæc arbor in ea Americæ parte, in qua celebris ille Sinus à Lusitanis *Baya de todos los Sanctos* appellatus, situs est, circiter tredecim gradus distans ab Æquatore versus Antarcticum polum.

EXOTICORVM
LIBRO SECVNDO
hæc addenda vel immutanda.

Pag. 24. ante sectionem ERAT verò *&c. inserenda est figura rami, quem cum aliquot fructibus inhærentibus delineari curaui, & adnectenda sequentia verba, pro iis quæ pag. 358 adnotata initio Auctarii.*

EXOTICI FRVTICIS AVT ARBORIS RAMVS, *cum fructibus squamosis.*

CETERVM anno Christi millesimo sexcentesimo quinto, mense Iulio accipiebat honestissimus vir Christianus Porretus pharmacopola Leydensis, Amsteldamo arboris vel fruticis ramum septem aut octo vncias longum, digitalis crassitudinis, materiâ valdè lentâ & neruosâ constantem, perinde ac magnarum illarum nucum Indicarum integumentum, & frequentibus squamis fusci coloris obsitum, è quo vndecim fructus, illi, quem modò descripsi, similes dependebant, & longè plures inhæsisse apparebat ex vestigiis vnde exciderant, aut resecti fuerant: horum maiores, tres vncias cum semisse erát longi, tres in ambitu crassi, omnesque magis integri quàm ille primus in tabella cap. III. Lib. II. expressus: nam extrema pars in semuncialis longitudinis mucronem desinebat, ex quo manifestè apparebat omnes squamas ab extremo mucrone sursum versus pediculú tendere: splendebant verò omnes, politique erant, & coloris spadicei;

Ramus peregrinus, cum suis strobilis.

dicei; atque, si quos villos habuerunt squamæ, detersi erant; eæ autem omnes mediâ parte quasi in sulcum aut lacunam depressæ: singulos autem fructus nucleum continere, sonitus quem agitati edebant, indicio erat. Qualis verò sit illa arbor in qua huiusmodi nascuntur fructus, terrestrís-ne an marina, me fugit; quandoquidem nec nautam qui peregrè attulit, nec eum qui à nauta redemit, conuenire mihi licuit: propter elegantiam tamen & raritatem, ramum cum aliquot inhærentibus fructibus in tabella exprimendum curabam, qui descriptioni adiungeretur.

BIENNIO autem pôst Emanuel Swerts ciuis Amsteldamensis, cuius in hoc libro aliquoties fit mentio, similis generis binos fructus mihi ostendebat, sed crassiores breuioresque, & obtuso prorsus mucrone, siue fructus extimâ parte; quique ad pleniorem maturitatem peruenisse videbantur, nam squamæ magis tumentes & turgidæ, cordis formam (vt vulgo pingitur) quodammodo exprimentes, & supernâ parte latiores profundioreq́. sulco siue lacunâ per medium discretæ, infimâ parte & petiolum spectante angustiores; omnes autem adeò arctè connexæ, vt nullum commissuræ vestigium appareret, sed continuo & solido cortice fructus constare videretur, eoque valdè terso & splendente, coloris ex spadiceo fusci. huius fructus longitudo à pediculo ad extimam partem trium vnciarum erat; eius verò ambitus quinque vnciarum cum semisse, & nucleum siue ossiculum continere ex strepitu quem agitatus edebat, deprehendebam.

Sed illo ipso anno Christianus Porretus corollam se redemisse dicebat ex similibus fructibus breuibus obtusoque mucrone præditis conflatam, quam mihi etiam conspiciendam dedit. Constabat verò ea corolla ex vno & quadraginta fructibus funiculo per vtramque extremitatem traiectis, partim maiusculis, partim minoribus: maiusculi sescunciam erant longi, quatuor vnciarum eorum ambitus: minores vnciam longi, ambitus trium vnciarum, omnes autem dilutiore colore præditi & quodammodo flauescentes, vt immaturos lectos fuisse suspicer; alioqui non video quâ ratione officula per adeò exilia foramina, per quæ funiculus traiectus, eximi potuissent fructu non corrupto. An porrò eiusmodi fructus plures simul in eodem ramo nascantur, vt modò descripti quorum iconem exhibui, me latet.

Similis verò fructus accuratiùs, vt videtur, delineatam iconem habemus ab Amplissimo & Nob. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, quam ad Clariß. Clusium missam, paulo post eius mortem accepimus: sed tamen vt his locum quem merebatur haberet, sculpi eam curauimus, vnà cum duabus aliis iconibus, ab eodem Amplißimo Viro acceptis, quas infra suo loco posuimus.

Fructus squamosi, cap. III. Lib. II. Exoticorum descripti, alia icon.

Fructus squamosi alia delineatio.

Scribebat autem Nob. Ille Vir, in icone hac delineari se curasse fructum ipsum cum pediculo, aut fibraceis neruis, quibus arbori annectitur: ac deinde fructum ipsum confractum, & nigram substantiam seu pulpam, quæ est inter corticem squamosum & interiorem nucleum: cuius nuclei acuminatior pars proxima est basi ipsius fructus (quod in fructu à Clusio descripto squamæ ad petiolum conuersæ etiam declarare videntur) secus ac in Nucibus Indicis, quarum inferior pars, seu basi propinquior, obtusior est, vt apparet in Icone Nuculæ Indicæ, quam ab eodẽ Ampliß. Domino de Peiresc habemus, & cap. 26. huius libri inserendam esse, infrà monebimus. Interior porrò nucleus huius fructus, variis venis distinctus, solidus est ac durus, Nuci Fausel non absimilis; quem nucleum simul hic eâdem tabellâ ante oculos poni curauimus.

Pag. 35. lin. 12. legendum angustum coacto.

Pag. 49. ad lineam 51 adde in margine Brasma.

Eâdem pag. in margine verba hac ita rescribe: Fruct. v. Wil. Parduyn, illi similis quem Pona ad me mittebat Veronâ pro Amomo vero. Eius memini & iconem dedi in Auctario ad Exoticorum libros pag. 377.

NVCVLA

NVCVLA INDICA SECVNDA.

Pag.54 Exoticorum, seu cap. 26, post lineam 42, ante periodum TERTIAM quandam, *&c. addi posset sequens Scholiolum, vnà cum icone:*

AT *anno 1603 allata est ex Guineâ in Galliam spica non dissimilibus præcedenti Nuculæ Indicæ fructibus constans; cuius Iconem Nob. & Ampliss. Vir Nicolaus Fabricius, Dominus de Peiresc, Aquis Sextiis in Gallia Prouinciâ ad Clusium miserat anno 1609. quæ cùm paullo post mortem Clariss. Clusii ad nos demum perlata fuerit, tamen hoc loco collocanda esse videbatur, vt saltem quis eam cum alterâ icone, simulq́; cum descriptione à Clusio factâ conferre posset, præsertim quia varias eius facies repræsentat.*

Nucula Indica secunda alia icon.

Nucula Indica secunda, descripta cap. 26.lib.2.Exoticorum, accuratior delineatio.

Primùm enim in hac tabellâ videre est spicam ipsam, è diuersis fructibus coagmentatam; eiúsque inuolucrum seu vaginam, vt appellare quis eam posset: deinde Nuculam vnam integram, proprio villoso aut paleaceo cortice tectam: ac demum Nuculam ipsam, nudam, & exteriori illo cortice spoliatam; sub eo enim est durior testa, cohibens interiorem pulpam seu medullam. Sed exterior ille cortex oleaceum quid emittebat, quod odore suo oleũ amygdalinum vtcumque æmulabatur.

Cæterùm arbor, cuius hæc nuculæ fructus erat, plurimi vsus apud incolas eius regionis esse, memorabatur ab iis qui hos fructus inde retulerunt: nam ex foliis liquorem exprimunt, aut ea in aquâ decoquunt; qui liquor ipsis vini, ceruisiaúe, aut saltem communis potionis vicem supplet. Ex fructu autem ipso panem conficiunt, suauem, & gustantibus admodùm gratum.

EXOTICORVM

LIBRO TERTIO.

Pag. 72 lineâ vltimâ, ad capitis XVIII *finem, adde:*

ANNO deinde Christi CIↃ.IↃ.CVII. huius lobi siue corniculi icon mihi missa à doctissimo Ioanne Ponâ pharmacopœo Veronensi, pro effigie fructus Balsami Persiani.

EXOTICORVM

LIBRO QVINTO.

AVIS PARADISÆÆ GENERA, ET PSITTACORVM *historia; & Vespertilio ingens.*

Pag. 94. ante Caput de Vespertilione insere historiam seu descriptionem Manucodiatæ seu Auis Paradisææ, ex Auctario: & totam Psittacorum historiam, nempe à pag. 359, vsque ad pag. 366. Atque ita numerus capitum toto libro v immutandus, vt caput de Manucodiata sit primum libri Quinti, secundum de Rege Auium Paradisæarum; tertium de Psittacis; quartum de Vespertilione ingenti (quod nunc est primum Caput libri v.) & sic deinceps.

NVMENIVS INDICVS.

Pag. 96 ante caput de Ourissia siue Tominejo repone Numenium Indicum, ex Auctario, pag. 366. mutato numero Capitum.

SVLA ET SKVA HOIERI.

Pag. 102 post Mergum maximum, id est, ad calcem capitis VI, *adde ex Auctario Sulam & Skuam Hoieri, pag. 367, 368, 369.*

CERCOPITHECORVM VARIA GENERA.

Pag. 110, post Tatou, (ante descriptionem Ignaui) insere historiam Cercopithecorum, quæ est pag. 370, 371, 372.

Pag.

Pag. 111. *lin.* 51. *contextus sic corrigendus*: vt ferè meles, qui vulgo Taxus nuncupatur.

IGNAVI ANIMALIS PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 112. *ad calcem cap. de Ignauo, repone quæ de eo in Auctario, pag.* 372, 373.

SERPENS PEREGRINVS.

Pag. 114, *ad capitis de Serpente peregrino calcem adde quædam ex Auctario, pag.* 373.

LACERTVS PEREGRINVS AQVATICVS.

Pag. 115 *post Lacertum peregrinum alium, ad finem paginæ, insere caput de Lacerto peregrino aquatico, seu potiùs squamoso, ex Auctario, pag.* 374 *cum sua icone.*

MVS AQVATICVS.

Pag. 118 *post Yuanæ historiam, id est, calci libri Quinti, adde Muris aquatici historiam ex Auctario, pag.* 375, *cui & subnecte verba quæ sequuntur*: Hac Historiâ iam semel in publicum euulgatâ, monebat me eruditissimus Vir D. Leonardus Doldius, medicus Noricus, binos se huiusmodi mures vidisse, atque etiamnum vnius pellem se habere, cuius odor Zibethum prorsus æmularetur; præsertim autem ipsius caudæ, qui eo etiam esset grauior: addebat insuper, opinionem esse quorundam, fomenta ex eo facta, fouendo ventri idonea, vniuersum corpus moschi vel zibettæ odore imbuere forinsecus. At in illo exuuio, quod commodatò accipiebam, nullum similem odorem obseruabam.

PHALANGIVM AMERICANVM.

Post præcedentia verba (aut, si velis, etiam post caput de Ignauo) id est in calce libri quinti Exoticorum pag. 118 *addi potest sequens Phalangii Americani descriptio.*

IN ea Americæ Prouincia quæ ab Æquatore versus Antarcticum polum circiter tredecim gradibus distat, vbi magnus ille maris Sinus à Lusitanis *Baya de todos los Sanctos* appellatus situs est, quòd Kalendis Nouembris primum ab ipsis detectus fuerit, obseruabat honestissimus vir Ioannes van Vsele phalangium quoddam, siue Aranei genus non vulgare sed monstrosum; quod ob raritatem & diuersam ab eiusdem generis animalibus formam, in suo libro etiam viuis coloribus expresserat, obseruatâ omnium partium magnitudine, cujus, vt alibi dixi, exemplar mihi donabat, vt Auctario, quod ad meam Exoticorum historiam meditor, adiungi queat: nam propter magnitudinem non vulgarem, & diuersam à vulgari phalangio formam, cùm à nemine similem iconem in publicum productam reperiam, in tabellâ appositâ exprimendam curabamus.

Phalangium Americanum.

PLINIVS cap. XIV. lib. XI. Naturalis historiæ, omnibus Araneorum generibus, quorum naturam egregiè describit, terna dumtaxat internodia tribuit in cruribus, & corpus exiguum Phalangio: at hic araneus, siue phalangium, cuius figuram damus, plura in singulis cruribus internodia habet, quàm terna: nam præter articulationem quâ corpori coniunguntur, singulis cruribus sunt quaterna, & bifidi insuper vngues, siue chelæ, vt exigui cancri crura quodammodo referre videantur. Totum autem corpus tres vncias siue pollices longum est, vnam aut paullò amplius latum, fusci coloris quidem, sed totum hirsutum densisque & longis pilis nigris vndique tectum, medio dorso foramen conspicuum habens tamquam vmbi-

vmbilicum, in ambitu similibus pilis præditum: caput siue corporis pars anterior tota similibus pilis densè obsita, quemadmodum & posterior siue aluus, quæ vnciam longa crassiorque est, atque bifido mucrone prædita videtur: media corporis pars in vtroque latere quina crura habet similibus pilis hirsuta, & quatuor, vt dixi, internodiis satis conspicuis distincta, quia rubro colore infecta sunt, vt etiam vngues siue chelæ. Breuiter: valdè monstrosum hoc animalculum, & ipso Ioanne van Vfele referente adeò noxium, vt ipsi incolæ contactum eius etiam fugiant & formident.

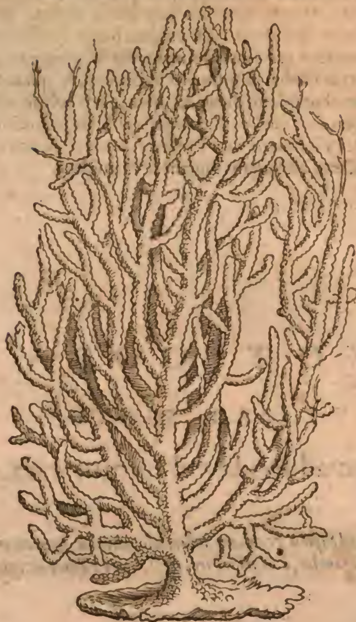
EXOTICORVM

LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 122, ad capitis xv calcem inserenda alterius Quercus marinæ icon cum sua basi elegantior, à Clariss. Viro, D.D. Petro Pauvio accepta.

Quercus marina, cum sua basi, à D. Paawio.

FVNGVS LAPIDEVS.

Pag. 125 fungis lapideis subiice fungi lapidei formâ bubulæ linguæ sequentem descriptionem:

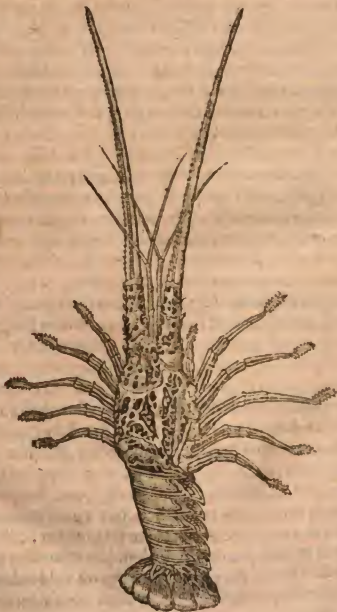
Fungus lapidei, formâ bubulæ lin.

ALIVD porrò Fungi lapidei genus mihi ostendebat Emanuel Swerts anno Christi MDCVII. Erat verò sex vncias longus, duas latus, parte supinâ carinatus & aliquantulum asper atque rudis, pronâ autem totus in strias frequentes bifariam & transuersim diuisus, bubulæque linguæ formam prorsus referens.

Pag. 128 lineâ vltimâ, muta initium Sectionis Qui cancrum, *&c. hoc modo*: Hoc Cancri genus ignotum fuisse non videtur illi qui Virginiæ historiam scripsit: Parte enim II, in qua de Piscibus agit, dum piscandi rationem apud eius regionis incolas vsitatam in XIII figura exhibet, similis Cancri iconem expressam videre licet: tametsi qui Cancrum istum Doctori Vorstio commodabat, *&c. vt est in textu.*

Pag. 129. post historiam Cancri Moluccani sequi potest descriptio Locustæ cuiusdam peregrinæ, eique caput peculiare asscribi, quæ caput XV *de Mytulo Conchifero præcedat.*

Locusta marina peregrina, seu Squilla versicolor.

MAGNAM & peregrinam Locustam marinam se habuisse mihi referebat anno sexcétesimo septimo supra millesimũ honestus vir Emanuel Swerts ciuis Amsteldamensis, quam præcedente anno Cæsareæ Ma^ti tradidisse quidem aiebat, illius autem iconem viuis coloribus expressam adhuc habere: eam vt ad aliquot dies mihi concederet, quô conspicere & eius historiam describere possem, non difficulter impetrabam: hanc nactus, ex notis quas ex pictura obseruare licuit, eius historiam concinnabam, atque ipsam iconem contractiore formâ in lignea tabella exprimẽdam curabam, vt Lectoris oculis proponerem:

nam Locustam certè maiorem & elegantiorem (si exacta est pictura) neque videre memini, neque apud vllum Auctorem extare arbitror.

Corporis porrò à capite ad caudæ extremum vsque longitudo duodecim vnciarum, siue pedis Romani erat; latitudo dorsi quinque vnciarum; cauda siue inferior pars corporis quinque tabellis tecta, pænè quatuor, singulæ verò tabellæ satis breues, vt quæ vnciâ longiores non essent, at in trium vnciarum latitudinem expansæ: cauda in quinque pinnas binas vncias longas & totidem ferè latas desinebat læues & cineracei coloris, quarum exortum tegebant duriores & mucronatæ tabellæ, flauescente nigroque coloribus virgatim distinctæ: quinque autem illæ tabellæ extremam corporis partem siue caudam tegentes, coloris erant subcærulei virescentis, albicantibus quibusdam maculis conspersi; quâ verò parte simul connexæ, lineis modò flauescentibus, modò atris alternatim distinctæ, quemadmodum & tabellarum latera in mucronem desinentia: testa verò dorsum tegens mira colorum, situ, & formâ differentium, varietate picta; nam & niger & flauescens, & exalbidus, & viridis, & cæruleus, & suaue-rubens variâ diuersâque formâ inter se commixti in ea conspiciebantur: quinos vtrimque pedes habebat, quorum medius longissimus, vt qui vndecim vnciarum esset; huic vtrimque proximi, septem; primus & postremus, sex; singuli tribus articulis constantes, quorum medius omnium breuissimus, & tribus coloribus virgatim distinctus, flauo, nigro, & ex viridi cæruleo, reliqui duo flauo dumtaxat & nigro, extremæ vngulæ flauæ & vtrinque frequentibus denticulis præditæ. Ceterùm duo habebat ante oculos maxima & longissima cornua, vt quæ viginti vnciarum longitudinem æquarent, in exortu ad quinque vnciarum altitudinem, valdè crassa & aculeis prædita, atque ad secundum vsque articulum variis coloribus picta, flauo, nigro & suauerubente, deinde ad extremum vsque paulatim gracilescentia, & frequentibus aculeis aspera, nigroque & flauo coloribus distincta. His adiuncta alia duo cornua articulata, læuiora, flauo & nigro colore etiam prædita, duobus primis quidem minora & graciliora, sed quæ pede Romano breuiora non essent, & à sex vnciarum altitudine bifida: oculi cornei semper prominentes: paullo supra anteriores pedes habebat vtrimque appendicem pedis formam æmulantem, binas vncias longam, tribus etiam articulis & simili vngulâ præditam, iisdemque coloribus quibus pedes virgatim distinctam. Breuiter, toto corpore valdè elegans: haud autem qualemcumque descriptionem boni consulturum Lectorem confido:

quam

quam certè exactiorem, nisi fallor, dare potuissem, si ipsum animal conspicere mihi licuisset.

LIBRI BOTANICI SINENSES.

Pag. 144. *ante Sectionem* Et hæc quidem sunt, *&c. insere ex Auctarii paginâ 376 quæ de Libris Botanicis Sinensibus annotauimus.*

LIBRO I. GARCIÆ.

Pag. 161 margine, pro *Caphuræ historia* repone *Caphuræ natales*:

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 181 *adde de Caryophyllo quæ in Auctario, pag.* 376.

AMOMVM.

Pag. 200 *ad Amomi Scholium, ante Caput* XXXII *de Calamo Aromatico, adde quæ in Auctario, pag.* 377 *reperies. quibus & sequentia verba adtextes*:

Ceterùm dum exotica quæ seposueram excutio, similem fructum reperio à diligentissimo pharmacopœo Wilhelmo Parduyn Middelburgensi ad me missum; verùm racematim non cohærentem, at à ramulo distractas baccas, etiam toto quadriennio antè quàm hunc, qui expressus, à Ioanne Ponâ acciperem. Schedæ autem quâ fructus inuolutus, Parduynus adscripserat, Consulem eius vrbis, inuitatum forsitan aromatico odore, licet grauiusculo, quo præditus, baccam vnam siue fructum edisse, atque paulo post in morbum incidisse: eam ob caussam medicamentis iniiciendum minimè censerem. Vide Fructum v. cap. XXII. Lib. II. Exotic.

GEIDVAR.

Pag. 213. *ad Zedoariæ Scholion, adde de Geiduar, quæ in Auctario, pag.* 378.

Pag. 222. *lin.* 24. *in Scholio, scribe* lapide.

LIBRO II. GARCIÆ.

Pag. 234. *lin.* 25 *scribe* linum, *non* lignum.

CHRISTOPHORI A COSTA AROMATVM LIBRO.

Pag. 269. *lin.* 12. *legendum* Ex hac arbore in insulis

Pag. 293. *lin.* 48. foliorum exortus inh.

NICOLAI MONARDI

SIMPL. MED. HISTOR.

Pag. 300. *lin.* 25. *in Scholio legendum* cap. 4 & 52.

Pag. 322 *ad finem Scholii capitis* XXIV *addi potest icon alia arboris Molle, cuius folia, cùm arbor adulta est, non crenata sed neutiquam dissecta conspiciuntur, vt in hac tabellâ videre est.*

Molle arboris adultæ ramus, cum suo fructu.

Pag.

Pag 342 lin. vltima, pro CAPSICVM *scribe* SILIQVASTRVM; *& pro* CAPSICVM BRASILIANVM *scribe* SILIQVASTRVM BRASILIANVM.

Pag. 343. lib. 11. Scholia ita emenda: Capsicum hoc, seu Piper Indicum (Americum potiùs) quod nonnullis Piperitis & Siliquastrum Plinii esse putatur, diligentissimè colitur, &c.

Eâdem pag. lin. 17 scribe Aliud Siliquastri siue Piperitidis genus, *etc.*

Eâdem pag. post lineam 22. siue ad finem Scholii de Pipere, adde sequentia quæ de Pipere Americano à R. P. Gregorio accepimus: cum eiusdem P. Gregorii Commentario, de omnibus Piperis Americani generibus, quem ad me misit. Sed hoc facto, poterit totum illud Scholium pag. 343 deleri.

PIPER AMERICANVM.

EIVS *Plantæ quam Piper Americanum appellant, & quidam Piperitim, siue Siliquastrum Plinii esse censent, varietatem, neminem exactiùs obseruasse existimo, Reuerendo Patre Gregorio de Regio, professione Capuccino, dum Bononiæ in cænobio agebat, cui Montis Caluariæ nomen. Scripsit enim Commentariolum De varietate Capsicorum (ita vocari ab Actuario hanc plantam arbitrantur nonnulli) Indicorum, atque cum tredecim iconibus varias eorum formas exprimentibus anno Christi millesimo sexcentesimo septimo ad me mittebat. Illud quia plurima scitu digna continet, nec à quopiam, meâ opinione, adeò accuratè in hac materia explorata (est enim vir ille diligens Plantarum obseruator, atque omnes neotericos Auctores qui de re Herbaria scripserunt sedulò euoluisse ex hoc eius Commentariolo apparet) Latinum facere volui, vt qui Italici sermonis, quo conscriptum est, sunt imperiti, ex illius lectione aliquam etiam vtilitatem consequi possint: nam Auctario, quod ad meam Plantarum historiam facere volo, adiungendum putaui. Singulas tamen quas miserat icones exprimere necessarium esse non existimaui, tum quia integræ non erant, sed singularum specierum ramum cum suo fructu dumtaxat continebant, tum quòd typographum inanibus sumptibus onerandum non censebam: sed fructuum varietatem tribus solùmmodo tabellis comprehendendam & exprimendam curabamus, cùm singularum alioqui plantarum forma non sit valdè dissimilis, aut si qua est differentia, ea in foliorum latitudine vel angustia dumtaxat consistit; & quandoquidem cum vulgari atque omnibus noto Siliquastro crescendi ratione & ramorum dispositione conueniunt, illius iconem ipsis præponere statueramus, existimantes beneuolum Lectorem nostrum consilium non improbaturum: sed cùm Auctor illud decimotertio loco reponat, eius seriem immutare noluimus: eam ob causam illius integram plantam illic requirere oportebit. Omnia autem genera in tres classes redegit siue in tres Sectiones distinxit. Primâ continentur quatuor genera fructum surrectum & sursum spectantem gerentia. Altera quatuor etiam genera habet, sed fructu rotundo & ad terram inclinato prædita. Tertiâ quatuor genera describuntur oblongas & deorsùm propendentes siliquas habentia: deinde vulgatissimum peculiarem tabellam habet; cui adiunximus aliud à me in Lusitania obseruatum. Sed ipsum Patrem Capuccinum loquentem audiamus.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

NVNQVAM destitit summi Dei Maiestas rerum cognitionem in hominum animos instillare & quasi imprimere, cùm vt laudetur, magnificetur & celebretur eius gloria, tùm vt Diuinæ ipsius Maiestatis magnitudo in infimis istis rebus agnoscatur. Et licet superioribus sæculis extiterint doctissimi viri, & in Plantarum cognitione peritissimi, omnium tamen cognitionem non sunt adepti, quia in dies nouarum & priùs non cognitarum fit obseruatio. Nouissimo enim hoc sæculo placuit æterno Monarchæ pauperibus & infimæ sortis hominibus sua secreta & opera reuelare, vt mihi pauperi discalceato cognitionem tribuere voluit varietatis huius Capsici, siue Piperis Americani, cùm agerem in nobilissima & illustri ciuitate Bononia, in cœnobio Mons Caluariæ nuncupato. Istic igitur obseruabam ea quæ à nemine adeò exactè & particulatim antea fuerunt obseruata, vt per istas res materiales, Dei summi omnium rerum Creatoris ineffabilis potentia & inscrutabilis sapientia conspici possit.

HAS porrò meas Obseruationes tibi donare volui, vt tam celebris viri operâ in lucē prodeant, & quæ hactenus incognita atque sepulta iacebant, omnibus nota fiant; gratiæque agantur Domino Deo nostro propter tanta beneficia quæ singulis diebus, horis & momentis nobis confert. Cæterùm meam opellam in obseruanda huius plantæ tam insigni varietate non ingratam futuram arbitror, quandoquidem à nemine vel à paucis saltem tanta varietas fuerit obseruata & scripto comprehensa. Boni ergo consulas hoc munusculum tibi propter amorem quo te prosequor libenti animo consecratum: atq. licet integrum non sit, sed partium dumtaxat particulæ, vtpote soli rami, non integræ plantæ, culpa in me reiicienda, tum quia adeò serò ad eam rem animum applicui; tum quòd multæ occupationes me detinuerunt; deniq. quòd non sim mei iuris: nihilominus nō tam doni, quàm cordis eius qui tibi donat, quique sese totum tibi offert, rationem habeto.

PRIMA CLASSIS SEV DIVISIO.

I. *Piper rotundum maius surrectum.*

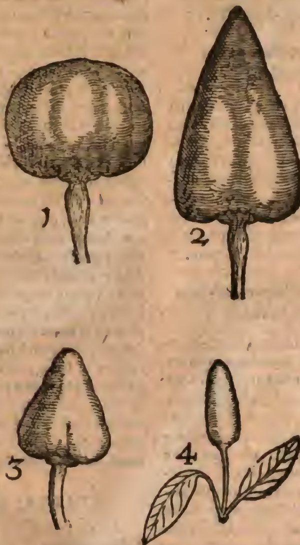
PRÆTERITIS diebus Siliquastri, siue Piperis Indici (Americani veriùs) varietates obseruabamus, exactiùs forsitan quàm alius quispiam, vt ex earum picturis ad viuum expressis liquere potest. Videtur quidem Bauhinus in suo Matthiolo Lib. II. supra Dioscoridem cap. 153. pag. 434 figura secunda, siliquam rotundam pingere, quā fortè plantæ huius primo loco expressæ fructum repræsentare voluit, qui cæteris maior est, & satis cum Bauhini siliqua conuenit; pediculo tamen cui siliqua inhæret, differt, qui adeò reflexus exhibetur, vt terram spectare videatur; contrario planè modo, quàm de quo nobis nunc est sermo.

Hæc igitur planta, atque adeò omnes ei congeneres naturâ sunt calidæ ad quartum vsque gradum; quapropter in medicum vsum non vsurpandæ, neque eduliis admiscendæ: nam ob insignem acrimoniam non modò cutem inflammant, sed etiam exulcerant. Similia autem cūm Solano hortensi habet folia, tametsi paullo maiora & longiora: caulem binos cubitos

altum,

altum, interdum etiam longiorem aut breuiorem, pro loci in quo colitur natura, siue in fictilibus, siue in hortis fertili & pingui solo, viridem, nodis & articulis distinctum; florem verò album, quinque aut sex foliolis constantem, vt Solanum vulgare: è quo nascitur fructus rotundus mali apiani instar, surrectus & cælum spectans, initio viridis, maturescens rubicundus, plenâ maturitate rubet vt corallium expolitum.

Prima tabella, quatuor genera fructu surrecto continens.

II. *Piper oblongum erectum maius pyramidale.*

EIVSDEM cum Priore naturæ est hæc Planta, similiaque habet in singulis nodis folia, caulem & florem: cui succedit fructus corniculi instar, tres aut amplius digitos transuersos longus, mucrone surrecto & cælum spectante; initio viridis, deinde ruber.

III. *Piper erectum minus pyramidale.*

HABET etiam ista Planta similia folia cum aliis eiusdem generis, licet paullo minora, & caulem humiliorem: flores etiam albi eiusdem cum superioribus sunt formæ; quibus deciduis, succedit fructus pyramidis formâ, dimidiâ tamen ex parte minor Secundo, nec adeo mucronatus, initio viridis, maturus ruber vt Primum.

IIII. *Piper oblongum, exiguum erectum pyramidale.*

NONNVLLI forsitan hanc Plantam eandem esse censebunt cum ea quam Clusius exhibet in scholio ad Simplicium Monardi historiam pro Brasiliano Pipere; atque etiam in Iconibus posita est pro Pipere Indico breuioribus siliquis pag. 317. [*quæ ipsa è Clusio, nempe ex eius scholio in Monardum, desumpta:*]. poterunt rursus aliqui credere illam esse quam proponit Tabernæmontanus pro Siliquastro rotundo angustifolio in Iconibus parte 2. sect. 10. pag. 819. Si tamen diligentiùs eorum forma considerabitur, euidenter apparebit diuersum esse ab eo quod apud illos conspicitur: nam tametsi conueniant in siliquis sursum spectantibus, illorum tamen siliquæ magis ad oliuæ siluestris formam accedút; huius verò meæ plantæ siliquæ minores sunt omnibus quas obseruauerim, vt ex eius icone ad viuum expressa cum aliis collata deprehendere licet. Habent autem hæ siliquæ circiter digiti transuersi longitudinē cum semisse, [*siue vncialem aut paullo maiorem; nam siliquas quas cum icone mittebat dimensus sum*] folia illi Lauri odoratæ vulgaris: caule constat recto, binos aut tres cubitos alto, & in plures ramos diuiso, deinde tanta florum & fructuum pulchritudine ornato, vt mirandum sit. primùm autem nati fructus virescunt, dum maturantur nigredinem contrahunt, maturi rubent vt alii. [*Monitum autem Lectorem cupio huic fructui adiunctum fuisse alium fructum cum inscriptione Piperis oblongi erecti minimi, qui sanè dimidio ferè minor erat illo quod modò descripsit, quódque picturâ expressum, & plurimum accedere videbatur ad illud quod in scholio ad Monardum exhibeo; magnitudine tamen meum adhuc superabat, vt probè memini; nam ipse plantam in mea Lusitanica peregrinatione delineabam, seruatâ fructus iustâ magnitudine: ad huius postea normam icon in scholio ad Monardum posita fuit sculpta; & illa ipsa deinde exhibita à Lobelio in Iconibus; & illam Tabernamontanus etiam imitatus est; neuter verò plantam obseruauit, sed alienâ fide vsus est.*]

ALTERA CLASSIS.

ABSOLVTA quatuor generum Siliquastri quæ fructum surrectum & cælum spectantem gerunt historiâ, rationi consonum est, vt de aliis quatuor generibus agamus quæ fructum non surrectum, sed propendentem & ad terram obuersum ferunt. Primumque mihi erit cordatum.

2. Tabella

2. Tabella, quatuor Siliquastrorum genera fructu rotundo propendente continens.

V. *Piper cordatum.*

HABET hoc Siliquastrum folia, maioris Ocymi hortensis foliis similia, caulem circiter sesquicubitum altum: flores huius etiam albi sunt, quinis aut senis foliis constantes; è quibus oritur fructus è pediculo anuli modo nunc magis nunc minus contorto propendens, cordis formâ, & ad terram conuersus, initio viridis, maturitatem adeptus ruber vt expolitum corallium. [*Mittebat etiam Pater Gregorius huius plantæ fructum, cuius duo genera constituebat, maius videlicet & minus seorsim in peculiaribus schedis repositum: addita præterea duo alia genera separata, cum hac inscriptione, Cordatum maius erectum,*

ctum, & Cordatum minus erectum; quorum tamen in Cordati descriptione nullam mentionem facit; si semen nascetur, videbimus an in nomine sit error commissus.]

V I. *Piper cum siliqua oliuaria.*

ISTVD Siliquastrum siue Piper, foliis non differt à Solano hortensi: eius caulis ad binorum cubitorum altitudinem assurgit; fertque in singulis nodis florem aliorum flori similem, cui succedit fructus oliuæ formâ & facie, propendens & terram spectans; initio viridis, maturus ruber, vt aliorum generum. [*Sed etiam huius duplicem fructum mittebat diuersis schedis inclusum, & diuersis inscriptionibus insignitum: vni enim inscriptio addita erat Capsici oliuarii non erecti, alteri verò Capsici oliuarii maioris erecti. itaque si vera erant inscriptiones, bina huius generis diuersæ species reperientur.*]

V I I. *Piper cum siliqua rotunda cerasorum modo.*

TERTIA Secundæ classis Siliquastri planta folia profert Circeæ ab Andræa Cæsalpino descriptæ Lib. VIII. de Plantis cap. 33. pag. 333. foliis similia, caulem binos cubitos altum, flores albos Solani hortensis floribus similes, & deinde fructum ceraso siluestri prorsus similem, è singulis articulationibus pendentem; initio viridem, post maturitatem rubrum. [*Et istius binæ schedæ missæ, fructum continentes maioris, & minoris inscriptione insignitum: an duæ diuersæ species inueniantur ignoro; an verò diuersæ magnitudinis siliquæ in eadem planta natæ, vt interdum, imò sæpiusculè fieri solet.*]

V I I I. *Piper cum siliqua lata ac rugosa.*

FVCHSIVS Lib. quem de Plantis scripsit, præsertim verò in iconibus 8. & 16 formâ expressis pag. 427. pro Capsico lato hanc plantam exhibet: in eo verò qui Latinè in folio cusus cap. 280. pag. 732. pro Siliquastro quarto. Dodonæus eandem pro Capsico Lato in Hist. Plant. Gallica in fo. cusa lib. 5. cap. 69. pag. 442. atque etiam Historia plantarum Lugduni expressa lib. 5. cap. 35. pag. 692. Eiusdem cum illis opinionis videtur Bauhinus suæ Phytopinacis Lib. III. Sect. I. pag. 156. illam appellans Capsicum siliquis latis cordatis. Proponunt interdum isti in vna eademque planta diuersas siliquas, vt Cordus tres, pro prima vulgarem, pro altera oblongam angustam & curuam, pro tertia quam appellant latam. Bauhinus verò quatuor diuersas species in eadem planta adpingit, vt videre licet in eius Matthiolo, latam videlicet, cordatam, oblongam recuruâ siliquâ, & quartam ab ipsa planta separatam, ab ipso Capsicum rotundum dictam: nec singulas icones proponunt peculiariter separatas; tametsi Fuchsius, Dodonæus, & Lugduni cusa historia aliquas icones separatas exhibeant. omnem nihilominus reuerentiam illis defero, quia virorum adeò celebrium opiniones in precio sunt habendæ: hallucinari tamen videntur, cum veniâ dictum sit, quia planta ab ipsis descripta simili fructu prædita est, quo ea quam cordato fructu appello: itaque in appellatione dissentire videmur: verum quidem est, illud quod describo, cum eorum Capsicis caulo & foliis Solano similibus conuenire,

sed

sed differunt siliquâ siue fructu: nam cordatum à me vocatum, fructum gerit instar vesicæ rugosæ, aliquantulum latum & longum, nec vllam cordis formam refert: fructus viridis est initio; paulatim deinde rubedinem contrahit, plenè maturus totus ruber est, quemadmodum reliquorum: præterea non est ingrati odoris, sed Iridis sil. minoris, siue Armeniaci mali odorem refert: de isto solo loquor, quia in eo solo hanc notam obseruaui; sed volente Deo omnipotente, etiam in aliis periculum faciam.

TERTIA CLASSIS.

IX. *Piper oblongum recuruis siliquis.*

Tabella III. continens quatuor genera alia, fructum propendentem & ad terram obuersum gerentia.

ABSOLVTA Primâ quatuor generum Piperis Americani siliquas terram spectantes gerentis sectione, restat vt de aliis quatuor fructum etiam versus terram propendentẽ habentibus agamus: inter quæ primum locũ obtinebit illud quod à pluribus Auctoribus exhibetur, peculiariter à Fuchsio in iconibus 8. & 16. formâ pag. 426. pro Capsico oblongiore, & ab eod. Lat. folio cap. 280. pag. 733. pro Siliquastro tertio: à Dodonæo verò Hist. Gall. lib. 5. cap. 69. pag. 741. pro Capsico oblongo, quemadmodum & à Lugdun. Hist. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus autem in Phytopinac. lib. III. sect. 1. pag. 155. & in suo Matthiolo lib. 2. supra Diosc. cap. 135. pag. 434. Capsicum siliquis longis recuruis appellat: Tragus denique in sua Plant. historia lib. 2. cap. 148. pag. 328. vnà cum Valerio Cordo, vnicam plantam ponit cum tribus speciebus: sed & ipse Cordus in Histor. de Plantis lib. 1. cap. 6. pag. 88. Piperitim,

siue Siliquastrum Peruuianum appellat.

Hæc autem planta similibus quibus aliæ foliis est prædita, caule sesquicubitum alto, floribus albis, è quibus nascuntur siliquæ quinque digitos transuersos cum semisse longæ, contortæ interdum; initio quidem virides, sed maturæ rubentes vt expolitum corallium; eæque non valdè crassæ, cuspide mucronatâ instar cornu multorum animalium quadrupedum non adultorum, peculiariter autem hinnuli.

X. *Piper longum minus siliquis recuruis.*

Horvm Siliquastrorum Altera planta similibus prædita est foliis, minoribus tamen quàm reliquorum generum, caule cubitalis altitudinis, aut maiore, floribus reliquis similibus; quibus deciduis succedunt siliquæ dimidiam superioris Noni siliquarum longitudinem & crassitiem æquantes, mucrone etiam acuminato instar cornu, initio virides, maturæ rubræ veluti reliquorum generum.

XI. *Piper bifurcatâ siliquâ.*

Tertia dictorum Siliquastrorum planta eiusdem cum supradictis est formæ; in hoc solo differens, quòd siliquas gerat non adeò mucronatas, sed æqualis ferè crassitudinis, extremâ tamen parte aliquantulum angustiore, & neruo præditâ, quæ illam veluti bifurcatam efficit.

XII. *Piper siliquâ flauâ.*

Cvm istud Piper ab aliis qui de Plantis scripserunt, conspectum & obseruatum esse non dubitē, non deerunt tamen forsitan nonnulli, qui à supra nominatis differre existimabūt; sed eiusdem nihilominus est naturæ cum illis, soloque in colore est differentia; cum aliis enim generibus & foliis, & caule, & floribus conuenit: quemadmodum aurum quia metallicæ est naturæ, cum aliis metallis conuenit, ab illis tamen differt multis in rebus: ita huius Piperis siliqua, licet vulgari sit similis, breuior tamen est, & magna ex parte in mucronem desinit, & in colore maximē dispar, quia reliqua genera rubri sunt coloris, huius verò siliqua flauescentis, lutei, crocei, aut vt veriùs dicam, aurei, prorsus vt aurantia mala probè matura.

Istis porrò duodecim Piperis Americani generibus descriptis, & sigillatim eorum siliquis figurâ expressis, quæ concinno quodam ordine cohærent, nempe rotundi maioris, longi surrecti pyramidalis maioris, surrecti pyramidalis minoris, longi exigui pyramidalis surrecti; similiter cordati, oliuaris, ceraso similis, & rugosi; his additæ, quò musica perfecta esset, oblongi siliquâ recuruâ maioris & minoris, bifurcati, & aurei coloris: atque vt suauior sit concentus, adiungetur genus vulgatissimum.

XIII. *Piper vulgatissimum.*

Piper istud vulgarius Americanum à multis Authoribus diuersis nominibus appellatur: Fuchsius enim Capsicum rubrum & nigrum nominat in Iconibus 8. & 16. formâ expressis pag. 425. Eidem est Siliquastrum maius & minus fol. lat. cap. 280. pag. 732. Piper Indicum dicitur Matthiolo lib. 2. Diosc. cap. 153. vltimâ editione

editione lat. pag. 576. & vulgari fol. cap. 148. pag. 608. atque in omnibus itidem editionibus. Clusius scholio in Monardi Historiam Capsicum appellat, vulgarem nomenclaturam sequutus: dicitur etiam Capsicum maius & minus, siue Piper maius & minus Lugdunensi hist. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus nominat Capsicum siliquis oblongis in Phytopinace lib. 3. sect. 1. pag 155. & in suo Matthiolo lib. 2. in Diosc. Piper Indicum cap. 153. pag. 434. Cæsalpinus Circeam Diosc. fortè lib. 1. de Plantis ca. 22. pag. 215. Castor Durantes in suo Herbario Piper Indicum pag. 344. Siliquastrum Tabernamont. in Iconib. parte 2. sect. 21. pag. 859. Lobel. in Obser. pag. 172. & 173. Capsicum vel Piper Indicum longioribus siliquis, & Piperitim Cordi, Siliquastrum Plinii & Tragi, & Piper longum Dioscor. præterea Capsicum Actuarii, siue Zinziber caninum Auicennæ, Calecutium Piper, & Piper Indicum longioribus siliquis, in Iconib. pag. 316.

Piperis Americani vulgatioris tabella, quæ petita est è pag. 342, scholio ad cap. LIIII. Simpl. Histor. Monardi in folio cusa De Pipere.

Fert porrò hæc planta interdum suas siliquas quadrangulâ formâ, nonnunquam rotundâ, atque etiam alterius formæ, vt obseruaui in pensilibus hortis & fictilibus ante fenestras ædificiorum inIllustri ciuitate Bononia, vt etiam alii obseruare potuerunt, vel poterunt. De illo, cùm omnibus sit satis notum, plura non adiiciam, sed Lectorem ad eos Auctores supra memoratos qui de illo scripserunt, ablegabo.

CÆTERVM quia vulgatioris Siliquastri icon quæ hîc proponeretur, petenda fuit è scholio quod olim scripsimus ad cap. de Pipere in Historia simplicium Medic. Nicolai Monardi, quod est LIIII. in postrema editione expressa in folio; quidquid tum scribebam, vt maior lux ad hanc Commentationem accedat, reuocandum & hîc repetendum existimaui.

Piper igitur Americanum diligentissimè coli obseruabam, dum per Hispaniam peregrinabar anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, in multis eius Regni prouinciis, præsertim verò totâ Castellâ vetere & nouâ, cùm ab hortulanis, tùm à mulieribus in ædium suarum pensilibus hortis: etenim per totum annum eo vtebantur recente & sicco pro condimento in cibis: spectabatur autem (vt noster Auctor ait) variâ formâ. Memini etiam videre anno Christi M.D.XXCV. maximâ copiâ cultum in suburbanis Brunnæ celebris Marchionatus Morauiæ vrbis hortis, è quo cultores non contemnendum quæstum faciebant; erat enim apud vulgus frequens eius vsus. Sed & aliquot eius genera obseruabam culta à monachis in monasterio quodam Lusitaniæ infra Vlyssipponem sito ad Tagi fluminis ripam dextram, flauescentis coloris fructu prædita.

Tabella Piperis Brasiliani, petita etiam è Scholio ad cap. LIIII. Hist. Simpl. Med. N. Monardi.

PRÆTERMITTENDVM porrò non duxi aliud Siliquastri genus quod in eadem peregrinatione obseruabam, Vlyssippone Conimbricam proficiscens, nonnullis Lusitaniæ locis, caule in cubitales ramos diuiso, graciliores tamen quàm in vulgari, eosq́; virentes, foliis hortensis solani foliorum penè similibus, paullulum verò angustioribus; flore paruo albo, solani hortensis flori persimili, longiusculo pediculo subnixo, & surrecto, quo decidente succedebat fructus exiguus, & magnitudine eorum generum quæ equidem videre vnquam

mihi contigit, longè inferior, initio viridis, deinde nigricans, tandem, vbi maturitatem contraxerat, ruber, continens multa semina latiuscula & plana præcedentis Siliquastri modo, tam acris & feruidi saporis, vt gustatum fauces incenderet, nec posset illa acrimonia tolli nisi post aliquot dies. Flores profert, vt arbitror, toto Autumno, & in calidioribus regionibus etiam hieme: nam sub initium Decembris hanc plantam florentem, fructuq́; immaturo, maturescente & maturo onustam inueniebam; Pimienta *autem* de Brasil, *hoc est, Piper Brasilianum vocabant, in qua Prouincia abundanter nasci, multiplicíq; in vsu esse, Vlysipponem redux, intelligebam à Roderico Lins (apud cuius patrem Sebaldum diuertebam) qui recèns ex Fernambuco, vbi habitabat, aduenerat. Huius fructum maturum in Belgium cum plerisque aliis seminibus in illa mea peregrinatione collectis referebam & amicis communicabam; in quorum numero fuit vir illustris Carolus à S. Audomaro, Moerkerke & aliquot aliorum pagorum toparcha, qui anno Christi sesquimillesimo & sexagesimo sexto in cultissimo suo horto (quem contiguum habebat Moerkerkanæ arci ab ipso habitatæ) serebat, è quo natæ aliquot plantæ, quæ Autumno dumtaxat florem fructumq́; protulerunt, illis omnino similes cùm formâ, tùm magnitudine, quos gestabat ea planta quam in Lusitania obseruabam & legebam, atque etiam cum suo flore & fructu ipse delineabam: sic vt animaduertere possem, nihil in eo genere immutatum diuersi climatis ratione.*

DE SILIQVASTRIS IN GENERE.

SI exactè obseruentur horum Siliquastrorum folia, caules & rami, euidenter apparebit, illorum folia media esse inter Solani & Lauri folia; adeò autem viridi saturo colore prædita, vt nigra videantur: horum caules ramique fracti, medullam continere deprehenduntur sambuci ramorum medullæ similem; suntque in plures ramos diuisi, & ii rami denuò in ramusculos binos aut ternos digitos transuersos longos, in quorum alis bina disparia folia, inter quæ magna ex parte exeunt flores albi in quinque aut sex foliola diuisi stellæ formâ, pauca stamina in medio continentes, quibus deciduis paulatim succrescunt siliquæ, siue vascula digitalis longitudinis, plus minúsve, & pollicaris circiter latitudinis, pro singulorum qualitate, sensim à latitudine in cuspidem desinentes, quæ videlicet eius formæ esse debent, initio virides, per maturitatem rufæ aut puniceæ, deorsum spectantes aut surrectæ, quemadmodum eorum flores. Apertæ deinde istæ siliquæ, multa semina continere deprehenduntur lenti similia, flauescentis ex albo coloris, confertim quasi suspensa & breuibus petiolis cohærentia membranis tribus humidis, callosis tamen, parteque superiore latis, circa mucronem verò angustis, & instar pineæ cuiusdam nucis congesta, sic vt inferior siliquæ pars inanis & vacua relinquatur: interiores autem illæ membranæ, quando resiccatæ sunt, in tenuissimum pollinem redigi possunt, vt alchohol. Omnes istæ Siliquastri plantæ numerosis radicibus in varias partes sectis & capillaribus præditæ sunt, & ornatus dumtaxat gratiâ in fictilibus aut hortis coluntur: nec quisquam eorum qui de plantis scripserunt, neque ego, quidpiam obseruatione dignum reperimus, quantum ad saporem & odorem foliorum, flo-

tum, caudicis aut radicum huius plantæ attinet; sed in eius siliquis & semine dumtaxat, atque tota siliquarum carnosa parte vis consistit. Est porrò hoc Piper Americanum tantâ acrimoniâ præditum, vt exulceret & pustulas excitet vbicunque applicatur: neque solum id præstat, sed etiam siliquas tantummodo aperiendo & semen eximendo, adeò acris exhalat vapor, vt per nares penetrans cerebrum subeat, & ex eo eliciat tantam eamque lentam & viscidam materiam, vt admiratione dignum sit; quin & guttur ingrediens, tussim excitat, & adeò vehementem vomitum, vt omnia interna viscera reiici debere videantur; siliquas præterea & internas partes confringendo, sternutamenta valde excitat; & manibus confractas tractando, tantam in iis inflammationem parit, vt aliquot horarum spatio aduri videantur, remediumque petendum sit ab aquæ frigidæ aut vini lotione: hæc omnia sum expertus dum semen è siliquis eximebam. [*idem sibi accidisse fatetur Carolus Clusius anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo sexto: nam dum huius piperis siliquas semine quod ex Hispaniis attulerat natas confringendo & earum semen eximendo lachrimæ ipsi oborirentur ob vaporis acrimoniam, & eas manibus extergere vellet, oculorum inflammatione tam vehemente correptus est, vt eorum vsum deinceps amittere metueret, & non nisi longâ & sæpius repetitâ frigida lotione illam tollere posset.*] quinimo in ignem iniectæ siliquæ, grauem & tetrum excitant odorem, qui nauseam & fastidium adstantibus prouocat. Dum siliquæ aperiuntur, odorem quidem acrem & subtilem exhalant, qui deinde tamen in satis gratum resoluitur. Breuiter; sunt istæ Siliquastri siliquæ calidæ & siccæ in quarto gradu, vel etiam maiore si quis extaret: eam ob causam adurunt & validè exulcerant.

Originem duxerunt istæ plantæ ex America siue India quam vulgo occidentalem appellant, & seruntur in hac nostra regione sub Martii finem, deinde natæ transponuntur quocunque loco quis voluerit, siue in fictilibus ad fenestrarum ornatum, siue in hortis: flores proferunt Augusto mense & toto Autumno: deinde fructus maturescit: at regionibus calidis florent fructusque ad maturitatem perducunt per totam hiemem.

Facilè mihi persuaserim, imò firmiter credo, omnibus Auctoribus qui de Plantis scripserunt, non solùm nota fuisse istius Piperis genera à me producta, sed etiam alias differentias eos obseruasse: nam alia duo genera reperiri, intelligo, Siliquastrum videlicet piloso caule, & aliud siliquâ nigrâ rotundâ: Verisimile enim est inter tam multos Plantarum inuestigatores alia genera obseruata esse, & restare adhuc obseruanda. Quidam scriptores duorum aliorum generum meminerunt, alii plurium, sed eorum figuras non exhibent; aut si exhibent, vnicam plantam proponunt varietate siliquarum onustam: id autem facere arbitror, quia in ipsis plantis exiguum est discrimen, & id in solo fructu consistit; eam ob causam negligenter hanc rem tractârunt, contenti demonstrare inueniri plantas longis siliquis præditas, rotundis, & melonum cerasorumque formâ. Non desunt qui suis operibus inserant quasdam plantas nihil affinitatis cum Siliquastro habentes, quemadmodum Dalechampius in sua historia generali Lib. v. cap. xxxv. pag.

pag. 633. pro Siliquastro rotundo plantam illam proponit, quæ ferè ab omnibus appellatur Solanum pomiferum, propter folia Solani foliis similia, & fructum malo parem. Atque etiam Dodonæus Pseudocapsicú vocat Solanum illud arborescens in sua Stirpium historia in folio expressa Lib.4. cap. 27. pag. 706. vt testantur in Indice Iconum & in Obseruat. pag. 156. Lobelius, & lib.5. cap. 27. pag. 600. Historia Lugdunensis. Attamen neque Dalechampii planta, neq. Dodonæi vllam acrimoniam habent, tametsi in istarum fructu sit aliqua similitudo, qui initio viridis est, deinde ruber perinde ac Siliquastrorum, & etiam eius semen planum & albicans, tametsi aliter in siliqua dispositum.

PRÆPARANDI MODVS.

NON modò in Medicamenti vsum receptum non erat hoc Piper, sed neque in cibum etiam admittebatur, propter insignem illam acrimoniam quâ præditum est: nihilominus videtur humanum ingenium rationem inuenisse quâ eius malignitas corrigeretur, vt in vsum recipi posset sine vllo incommodo ad cibos condiendum, atque etiam pro medicamento vsurpari, hoc modo præparatum; Maturæ huius Piperis vesicæ siue siliquæ leguntur cum suis pediculis, & in vmbra siccantur: quando quis vti volet, reponat in vase illi simili quo vtuntur pharmacopolæ ad resiccandos amygdalarum & nucis pineæ nucleos quos saccharo operire volunt, cum farina; & exsiccet lento igne: deinde à farinâ purgentur, & à pediculis suis liberentur: deinde cum forcipe minutissimè cum suis seminibus incisæ ponderantur, atque singulis siliquarum cum semine vnciis, pollinis farinæ libra additur: pinsuntur simul omnia cum fermento panis instar; & fermentari hæc massa sinitur: probè fermentata in clibano coquitur; cocta in taleas scinditur, & denuò coquitur, instar biscocti: postremò in aheneo mortario aut alio tenuissimè teritur & per cribrum transmittitur.

FACVLTATES, ET VTENDI MODVS.

ADMIRABILIS est hic puluis ad condiendum omne cibi genus: valenter enim ventriculi & intestinorum flatus discutit, orexim excitat, cibis bonum saporem conciliat (atque etiam vino) præsertim cibis humidis & flatuosis inspersus; singulis diebus manè cum caponis aut vitulinæ carnis iusculo sumptus scrupuli pondere, frigidum ventriculum calefacit, pituitam discutit, & lentos viscososque humores ventriculi fundum occupantes absumit, concoctionem iuuat, vrinam ciet, & oculorum caliginem tollit cibis admixtus: tribus continuis diebus manè sumptus cum pulegii decocto, mortuum fœtum è matrice expellit: huius plantæ siliqua recens aut sicca vuluæ mulieris à partu imposita, eam sterilem reddit: puluis prædictus cum lohoc de muscilagine mixtus, vetustæ tussi medetur: cum melle emplastri formâ supra locum calidè impositus, sciaticam curat; & cum melle cocto gutturi applicatus, synanchi medetur; haustus cum decocto foliorum lauri, colicos dolores sedat: manducatus cum uva passa & staphisagria, pituitam è capite educit: exceptus pice, scrophulas resoluit: commixtus nitro morphæam extergit: exceptus acri aceto, apostemata & lienis duritiem

tiem emollit: haustus ex vino dulci, pituitam lentam & viscidam pectori, pulmonibus & intestinis inhærentem incidit: mixtus cum vnguento de alabastro, & ea mixturâ inunctâ dorsi spinâ febris periodicæ rigores tolluntur: emplastrum ex eo & tabaci foliis confectum, morsui cuiuscunque venenosi animalis impositum, eum sanat: æquis partibus cum fœniculi semine commixtus & haustus, ad binorum scrupulorum pondus singulis diebus ieiuno ventriculo, per quatuor aut quinque dies, matricis dolores sanat: pessarium ex eo, oleo laurino, gentiana, & xylo factum, vuluæque ori impositum, purgationes menstruas deperditas reuocat: decoctione siliquarum eius ex vino factâ calente adhuc si herniæ aquosæ foueantur manè & vesperi, sanantur: siliquarum ex aqua fontana decoctio, dolorem dentium mitigat, & eos à putrefactione præseruat: vinum in quo siliquæ per integrum diem maceratæ fuerint, singulis diebus manè ad bina cochlearia haustum, oris fœtorem tollit: & errhinon cum hydromelite ex eo factum, nasi fœtorem à pituita prognatum corrigit: harum siliquarum cum suo semine in aqua vitæ per triduum maceratarum infusione membra paralysi afflicta si lauentur, valdè iuuabuntur: pulu is cum gallinæ axungia mixtus, frigida apostemata resoluit, & bubones emollit: eius cum terebinthina liquida inunctio, arthriticos dolores sedat, & nodos in articulis manuum, pedum & genu crescere non sinit: aquam è corporibus hydropicorum euacuat, pari pondere cum pilulis alephanginis deuoratus: cum maluæ decoctione calida haustus, vrinam ciet: pituitam quæ in renibus calculum & arenam gignit, haustus cum aqua saxifragiæ, tollit. *Hactenus Pater Gregorius de Siliquastrorum generibus.*

IN OPVSCVLIS NICOLAI MONARDI.

Pag. 18. *lin.* 23. deuorandus.

Pag. 19. *lin. vltima*, B. Aulam.

Pag. 20. *lin.* 29. auro & argento, (quod vid. *&c.*

Pag. 29. *lin.* 10 *&* 11. *scribe* laborant, si imbecilles sint: ferrum, *&c.*

Pag. 30. *lin. antepenultima* tam multa aut cognitu digna dici potuisse: nam si quæ, *&c.*

PETRI

PETRI BELLONII

LIBRO PRIMO,

præter ea quæ in erratis ibidem annotata ſunt, hæc addenda vel immutanda.

Pag. 12. *lin.* 54. Striphoceri.

Pag. 23. *lin.* 4. paſſim.

Pag. 32. *ante annotationem* Diſpiciendum, *nimirum ad verba Bellonii circa initium capitis* XXVI, Apium maius & minus, *adde hæc verba*: Gallicum exemplar habet *de l'Ape maieur & mineur*: an per eas voces Lappam maiorem & minorem intelligat, dubito.

Eâdem pag. ad capitis XXVII *ſequentia verba* & cruda Mouronia, *adde hæc*: *Mourone* Bellonius, populari ſuis forſitan dialecto, qua Siſymbrion cardaminen, ſiue Naſturtium aquaticum vulgo dictum vocant: nam alioquin *Mouron* Gallorum, Anagallis Latinorum, in cibum recipi non ſolet.

Pag. 56. *lin.* 30 *&* 32 *leg.* Platogni.

PETRI BELLONII

LIBRO SECVNDO.

Pag. 95 *ad capitis de Ciuetta calcem adde ſequentia verba.*

CIVETTA.

Cùm Bellonius cap. XX. Lib. II. Obſeruationum, Ciuettam, quam veterum Hyenam magno errore eſſe arbitratur, ſatis ſcitè deſcripſerit,

ſcripſerit, iconem tamen adpoſuit quæ ipſius animalis formam non ſatis exactè repræſentat: legitimam verò viuis coloribus expreſſam nactus ab humaniſſimo viro Ioanne van Vſele, quam ipſemet ad viui animalis normam depinxerat, facere non potui, quin ſubmota Bellonii Icone, illam eius loco reponerem, in qua expreſſus eſt affabrè meatus, è quo effluit odoratus ille liquor qui in precio eſt: præterea in mea icone omnes animalis partes meliùs repræſentantur, etiam ſecundum Bellonii ipſius deſcriptionem, quàm figura à Bellonio propoſita.

Pag. 101. *ad ſcholium capitis* XXVIII. *adde ſequentia verba:* nec oberit obſeruare primam iconem, & eius hiſtoriam, quam cap. XIII. lib. II. Exoticorum damus, noſtrumque de eâ iudicium.

Pag. 103. *lin.* 38. appellere non oportuit.

Pag. 107. *lin.* 3. Semiamithos

Pag. eâdem lin. 22. Anthyllis

Pag. 135. *Scholium ad caput* LXXIV. *conferre poterit cui otium eſt, cum Proſperi Alpini capite de Alcanna, in libro de Plantis Ægypti: & quæ differentia deſcriptionis ſit, conſiderare. Nam Proſperi icon, prorſus diuerſa ab hac noſtra.*

Pag. 144. *lin.* 51. plateæ

Pag. 146. *lin.* 4. quotquot

Eâdem verò paginâ in icone Arabis, brachium dextrum nudum eſſe debebat, non ſiniſtrum.

Pag. 157. *lin.* 27. *ſic lege*: Alinterno. Noſtrum iter per valles proſequuti, vetuſtum.

Pag. 171. *lin.* 22. *lege* nugatur

Pag. 178. *lin.* 38. *lege*, æſtimentur, & quàm magna eorum ſit quantitas (aut copia.)

Pag. 237. *lin.* 46. *adde in margine*: Conferendus eſſet hic locus cùm Gallico exemplari, ſi quis nanciſci poſſet.

FINIS.

ADDITAMENTA AD CVRAS POSTERIORES CAROLI CLVSII:

Quorum quædam ab ipso memorantur, sed non describuntur, quædam ad ipsum missa, Curis suis Posterioribus adiungere nequiuit morte præuentus; quædam, quia eiusdem argumenti erant, à nobis addita sunt.

HOXOCOQVOMACLIT.

CVM nomen huius herbæ magnam affinitatem habeat cum Quamoclit (cuius iconem delineari curauerat paullo ante mortem suam Cl. & Piiss. Mem. Carolus Clusius, cuiúsque descriptionem à Fabio Columna editam Curis Posterioribus inseruimus, vt videre est pag. 4 & 5.) eius qualemcumque descriptionem (sine icone tamen, aut delineatione vlteriori) à Clariss. Ioach. Camerario in Horto suo medico factam, hîc locum habere voluimus. Ea autem est talis:

HOXOCOQVOMACLIT (sub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam, & inde ad nos missa) folia habet propemodum Fraxinellæ: vel potiùs eodem ferè modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli, & foliorum oræ rubent. Flores flaui sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuscæ, intùs purpurascentes, fuscis granis distentæ. Radix nigro cortice obducitur: quo abraso, flauescit; & fibris plurimis constat: viuitque sex tantùm menses, gelu impatientissima planta, & apricum vulturnoque expositum locum desiderans; alioquin nec flosculos explicat, nec spem frugis facit. Odor illi grauissimus, & planè abominandus: sapor subdulcis, non ingratus, cum aliqua adstrictione, pænè vti Chebulorum, minùs tamen adstringens: radicis

Hoxocoquomaclit, Indica stirps.

dicis verò amarus, & Polypodii saporem repræsentans, cum dulcedine aliquâ, nisi quòd non ita filiceum quiddam sapiat. Folia explicat oriente sole; cadente remittit, & in se contrahit, vt peritura videatur qui anteà non obseruârunt: & hoc quidem cum aliis quibusdam leguminosis habet commune. Sed hoc inprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior costarum extremitas, innasci verruculas paruas rubentes, quæ intensissimo æstu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum; vt minutas margaritas referret, si paulo maior eius copia emitteretur. Viscosus is est, ac dulcissimus; ideoque à muscis auidissimè expetitur. Inesse huic plantæ vim quandam planè peculiarem, nemo negârit, qui semel attentiùs paullò ipsam considerauerit. *Hæc Camerarius: ex quibus verbis facillimè cuiuis discrimen quod inter duas has peregrinas plantas (Quamoclit nempe & Hoxocoquomaclit) est, liquere poterit.*

TRAGACANTHA.

Tragacantha altera.

Pag. 109. Historiæ Rariorum plantarum, post finem capitis LXXVI de Tragacantha & Poterio, addi posset sequens Tragacanthæ icon, quæ nobis transmissa est è Galliæ Prouinciâ, nempe Aquis Sextiis, ab Amplissimo & Nobiliss. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, Consiliario regio in supremo Senatu Aquensi, cum literis ad Clariss. Clusium anno 1609 destinatis mense Februario: quæ literæ quamuis aliquot diebus post obitum Cl. Clusii ad nos perlatæ sint; tamen cùm hanc Tragacanthæ exactiorem quàm vsquam alibi excusa sit, delineationem animaduerteremus, tantum tanti viri beneficium minimè negligendum esse rati sumus: sed calci huius capitis adiiciendam.

Expressa autem hæc icon ex florente plantâ: in quâ simul, ac etiam separatim, videre est folia, spinas, flores, fructus & semina. Foliorum autem mediæ alæ, seu nerui, sunt acuminatæ, & deciduis vtrinque foliis in nudam spinam eodem anno indurescunt. Sed Tragacantha legitima non amittit folia vetera, antequam noua succreuerint: cùm hæc, quam Tragacantham alteram vocamus, folia sua hieme amittat; nouis non ante primum ver succrescentibus.

Traga-

Tragacantha in Gallia Prouinciâ nascentis icon accuratior.

TVLIPA BICOLOR, *tribus luteis, & tribus rubris foliis, Caccini.*

Pag. 150 Historiæ Rariorum plantarum, post calcem capitis IX, aut potius descriptioni Tulipæ Persicæ præcocis, quam hoc libello dedimus, nempe pag. 9 & 10. subiungi potest & mira atque admodùm rara Tulipæ species, ab Ill. Matthæo Caccini, Florentiâ Lug-

dunum Batauorum transmissa præcedenti anno 1610, ad Christianum Porretum: in cuius horto hoc anno 1611 prodiit. Folia autem habet valdè angusta, Hyacinthinis non latiora, obscurè viridia. Sed qualia futura sint, cum huic aëri assueuerint, ignoratur. Flos autem ipse, vt idem Nob. vir in literis suis monuit, constat sex foliis, quorum tria rubra sunt, tria verò lutea, amœnissimo & rarissimo spectaculo.

NARCISSVS MAXIMVS, *pallidus, amplo calice flauo.*

Narcissus omnium maximus.

RARVM & hoc Narcissi genus, quod in horto suo alit Christianus Porretus, Bruxellis transmissum (vnde eò perlatum, & vbinam vulgare sit illud genus, ignoramus) quod à magnitudine floris *Narcisse Nompareille* Gallicano idiomate appellatur, id est, Narcissus Incomparabilis, seu Narcissus cui alius in genere suo compar aut æqualis magnitudine non reperitur: (Clarissimus tamen Clusius maiorem amplitudinem in caulibus & foliis Narcissi sui totius lutei multiflori, à Clariss. Simone Touar accepti animaduertit: & inter PseudoNarcissos quidam sunt, qui caulium & foliorum altitudine, & præsertim floris amplitudine, huic non cedant.) Folia autem habet plusquam sesquipedem alta: incana, satis lata, & ferè carinata. Caulis bipedalis, vnicum florem profert, magnum; foliis sex pallidis aut dilutè flauis constantem, satis latis, sed mucronatis, cingentibus medium flauum, vel exactiùs luteum tubum seu calicem, vnciâ longiorem, inferiori parte angustiorem, superiori magis patentem, oris paulum incisis: intermedius stylus luteus breuis, & sex quasi luteâ farinâ conspersis apicibus veriùs quam staminibus circumdatus. Odor floris non ingratus, sed obscurus.

Varietas Narcissi latifolii flauo flore, amplo calice.

DIFFERT autem hic Narcissus Maximus à congenere suo illo alio Narcisso Latifolio, flauo flore, amplo calice, quem à Gen. Dominâ de Mathenesse acceptum in Curis hisce posterioribus describit Clusius: qualis & in horto Christiani Porreti floruit mensibus Martio & Aprili, hoc ipso anno 1611: sed flores habebat plerunque binos coniunctim ex vno membranaceo folliculo prodeuntes; cùm ille quem Clusius descripsit, vnicum duntaxat florem tulerit: præterea color illorum qui in Porreti horto florent, intensè luteus, nec ita pallidus, vt suum describit Clusius. Ita in eiusdem generis floribus ludit Natura.

NAR-

NARCISSI ALBI MEDIOLVTEI VARIETAS.

Præter communes differentias Narciſſi albi mediolutei (aliud enim genus coronam habet pallidam planè, aliud flauam ſeu exactiùs luteam; aliud item breuem planè, aliud ferè tubiformem) aliud quoddam genus alit Chriſtianus Porretus, ſatis ſerò florens, foliis latis, canis, magnis & altis: quod non vnicum florem habet, ſed quatuor aut quinque flores ex vno membranaceo folliculo protrudit: quorum ſinguli tamen æquè magni ſunt ac vulgares mediolutei, ſed calix eorum ſeu corona paulo maior, & magis crocei coloris, nec ita palleſcentis, vt vulgaris: odor valdè gratus.

NARCISSVS ALBVS, LVTEO LONGIORE CALICE.

IN Appendice Altera deſcripſit Clariſs. Cluſius aliquot Narciſſi ſpecies oblongo calice, multùm tamen à Pſeudonarciſſo albo, luteo tubo, differentes; & multo poſt Pſeudonarciſſos præcoces, imò cum ſerotinis Narciſſis, florentes: nempe vnam ſpeciem, cuius folia ſatis anguſta ſunt, carinata tamen, cæſii ex viridi coloris, flore albo ſex foliis conſtante, circumdantibus medium calicem flauum, ſemunciam longum, oris aliquantum inciſis, & quodammodo fimbriatis, admodum grati odoris: Et alteram illi ſimilem, à Venerio acceptam, cuius calicis oræ magis erant croceæ: Ac tertiam, quam Porretus ab eodem Venerio accepit, cuius ſena folia ex albo palleſcebant, aut *ὠχρολευκὰ* erant; calix multo latior & oras planè croceas habens. Cuius quoddam genus hoc anno 1611 in eiuſdem Chriſtiani Porreti horto floruit; floribus magnis, non ſex foliis conſtantibus, ſed octo, niueis aut candidis, ſed anguſtioribus & oblongis, ita vt ſtellæ inſtar radiatim diſpoſita videantur; verùm odore grato & reliquis ſignis, nihil ab aliis differentibus. Sed anno 1611, extremo Martio, & ineunte Aprili habuit idem Chriſtianus Porretus ſimilis ferè generis Narciſſos florentes, non ita ſerotinos, ſed præcociores, & minores, è Pyrenæis erutos, & à D. Petro Gaſſano miſſos, eoſque triplicis ſpeciei: Vna enim ſpecies lata & carinata habet folia, non incana, ſed viridia, ferè qualia Leucoii bulboſi vulgatioris, pedem alta: caulis foliis breuior, florem fert ſex foliis albis conſtantem, ſatis grandem, ſed tamen minorem illo, quem à Cl. Cluſio deſcriptum ſuprà memorauimus: inter ea emergit tubus exactè luteus ſeu flauus, ſemunciâ longior, cum ſtilo intermedio, ſex ſtaminibus farina lutea conſperſis *Narciſſi albi oblongo calice præcociores.*

cincto, interdum longioribus ipso stilo, interdum verò breuioribus. Odor non ingratus, sed obscurior.

Altera eius species folia habet angustiora, non tamen ita angusta, vt iuncifolia dici queat: caulis alioqui & floris magnitudo ac forma conueniunt cum priori. Floris folia in vtraque hac specie, alba sunt; ita tamen vt pallorem aliquem occulant: qua nota præcipuè à serotinis, id est, iis, quos Clariss. Clusius in Appendice altera descripsit, secernuntur.

Tertia species foliis & caulibus, ac florum forma & tubo flauo cum prioribus duabus conuenit: sed sex folia tubum cingentia non alba, sed planè pallida apparent, & paulo sunt angustiora, & acuminatiora.

NARCISSVS AFRICANVS FLAVVS, *polyanthes.*

Narcissus Africanus.

Rarum & hoc Narcissi genus, quod in eiusdem Christiani Porreti horto florens vidimus, huius anni 1611 extremo Martio & ineunte Aprili, vnà cum reliquis Narcissis præcocibus, nomine *Narcisse d'Algier* ad ipsum è Galliâ missum. Habet autem illud folia lata valdè, bipedalia, aut pede altiora, non adeò cana; inter quæ latet caulis breuior, crassus, rotundus, firmus, ex vno membranaceo folliculo flores producens duodecim aut plures; (quorum singuli maiores sunt, quàm reliquorum Narcissorum, qui plures simul vnico cauli innascentes flores producunt, & paulo minores vulgaribus medioluteis aut mediopurpureis Narcissis) prorsus flaui & splendentis lutei coloris: è quorum medio exilit calix longus seu tubus, patulus, magis flauus quàm ipsa folia, (minor tubo Narcissi iuncifolii qui ab amplo calice nomen habet, & primo loco à Clusio describitur inter iuncifolios, maior autem illo calice, qui in Narcisso pallido medio aureo conspicitur) admodum grati odoris; minimè crenatis aut incisis, marginibus, sed præsectis quodam modo & æqualibus planè oris: in cuius medio apices sex lutei, farinâ quasi conspersi, non conspicuo stylo seu pistillo.

NARCISSI PALLIDI MEDIOAVREI *varietas.*

Narcissus sulfurei coloris minor.

Alit idem Porretus Narcissorum pallidorum medio-aureorum duo genera, præcocia, ex Italia ad ipsum ab Illustri Viro Matthæo Caccini transmissa. Quorum primus minor folia habet qualia vulgaris Narcissus medioluteus, latiuscula, pedalia ferè: caulis altior, ex

vnica

vnica vagina ſeu membranaceo folliculo profert tres plerunque, ſed interdum plures flores, illis qui ſimilis ferè generis Piſā Italiæ, aut Byzantio tranſmiſſi ſunt, itemq́ue vulgatiorum iunci-foliorum floribus non maiores, ſed collo breuiori, ſex foliorum valdè pallidorum ſeu ſulfureorum texturâ conſtantes, cingentium coronam longiuſculam, ſed patulam, nec tubi aut calicis formâ præditam, croceam ſeu auream, cum apicibus plurimis quaſi farinâ conſperſis. Odor non ingratus. Similes è Gallia in Pyrenæis montibus erutas accepit à D. Petro Gaſſano idem Chriſtianus Porretus.

Alter maior, folia habet ſeſquipedalia, viridia, non incana, anguſta pro longitudine: inter quæ emergit caulis breuior ipſis foliis, ſed tamen plus quàm pedalis, plures ex vno folliculo flores protrudens, ſex foliis pallidis, ac propriè ſulfurei coloris conſtantes, (vnde & nomen ſuum *Narciſſo ſolfarigno* obtinuit Italico idiomate) intermedio calice prorſus flauo, breui, ſed tamen tubiformi, cum ſtylo breuiculo & paruo intermedio, tribus tantùm apicibus cincto. Odor gratus.

Narciſſus ſulphurei coloris maiuſculus.

NARCISSVS TOTVS LVTEVS SEMPERFLORENS, *Caccini.*

Poſt deſcriptionem Narciſſorum latifoliorum, nempe pag. 158, aut ſaltem ante genera Narciſſorum iuncifoliorum, deſcribi poſſet & ſequens admodum rara Narciſſi lutei ſpecies, anno 1610 Florentiâ ab Illuſtri Matthæo Caccini Lugdunum Batauorum ad Chriſtianum Porretum tranſmiſſa; in cuius horto hoc anno 1611 menſe Martio extremo floret.

Folia habet anguſta, pedem aut circiter longa, coloris obſcurè virentis, & aliquo modo carinata, media quodammodo inter folia Pſeudonarciſſi Hiſpanici, & vulgatioris mediopurpurei Narciſſi; ſaltem latiora, quàm vt iuncifoliis acceñſeri debeant. Ideoq́ue anguſtifolius Narciſſus vocari non incommodè poterit. Inter hæc folia, quæ ſatis numeroſa ex vnica radice prodeunt, caules aliquot aſſurgunt, ſinguli duos aut tres flores proferentes paruos, luteos, media corona ſeu calice breui, prorſus flaui coloris, odoris obſcuri.

Narciſſus anguſtifolius totus luteus, ſemperflorens, Caccini.

Scribit autem idem Nob. vir, illam eſſe naturam huius Narciſſi, vt (in ſuo horto Florentiæ) ſingulis caulibus multos flores gerat, vſque ad quindenos: idq́ue ſæpiùs in anno: ita vt numquam deſinat florere, ac ideo inter perpetuò florentes, hæc planta numerari debeat: quin & ex adnatis ſuis bulbis, quos eodem quo terræ commiſſa

eſt,anno plures habere ſolet, illo ipſo anno alios caules & flores proferre. Quæ res profectò mira eſt, & rara adeò, vt nuſpiam huiuſcemodi ſpeciem Narciſſorum florentem viderit idem ille Nob. Vir, quàm in ſuo horto, & apud alium quendam Florentiæ. Sed ſi hunc aërem ferre poſſit, (quod ſperandum eſt: Narciſſi enim plerique aëris qualemcumque mutationem ſine incommodo pati conſueuerunt) eâdem voluptate illos perpetuò florentes ſpectandi fruituros nos eſſe, confidimus.

ANEMONE TENVIFOLIA *flore ſuauerubente*, *Caccini*.

Eodem anno 1610 miſit idem Nob. Vir Matthæus Caccini Florentiâ, ad Chriſtianum Porretum, pharmacopœum Lugdunenſem in Batauis, ſpeciem quandam Anemones tenuioris folii, cuius flores admodum magni, ſuauerubentis, ſiue carnei viuaciſſimi coloris, cum fundo ſeu vnguibus albis: quales in genere latifoliarum Anemonum interdum videre eſt, ſed inter tenuifolias non item.

HELIOCHRYSON.

Heliochryſon Creticum. Eleochryſi, ſeu Eliochryſi cuiuſdam meminit in Epiſtola ſua ad Cluſium Honorius Belli, quæ eſt pag. ccc. Hiſtoriæ Rariorum plantarum: nempe herbæ cuiuſdam in Creta ſatis vulgaris, elegantiſſimæ, quæ tota tomentoſa eſt, folia ferens longa, anguſta, caules dodrantales; quorum verticibus innaſcuntur vmbellati flores, aurei pulcherrimi, corymborum æmuli, qui in pappos reſoluuntur: ſed ante maturitatem aut defloreſcendi tempus carpti, perpetuò durant, eodem aureo colore fulgentes, ſi ſicco loco reponantur. Hæc ferè ſunt verba Honorii Belli.

Porrò huiuſmodi plantam ſiccam, aut eius ramos aliquot cum foliis, & florum corymbaceis vmbellis aliquot miſit Florentiâ ad Clariſs. Cluſium, Illuſtris vir, Matthæus Caccini, vnà cum eiuſdem icone, quam & delineari curaſſet idem Clariſs. Cluſius, niſi morte præuentus fuiſſet; aut ſi elegantiſſimæ huius plantæ plenam deſcriptionem nanciſci potuiſſet. Quam cùm nec nunc habeamus, tamen aliqua eius mentio hîc fieri debuit, propter ſummum deſiderium quo Clariſs. Cluſius eius deſcribendæ tenebatur. Et ſanè propter elegantiam ſuam meretur hæc planta omnibus Philobotanon hortis ali, & maximâ curâ aſſeruari, quod iam hodie in Italia fit ali-

quot

quot locis, vt ex eiusdem Nob. Viri Matthæi Caccini literis patet. Herba autem est foliis longis constans, ferè Gnaphalii similibus: inter ea caules emittens sesquipedales ferè, aut, vt in literis suis annotauit idem Matthæus Caccini, altitudine Tulipæ serotinæ, tam copiosos ex vna radice prodeuntes, vt interdum octoginta aut centum rami in vnâ plantâ numerari possint, florum corymbis onusti; qui adeò latè se expandunt, vt quis eos brachiis suis vtrimque reductis comprehendere omnes non possit. Annua non est planta, sed calidioribus locis & regionibus culta, qualis est Italiæ Etruria, per aliquot annos superstes manere potest, & quotannis è radice sua nouos caules & flores emittere. Flores confertim crescunt, pediculis pluribus coniunctim assurgentibus æquali ferè altitudine, ita vt vmbellam quandam repræsentent: singuli autem flores longiusculis petiolis innixi, folliculosi sunt, aut squamatim instar exiguorum inuersorum conorum compacti: inferiùs enim pauciores squamulæ sunt, quæ paulatim copiosiores fiunt, & se expandunt cum suis intermediis luteis tenuissimis staminibus: (sed singula foliola planè sunt splendentis aurei coloris;) adeò durabiles & aëris mutationi resistentes, vt per aliquot annos permanentes, recèns carpti videantur, aureo suo fulgore, maximè si solis radiis opponantur, valdè arridentes: adeò vt nō sine causa Heliochryson dici mereatur hic flos: ob quam suam gratiam in Græciâ, & præsertim Cretâ, etiamnum à feminis ad capitis aut humerorum ornatum coli consueuit. Ob eandem autem suam durabilitatem flores hi multo meliori iure *Amaranthi lutei* nomen obtinebunt, quàm hactenus cognita Eliochrysa; quorum aliquot tamen genera in Italiæ multis locis, *Amaranto giallo* nominantur.

ALOE *quædam quæ Auenione creuit.*

Pag. 18 Exoticorum historiæ, post finem capitis de Harundine Indica, subiungi poterit epistola quædam doctissimi viri D. Doctoris Fontani, quam ad nos Aquis Sextiis misit Amplissimus & prudentissimus Vir Nicolaus Fabricius Dominus de Peiresc, inclusam literis suis ad Clariss. Clusium destinatis: quæ quamuis post mortem Clariss. Clusii ad nos perlata sit, locum in his Additamentis aliquem mereri nobis videbatur. Ambiguum autem quibusdam esse posset cui potissimùm capiti attexi debeat: nam si opinionem quorundam sequamur, descriptoni Harundinis Indicæ, vt diximus, subiungenda erit; quoniam & illi existimant istas harundines aut stipites adeò stupendæ

pendæ craſſitudinis & longitudinis, qui in porticu Horti Academici Lugduni Batauorum aſſeruantur, non Harundinem, aut arboris Mambu ſcapum ſeu truncum, ſed potiùs Aloës cuiuſdam Indicæ ſtipitem eſſe. Alii verò nihil iſtas Harundines cum Aloë commu ne habere autumant: & ideò hanc epiſtolam non hoc loco ponendam eſſe aſſeuerant; ſed fortaſſis meliori iure capiti de Aloë Americana (Rariorum plantarum paginâ CLXI) attexendam eſſe. Quicquid ſit, temporis diuturnitas, & induſtria eorum qui in peregrinas oras poſthac nauigaturi, rei veritatem indagare non cunctabuntur, declarabit. Interim Epiſtolæ huius hæc ſunt verba:

ILLVSTRISSIMO *Domino*, D. BLASIO CAPISVLA, *Pogii Latini Marchioni*, AVENIONENSI GVBERNATORI *vigilantiſſimo, militiæ Pontificiæ & Comitatus Venaiſcini præfecto prudentiſſimo*, IACOBVS FONTANVS, *Doctor medicus felicitatem exoptat.*

NATVRA diues (Generalis Illuſtriſſime) multa quotidie noua è ſuo locupletiſſimo penu in lucem emittit, quo ſuam eximiam poteſtatem mortalibus patefaciat, & multa futura tum iam enata monſtret: ob id non pauci monſtrum appellatum ſunt arbitrati, quod hominibus plurimos monſtret euentus. Auenioni in horto D. Doins, iuxta murum domus proximæ meridiem verſus, nata eſt Aloë ab hinc centum annis, vt communis Auenionenſium fert opinio, cuius folia in origine palmo ferè craſſa, longa palmis decem aut duodecim. Hæc Aloë ad hunc vſque annum nunquam caulem emiſerat. Caulis ex ea oriri cœpit Sexto nonas Maii, quæ dies Sanctæ cruci colendæ erat dicata, 1599. Hæc intra 45 dies creuit ad triginta duos palmos. A medio ferè huius caulis ad ſummum vſque ramos ſiue ſurculos emiſit 29, perinde efformatos ac brachia candelabrorum quæ Illuminationis cauſa in aulis Magnatum ſuſpenduntur, origine recti, tandem ſurſum recurui; in quorum faſtigio ſummo valgæ enatæ ſunt plurimæ, haſtulæ regiæ valgis non abſimiles, quibus ſuprema parte hærebant flores crocei, floribus roſarum capillamentis inhærentium non diſpares. Repentinum huius caulis incrementum cunctis admirandum extitit. Accurrebãt ciues vndiquaque, nec non è proximis vrbibus homines promiſcuè omnis conditionis; inter quos [illegible] multi aderant viri præſtantiſſimi, qui plurimas orbis regiones ſuis Peregrinationibus perluſtrauerant; qui ingenuè profitebantur ſe Aloës propè infinitas in variis mundi partibus conſpexiſſe, nunquam tamen caulem parem. Horum ſermonibus & veritatis ſtudio commotus, libros

bros illos euoluendos putaui qui principes haberentur in plantis describendis. Dioscorides testatur caulem Aloës esse hastulæ regiæ cauli similem; & flores albos illi tribuit: Plinius sententiæ Dioscoridis subscribit cap. 4. lib. 27. historiæ naturalis. Ex quibus differentiis nonnulli coniiciebant hanc Aloëm diuersam esse ab ea quam illi authores depinxerunt, atque Marinum Semperviuum vocitandum sunt arbitrati. Christophorus à Costa Aloëm Semperviuum marinum appellatam scribit, quæ conseruatur virens toto anno. Quare hæc planta Aloë est & verè dici potest. Superest vt hominum solicitis studiis satisfaciamus: Forsan caulis hic omnium sententiâ incrementi celeritate prodigiosus, significat miram huius nobilissimæ Ciuitatis pietatem & diuini cultus miram obseruantiam, aut grandes doctrinæ fructus qui in dies magis ac magis crescunt laboribus doctorum pietate insignium, quorum numerus maximus in hac ciuitate excellit. Aloë corpori Christi conseruando reuera incorruptibili ab amicis illius opinione magis, quàm necessitate fuit vsurpata. Non enim passus est deus sanctum suum videre corruptionem. Potest ergo Aloë rerum diuinarum & sacrarum conseruationem nec non incrementum significare. Physici limitibus naturæ contenti, huius effectus rationem reddent suppositis effectuum naturalium causis; quarum prima est materia: Hæc namque Aloë centum annis natâ multam & copiosam materiam accumulauit. Secunda est efficiens: Æstas namque huius anni fuit calidissima, & siccissima. Si autem ad vim causæ efficientis accesserit patientis præparatio, inde facilè effectus emerget. Hic igitur materia multa collecta fuit, quæ calore rarefacta, cùm crassa sit, Naturæ occasionem præbuit caulem producendi ad hanc quam conspicimus magnitudinem admirandum. Hoc breui describere volui, Generalis Illustr^me. quo aliquam mei in te obsequii partem persoluerem. Vale.

IVNCVS INDICVS *porosus*.

Ex Orientali Indiâ, aut illi adiacentibus insulis adferri in has regiones solet mirum quoddam iunci aut viminis genus, quod Clarissimo Clusio sæpe visum, sed nondum descriptum, quia à nemine veram aut accuratam eius historiam nancisci potuit. Quam etiamsi nec hoc tempore habeamus; tamen eius mentionem fieri hic debere, monuerant nos quamplurimi, qui illud à Clarissimo Clusio non memoratum nedum descriptum esse mirabantur. Videtur autem hic iuncus viminis vsum in locis vbi crescit habere, adeò tenax, lentus ac flexilis est. Color autem eius pallidus, aut subluteus est; longitudo trium, quatuor aut plurium interdum pedum; crassitudo qualis communi asparago; sine vllo nodo, aut geniculo, adeò vt iuncum hac in parte magis quàm arundinem referat: substantia autem interior adeò porosa est, vt si quis ori admoueat vnam extremitatem huius viminis, eique vel leuiter tantùm insufflet, flatus seu halitus ex

altera extremitate statim erumpat. quod facillimè apparebit, si quis extremitati vlteriori saliuæ aut liquoris quippiam illinat: simul enim ac quis vna extremitate insufflaturus est, dicto citiùs bullæ ex altera subsilient, pulcherrimo & propemodum stupendo spectaculo. Quem præterea vsum habeat, aut cuius stirpis pars, caulisne, an vimen, an iuncus, an arundo, an aliud quidpiam sarmentum sit, hactenus ignoratur. Adeò negligentes fuerunt illi qui illud ex India in has regiones attulerunt. Quam culpam illos qui posthac ea loca adituri sunt, euitaturos spero. Cæterùm ob porosam illam substantiam huius viminis, suspicari quis posset, fortassis illud caulem aut pediculum esse cuiusdam aquaticæ & altissimas radices in lacustribus locis agentis plantæ, qualis in Batauiæ & vicinarum regionum paludibus est Nymphæa, cuius folia & flores interdum longissimis porosis pediculis innascuntur, & superficiei aquarum innatantia, illo tamen caule seu pediculo radicibus suis inhærent, & inde alimentum trahunt. Sed an tale quid eueniat in Indico hoc vimine, suspicari licet, vt dixi; affirmare non licet.

EXCERPTA *ex Descriptione* NAVIGATIONVM STEPHANI VANDER-HAGEN, *Nauarchæ seu Admiralii nauium aliquot, versus Guineam, & Orientales Indias è Batauiâ missarum.*

VINVM quod in Guinea reperiebatur, à quibusdam *Vinum de Palma* nominatum, valdè turbidum erat, & obscuri coloris, subalbum, ferè instar seri lactis; cui aliquot foliola innatabant, aliæque plurimæ ac variæ sordes. Vinum hoc ex Palmarum seu Nucum Indicarum arboribus manauerat; gustantibusque melius multo sapiebat, quàm id duntaxat intuentes sperârant aut opinati fuerant. Et, vt in secunda nauigatione Ambonensi deprehendimus, quantumuis in Ambonâ nullæ vineæ, aut qualescunque vuæ, vt nec in vicinis regionibus, colantur aut sponte nascantur; nihilominus tamen Summus Deus Ambonam dotauit maximâ copiâ Palmiferarum arborum, quas *Cocos d'India* aut Nuces Indicas appellant: ex quibus istarum regionū incolæ Indi liquorem quendam potabilem colligunt, Vinum de Palma vocitatum. Liquor hic siccatis cucurbitarum corticibus, qui illis vicem lagenarum supplent, excipitur: sub vesperam enim dictas cucurbitas hisce arboribus admouent seu appendunt; & manè eas hoc liquore plenas reperiunt. Quæ res Indis adeò procliuis est, facileque parabilis, ob immensam harum arborum copiam, vt illis huiuscemodi vino semper & quotiescunque ipsis lubet, frui liceat, quod ipsum gustu multo melius est (vt supradiximus) quàm visus spoponderat aut promiserat; imò qui paullò largiùs inde bibunt, etiam inebriantur. Non diu tamen durat hoc potionis genus: nam quod manè ab arboribus relatum est, pomeridiano tempore plus dimidio deterius fit, quàm manè fuerat; & postero die planè inacuit. Hollandi istas regiones incolentes, inter pastum huiusmodi vino plerunque vtuntur, sed post pastum aquam potare consueuerunt. Quin ipsi Indi & Lusitani inquilini rarò hoc vino vtuntur, dicentes malum inde sanguinem generari. Ex hoc vino de Palma per artem distillatoriam extrahi solet vinum quoddam stillatitium seu Spiritus vini, aut Aqua vitæ, vt vocant, ipsis incolis *Arak* dictum, quod ditiores aut alicuius saltem facultatis Lusitani emere solent, & inter prandium aut cœnam paruulis cyathis potare, ad ciborum suorum in ventriculo concoctionem iuuandam. Incolæ earundem re- *Vinum de Palma.*

 gionum

gionum cis breue tempus Tabacci, seu Nicotianæ fumum vsurpare siue haurire à Batauis didicerunt, cuius rei anteà planè ignari erant, contenti hactenus vnico *Betule* foliorum vsu, dicentes eius Betule folia mansa sitim ipsis leuare, ventrem calfacere, ventriculumque expurgare. Ex eisdem insuper arboribus & earum fructibus *Cocos* dictis Oleum, Lac, Mel & Acetum colligi aut apparari consueuit. Nucleus, seu interior earum pulpa, gustu nostrates Nuces Auellanas quodammodo referens, ab inquilinis comedi solet ipsorum *Sagu* seu farinæ permista: sed id promiscuo vulgo & seruis magis commune. Ex hirtis Nucum inuolucris, seu paleaceis integumentis norunt Ambonenses magnos restes, seu funes conficere, quibus Lusitani in nauibus suis vtuntur. Sed & aliud ibidem funium genus torquere solent ex herba quadam Sparto Hispanico non absimili, quam alioqui setas equinas quis esse iudicaret: qui funes multo meliores sunt supradictis è Cocci cortice, & meliùs aquæ iniuriis & putrefactioni resistunt.

Betule.

Funes ex corticibus Nucum Indicarum.

VSurpant & *Oleum de Palma* suum in medicinâ: præsertim vt membra & articulos neruosque emolliant, quod Nauarcha seu Admiralius Vander-Hagen ipse cùm regem Sabo admodùm decrepitum senem accederet, oculis suis vidit: nam dictus rex igni luculento assidens, à duabus Æthiopissis vxoribus suis hoc oleo assiduè vngebatur & fricabatur; quod grauem sanè odorem, ignis & caloris vi liquatum, emittebat.

Olei è Coco in medicinâ vsus.

In Guinea, nempe in dicto regno Sabo, incolæ præcipuè vescuntur frumento quodam *Millò* vocitato, quod paruulum est granum, rotundum, Milio formâ, vt nomine, non absimile, sed gustu dulcius. Ex hoc panem conficiunt, modò quem dicam: Ante omnia macerant illud granum: probè maceratum imponunt plano lapidi seu lateri, humani genu altitudine à terra eleuati; illudque assiduè alio lapide manibus suis terunt molúntve, haud secus ac nostrates pictores coloramenta sua comminuere solent: comminutum autem hoc modo frumentum aquâ subigunt, rotunda inde liba aut globos conficientes: quos linteis seu aliis scrutis pannísve inuolutos coquunt, quantum sufficere ipsis videtur. Panis hic non est mali aut ingrati gustus: sed eius confectio mundioribus aut delicatulis quibusdam minimè fortassis arridebit.

Millo, & panis ex eo.

Ex eodem isto grano Millò potionem quandam concinnare nouerunt, coquendo, aut aliter miscendo: quam Admiralius dictus in

Potio è Millo.

vrbe

vrbe Berqu ad mensam regiam inuitatus, maximo cum gustu bibit, vsque adeò vt qui anteà subægrotabat, conualuisse ex hoc potu aut saltem sanior factus, sibi videretur.

Vt in tertia nauigatione didicimus, fructus ad humani corporis nutrimentum conducentes, in dicta Ambona nascentes, sunt ante omnia prædictum illud Sagu, ex quo incolæ panem suum pinsunt: estque farina alba instar grandinis, quod nascitur in stipite seu trunco cuiusdam arboris: gustus eius vtcunque bonus: & bene nutrit; vsque adeò vt nostrates ibi habitantes isti pani assuefacti, libentiùs eo vescantur, quàm nostro biscocto seu nautico pane, quod nos è nauibus nostris adferebamus. Cùm autem secunda sua nauigatione, dictus Nauarcha cum sociis suis in terram descendere vellet, vt Sagu (id est, prædictam medullam arboris cuiusdam, candidam vt grando, & pollini minutissimo non dissimilem, ex qua Ambonenses panem suum conficiunt, vt diximus) inde peteret, adeò ipsis eiuscemodi panis placuit, vt aliquoties eadem de causa ad terram reuersi fuerint. Est autem ista medulla admodum tenuis & candida vt pollen siligineus: &, vt supra dictum, nascitur in trunco arboris cuiusdam Palmam arborem non malè referentis; sed adeò mollis materiæ & corticis, vt eam cultello mensario penè transscindere queamus. Hanc farinam igitur ex dictis truncis desumptam, manibus subigentes & depsentes, aquâ madefaciunt, cauisq. lapidibus, in hunc vsum antè candefactis, pastam istam includentes, percoquunt: aut calidis lateribus assellísve impositam eandem pastam, haud secus ac nostrates liba è fagopyro solent, coquunt. Ditiores depsunt hanc farinam lacte è dicta Palma arbore desumpto madefactam: quod huic pani multum gratiæ addit, saporisque dulcedinem auget. Conficiunt inde & alia fercula instar pultium nostratium, & alia quamplura huiuscemodi. *Sagu.*

Prima sua Nauigatione inueniebat dictus Nauarcha Vander-Hagen in Palatio cuiusdam regis ad flumen *Chestos* in Guinea, canem quendam maiorem seu molossum. Germanicis similem, qui occipiebat latrare, secus ac illarum regionum canes consueuerunt: quorum ea natura est, vt nullam vocem edant, sed semper muti sint ac permaneant. *Canes muti in Guinea.*

Videbat ibidem insuper caueas seu cortes aliquot ligneas magnas, in quibus Aligali seu Feles Zibettam aut Muscum habentes nutrie- *Aligali seu Cinetæ.*

bantur: quas rex ille ibidem alebat, vt inde Aligaliam aut Ciuettam colligeret.

Malaguetta. In dicta Africæ regione Guineâ abundè creſcit ſemen, *Greyn* (quaſi Granum) noſtratibus dictum, officinis *Malaguetta*, præſertim circa promontorium dictum *Cabo de tres puntas*: ob quam cauſam totus ille tractus à noſtris nomen ſortitur *De Greyn-cuſte*: quaſi dicas, Littus Graniferum; id eſt, Tractus regionis in qua Malaguetta creſcit: Secunda autem Nauigatione, cùm in ſinu, dicto *La baya d'Anton gil* quieſcerent, ſub inſula *Santa Maria* inueniebatur maxima copia dictæ Malaguetæ adhuc immaturæ, nempe baccæ rubræ, admodùm gratæ guſtatu, & ſanæ eſu.

Angues immanes in Sabo. In ſiluâ vicinâ Sabo, (primâ nempe Nauigatione) multi viſebantur angues admodùm venenati, & permagni, imò ſedecim, octodecim ac viginti pedum longitudinem ſuperantes, & craſſi è proportione: quos tamen incolæ capere non reformidant; imò & iis maximo cum guſtu veſcuntur.

Angues immenſi in Ambona. Tertia Nauigatione in Ambonâ etiam immanes angues viſi, viginti & viginti quinque pedum longitudine, aut maiori, craſſi pro ratione, qui integras gallinas, imò & cercopithecos deuorabant. Nam anno 1600, in occidentali dictæ inſulæ tractu, huiuſmodi ſerpens occiſa, in cuius ventre integra felis reperta: cuius ſerpentis corium ſeu exuuium integrum ad dictum Admiralium Vander-Hagen relatum fuit. *Angues ſimiles in Banda.* Qui cùm in Banda anno 1605 noſocomium quoddam ſeu domum curandis ægris ſuis in maritimis locis extrui curaſſet, accidit noctu, ſplendente Luna, talem anguem in dictas ædes intraſſe, poſteſque aſcendentem, gallinas aliquot ex ſummo ædium culmine rapuiſſe, & deuoraſſe, ſpectantibus ægris, qui in lecto ſuo decumbebant, & non ſine maximo horrore & metu immanem iſtam belluam aſpiciebant: tantæ enim longitudinis erat iſtud monſtrum, vt maximâ corporis ſui parte adhuc humi ſerperet, nec totâ adhuc mole aſſurrexiſſet.

Couſa. Eodem tertio itinere viſebatur ibidem mirandum ac rarum quoddam animal, incolis *Couſa* vocitatum, paulo maius quàm felis noſtratis, ruffis pilis, quod ventri ſuo vtrem quendam ſeu ſaccum appendentem geſtat, villoſum & hirtum, in quod & papillæ ipſæ deſinunt: cui catuli huius animalis adnaſcuntur, dictas papillas ore ſuo aſſiduo tenentes, vſque quò iuſtam ſuam magnitudinem nacti à

matre

matre partu excludi possint. Post quod tempus tamen adhuc in dicto isto vtre manent sugentes; vsque quò adultiores facti matrem sequi, & cum illa pastum ire, victumque quærere possint: tunc enim mater eos planè excludit & reiicit. Vescitur autem hoc animal gramine & herbis viridibus, aut oleribus. Carnes eius à Lusitanis, aliisque Christianis harum regionum inquilinis in cibos assumi consueuerunt: sed Mahumetis sequaces eas inter prohibitas sibi carnes aut cibos habent; siquidem cornibus caret hoc animal.

Cùm dictus Nauarcha Vander-Hagen primo suo itinere, nempe anno 1598, rediret è Sabo versus Mourre, in Guineâ, conspicatus est in latissimis campis, & vastâ ac paucissimis arboribus consitâ sterilique planicie, multos tumulos è rubrâ terrâ aggestos, haud secus ac in Belgio fœnorum acerui per demessos campos sparsim conspici consueuerunt fœnisecii tempore. Ad quos tumulos cùm accedens, eosdem penitiùs adspiceret, animaduertit eos vndiquaque peruios ac foratos esse, contextos à quibusdam exilibus vermiculis; quos ibidem affluenter circumrepentes ac vagantes contemplari erat, vt apes apud nos alucaria sua circumcursare solent. Hi tumuli quantumuis trium orgyiarum altitudinem, aut circiter quindecim & sedecim pedum mensuram superarent, à minutulis hisce animalculis, vt Æthiopes inquilini affirmabant, triginta aut quadraginta dierum spatio corrasi fuerant & aggesti. Quæ res profectò miranda est aspectu, & dignissima notatu.

Vermiculi in cāpis Aethiopia.

Haud procùl inde occurrebant dicto Nauarchæ aliquot armati Æthiopes, maximo fremitu incedentes, onerati carnibus cuiusdam immanissimi elephanti, qui miliari vno inde vel paulo vlteriùs occisus aut mactatus iacebat. Ad quem locum cùm & ipse Vander-Hagen deuenisset, eundem elephantem immensæ magnitudinis fuisse deprehendit: quippe cùm aliquot centuriæ Æthiopum huius elephanti carnes domos suas retulissent (vesci enim elephantinis carnibus solet illa gens) vix tamen aliquid inde desumptum esse (vt ita dicam) animaduerti poterat. Socii enim ipsius nauales, dicti elephanti cadauer ascendebant, haud secus ac ædes quaspiam; non sine summâ omnium ipsorum admiratione: tantæ molis fuerat vastum ac immane huius elephanti corpus.

Elephas admodùm magnum.

Meminit & idem Nauarchus magni cuiusdam, & valdè feri ac immanis piscis *Haye* dicti, adeò vt sæpiùs nauales aliquot socios ab illius *Haye*

generis

generis piſcibus deuoratos aut ſaltem interemtos fuiſſe aſſerat. De hoc & in ſecundâ ſuâ Nauigatione ſcripſit: vidiſſe nempe ſe vnum ex hoc genere, circa inſulam Sancta Maria dictam, adeò immanem, vt vix paulo minor Cete aliquo aut Balænâ videretur, comitatum maximâ copiâ aliorum congenerum minorum; qui tanquam Princeps aliquis aut dux cum ſuis ſatellitibus, vel prætorianis militibus, natabat: ſub quibus multi minuti piſciculi varicolores ſine metu aut damno natabant; quamuis alioqui ea natura ſit huius piſcis, vt non ſolùm hominibus, ſed & aliis piſcibus infeſtiſſimus & pernicioſus eſſe ſoleat: Quare Æthiopes ac etiam Indi hoc genus piſcis admodùm metuere & horrere conſueuerunt.

Hippopotami, ſeu Equi marini. In Guinea circa promontorium dictum *Cabo Lopez Gonſaluez*, idem Vander-Hagen conſcenſa ſcapha cum aliquot è ſociis ſuis naualibus aduerſo flumine nauigans verſus oppidum Vlibatto, deprehendit in dicto flumine multos Hippopotamos ſeu Equos marinos, dimidio maiores quàm ſint terreſtres noſtri equi; qui ab Æthiopibus ibidem capiuntur & in cibum aſſumuntur. Quin & in ipſo oppido plurima horum equorum capita monſtrabantur: è quibus & aliquot dentes mirandæ magnitudinis à comitibus eius relati ſunt. In mediterraneis eiuſdem regionis reperiuntur plurimi Bubali, aut potiùs Buffali ſilueſtres, nec non & elephanti, quos ibidem frequenter paſcentes videre eſt. Ad dictum promontorium, inter inſulam Coriſco viſebátur eo tempore admodùm multæ Balænæ immanes, perſæpe tam nocte quàm die haud procul à nauibus emergentes, cum admodum horrendis aquarum eructationibus: ſed tamen nihil damni ab ipſis vlli iſtarum nauium illatum fuiſſe, teſtantur omnes. Nautici nihilominus ſocii, duo aut tres ſimul in vnum ex iſtis Cetis collimeantes, ſclopis ſuis maioribus petentes caput, tetigiſſe quidem id ſe compererunt; ſed an eos læſerint ignorabant: nam ab ictu percepto merſerunt ſe ſub aquis dictæ Balænæ: nec poſtea vnquam magis comparuerunt.

Piſcium magna copia. Iuxta inſulam *De Mayo*, ſecundâ Nauigatione ſocii nauales ex noſtrâ claſſe ſagænæ vnico tractu 436 grandiores piſces ceperunt, illius generis quos Capitones quidam Latinè, Itali *Céfali*, Hiſpani verò *Liſſas de Mar*, noſtri autem *Harders* vocant, admodum pingues & ſaporis gratiſſimi; quorum quidam duos pedes longi erant; ſed minimi, pedis longitudinem ferè attingebant.

Vermes aqua innatantes. Inter inſulam *Anabon* & *Capo Lopez Gonſaluez* plurimos vermes viuos

viuos aquæ ſupernatantes deprehendimus, quorum quidam duos, aliquot tres, quatuor, quinque & ſex pedes longi erant.

Circa Samatram, eâdem Nauigatione ſecundâ, aues quædam, volando forſitan defeſſæ, ita cicures in naues deciderunt, vt manu a ſociis noſtris naualibus caperentur: erant autem è Larorum & Fulicarum genere, aut quas noſtrates *Zee-Meewen* appellant, longis roſtris, & pedibus anatinis, quæ piſciculorum capturâ viuebant, ſub aquis ſe mergentes: quas tamen eſu non iucundas Nauarcha deprehendit. *Aues in nauem decidētes.*

Tertiâ Nauigatione, gr. 34. p. m. non procul à Promontorio Bonæ Spei, *Cabo d' Eſperança* dicto, plurimi varicolores & maculati Lari conſpiciebantur. *Lari aut Gauia.*

In Inſulâ Samatrâ inueniebatur arundinis Indicæ admodùm mirabile genus, variè ſe circum arbores vinciens, & contortiplicatim creſcens, centum, ducentarum, imò trecentarum & plurium orgyiarum longitudine, ita vt eius origo nec finis deprehendi vix poſſet: quod valdè accommodum erat circulis vaſariis conficiendis, quibus vaſa reuiebant ſocii nauales. *Arundo Indica.*

In reditu è S. Helenâ multæ rufæ ſubalbidæ locuſtæ viſebantur, aquæ innatantes; quarum & quædam in naues ipſas aduolitabant. *Locuſtæ.*

Circa Lineam Æquinoctialem, ſecundâ Nauigatione, ita relucere & ſcintillare ſuperficies maris viſebatur, vt apud nos hiberno tempore viæ niue plenæ reſplendere conſueuerunt: tantumque lucis ad puppim noſtram ſe expandebat, vt ad interiora vſque nauis penetrans, totam eam illuſtraret, haud ſecus ac ſi laterna cum candelis accenſis de clauo pependiſſet. Quæ res multis rei nauticæ veteranis mira videbatur, qui nihil tale vmquam vidiſſe meminerant: Aliqui tamen ex iis qui Guineam verſus ſæpiùs nauigauerant, illud ipſum ſibi interdum vſuueniſſe memorabant. *Lux ſuperficiem maris illuſtrans.*

Eâdem ſecundâ nauigatione, circa inſulam Coruos & Fayal, repente inter ſocios nauales Nauarchæ Vander Hagen cæcitas ſubitanea oborta eſt, aut oculorum obfuſcatio; quæ indies ita increſcebat, vt quatuordecim aut quindecim ex ipſius ſociis repentino hoc malo correpti fuerint; quod propriè nyctalopia dici debebat: nam ſimulac obueſperaſcere incipiebat, adeò obfuſcari ipſis & obtenebrari viſus deprehendebatur, vt ne minimum quidem proſpicere poſſent; *Cæcitas ſubitò oborta.*

adeoque ad nocturnas vigilias obeundas prorsus inutiles, imò ad reliqua quæcunque naualia officia ineptissimi redderentur.

Tertiâ Nauigatione, Nauarcha naui cuidam obuius factus est circa Socatara, cuius domini erant aliquot Arabes: quam cùm nullis Lusitanorum mercibus oneratam esse videret; à patrono eius donatus fuit aliquot fructibus nostro cælo ignotis; & inter cæteros vesicâ quadam vuis passis agigartis plenâ, id est, quæ vinaceis seu seminibus carebant; alioqui admodùm dulces & gratissimi saporis erant.

Vua sine vinaceis, seu apyrena.

Eâdem Nauigatione in flumine Iacatrâ plurimos raros incognitosque nobis pisces ceperunt, aduerso flumine subnatantes; quos non edules deprehenderunt: Vbi & plurimos crocodilos conspexerunt: ex quibus vnus nido suo insidebat, ibidem immotus manens, donec à præternauigantibus verbere aut ictu conti naualis abigeretur.

Mare albescēs.

Mense Iulio, eâdem nauigatione, haud procul ab insulâ Bandâ, singulis noctibus mare albescere deprehendebatur instar lactis serosi aut ebutyrati, vt vocant: &, vt accolæ istius maris narrabant, quotannis hæc mutatio circa idem illud tempus accidebat, quæ ipsa mutatio illis idiomate vernaculo *Ayer puty*, id est, Aqua alba dicebatur: perduratque hic color vltra mensis vnius spatium: post quod tempus solitum suum colorem recipit mare. Nec hoc vllibi accidere videas, quàm circa insulas dictæ insulæ Bandæ adiacentes; ita vt mutatio ista prope Ambonam vix animaduerti queat.

Nucum myristicarum & macis messis.

Circa hoc tempus præcipua est tempestas colligendæ Mâci, & Nuci myristicæ idonea: quarum arbores tamen quotannis ter fructus ferre conspiciuntur.

Caryophyllorum arbores.

Caryophylli, vt eâdem tertiâ Nauigatione præcipuè didicerunt, crescunt in Ambonâ in altis arboribus, Pyro nostro non dissimilibus: quæ nunc maiori copiâ ibidem reperiuntur, quàm vmquam antehac; ex quo nimirum tempore Lusitani eius dominium occupârant; quod ferè quadriennio antè euenit, quàm dictâ regione Nauarcha Vander-Hagen potiretur: nam Lusitani simul ac rerum ibidem absolute domini facti sunt, statim multa millia arbuscularum passim per totam illam regionem conseri curârunt; & illorum vestigia secuti incolæ, indies noua plantaria earundem arborum instituunt,

tuunt, maximâ copiâ: nec frustrà; quippe cùm facillimo negotio & felicissimè istæ arbores in dictâ insulâ proueniant & incrementa capiant, immò meliùs quàm in vllâ Moluccarum insulâ: idque passim, sine loci discrimine, tam in planis & vallibus, quàm in editis locis aut collibus. Fructuum tamen prouentus quotannis non æquè vber aut abundans existit: nam tertio plerumque anno fructus in vnâ arbore magni deprehenduntur, sequentibus verò duobus minores paulò. Breuiter, in hac arbore consistunt hodie omnes opes & facultates incolarum dictæ regionis: quæ regio horum trium annorum spatio Societati Indicæ Orientalis Batauicæ contribuit 2400 bazares caryophyllorum; quorum singulus bazar, vt vocant, 600 pondo Amsterdamica æquat, præter illud quod tectè distraxerunt, aut aliis vendiderunt. Quorum caryophyllorum summa si simul computetur, supra quadraginta auri tonnas æstimabitur; id est, decies centena Hungaricorum millia superabit.

Eâdem regione & plurima genera pulcherrimorum psittacorum inueniuntur, maioris & minoris generis (quorum vltimos *Parroquettos* vocant) diuersicolores plerique, & variegatis plumis tecti: ac inter eos aliquot albi, quorum capita tamen pulcro vertice ornantur, purpurascentis aurei coloris, aut propriè eius coloris qui in malis aranciis conspicitur: quem verticem admodum concinnè attollere seu erigere solent istæ aues, naturâ duce, pulcerrimo sanè spectaculo. Nidificantur & ibidem plurimæ ardeæ, pariter albæ, ac plurimæ aliæ nobis incognitæ volucres. *Psittaci albi.*

Hæc sunt quæ ex Nauigationibus Amplissimi istius Nauarchæ Vander-Hagen excerpta huic postremæ Clusianis operis Recognitioni adiungere visum fuit; quia pleraque ad confirmationem eorum quæ à Clarissimo Clusio notata sunt, conducunt; quædam etiam planè noua Lectori studioso non ingrata fore videbantur. Nihil autem in iis immutare voluimus; & in multis non potuimus; quamuis plura solùm tacta aut leuiter memorata potiùs quàm plenè aut accuratè descripta sint. Sperandum est tamen, per nauigationes singulas huic studio semper aliquid noui & accuratiùs descripti accessurum: Vt sic Naturæ dotes & miracula non solùm extrinsecè mirari & suspicere, sed & penitiùs rimari ac coram inspicere queamus. Hoc faxit Deus; qui horum miraculorum autor, plura admirationi nostræ semper reseruat, quàm cognitioni indulget.

Emendanda & addenda
NOTIS
CAROLI CLVSII
in Aromatum GARCIÆ Hiſtoriam;

Ex codice Ill. Scaligeri (qui nunc eſt apud Cl. V. Petrum Scriuerium) ipſius manu emendato & aucto.

Exoticorum Cluſii fol. 247 *ad Cap.* XVIII. *Xarabdar* eſt homo à potione:] *Adde*, Eſt autem Perſicum. Perſæ enim ex ſubſtantiuis adiectiua formant additâ paragoge DAR. *Scherabdar* ab Arabico *Scherab*, potio. *Defterdar*, Quæſtor. *Deftar*, eſt ſcriptum rationum, ex Græco διφθέρα. *Kemandar*, τοξότης.

Fol. 249. *ad cap.* XXIV. *verſ.* 15. quomodo non vidit *Çacolaa*, ſed *Kabala* apud Auiſenam ſcriptum eſſe:] *Lege*, quomodo non vidit non *Çacolaa*, ſed *Kakala*, &c.

Ibid. ad Cap. XXX, *verſ.* 13. quod Arabibus dicitur:] *Adde omiſſam vocem Arabicam*, لوز *Verſ.* 15. Hebræi vocant לון] *Scribe*, לוז.

Fol. 250, *ad cap.* XXXIII, *verſ.* 5. ἀρωματίζων.] *Scribe*, ἀρωματίζουσα.

Fol. 251. *ad cap.* XXXVIII. *addatur hæc Nota.* Perſæ *Bade Frangi.*] بادي فرنجي id eſt, malum Francicum. بادي *Bade* Perſis eſt malum.

Emen-

Emendanda & addenda ANIMADVERSIONIBVS In BELLONII Obſeruationum libros.

Fol. 205. *Animaduerſ. verſ.* 8. *colum.* 1. Caſtamoniti. Corruptum ex Italico Caſtro munito] *Adde*, Niſi ſit à Çaſtamonis populis.

Ibid. colum. 2. *verſ.* 5. Vocat literas Seruianas, quæ aliter dicuntur Hieronymianæ,] *Adde*, & Buchuizza.

Fol. 206. *colum.* 2. *verſ.* 24. Melodunenſibus. *lege*, Meldenſibus.

Fol. 207. *colum.* 1. *poſt verſum ſextum à fine*, medio Septembri Iuliano, *inſere hanc Notam*: Pag. ead. verſ. 29. Alcanna Arabum] Hæc figura non conuenit cum ea, quam dedit Proſper Alpinus, 20.

MOLY HISPANICVM PVRPVREVM.

Moly montanū latifolium purpureum, Hiſpanicum, à Ioh. Heghelande.

PERDVCTIS huc vſque Curis hiſce poſterioribus, Nobilis & Clariſs. Vir. Ioannes ab Hoghelande raram quandam Moly ſpeciem nobis oſtendit, emtam à rhizotomo quodam Gallo, quam ille Moly Hiſpanicum nominabat. Nobis autem primo intuitu ſpecies quædam Moly Pyrenæi eſſe videbatur: Sed caulem habebat rotundum, firmum, tres ferè pedes altum, ſummo faſtigio, è vaginâ quadam membranaceâ in tres partes fiſsâ flores emittentem p. m. ſexaginta, ſatis magnos, ſingulos vncialibus aut longioribus pediculis ſubnixos, ſenis foliis, dilutè rubris aut carneis, purpuraſcentibus, ſtellæ formâ radiatim expanſis conſtantes, cum ſex concoloribus intermediis ſtaminibus, gerentibus apices luteos, in quorum medio capitulum viride, interdum trifidum aut triangulare, cum ſtilo aut piſtillo intermedio, interdum verò quadrifidum, præſertim cùm florum folia octo numero ſunt; tunc enim & ſtamina octo cum apicibus totidem in hoc flore conſpiciuntur. Ex eâdem enim vaginâ membranaceâ ſeu folliculo prodeunt flores aliquot octo foliolis conſtantes; etſi plerique ſex tantùm foliola habere conſueuerint. Odor floris gratus, nec alliaceâ aliarum Moly ſpecierum grauitate capiti moleſtus. Florebat autem ſub 20 Maii, anni 1611. Radix alba, rotunda & bulboſa, longis compluribus fibris terræ adhærens, ac per eas eodem anno alias propagines emittens: magnitudo autem eius proportioni caulis non reſpondet: vnciâ enim vix eſt altior, tres vncias in circumferentiâ extuberans, folia emittens duo, viridia aut porracea (caulem quem modò deſcripſimus amplectentia) bipedalia p.m. lata, ſed in medio latiora, id eſt fere tres vncias lata, carinata, & non ſolùm caulem intermedium, ſed & ſe mutuò amplectentia; nullius penè odoris, ſaltem allium non redolentia: inter quæ, nempe haud procul ab exortu ipſorum, & alii minuti bulbuli creſcunt, præter illos bulbulos qui iuxta radicem ipſam ex prædictis fibris enaſcuntur; ſtupendâ ſanè fecunditate.

FINIS.

EVERARDI VORSTII
MEDICINÆ PROFESSORIS
Oratio funebris
IN OBITVM
V. N. ET CL.
CAROLI CLVSII
ATREBATIS.

Accesserunt
VARIORVM EPICEDIA.

IN OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII,
1611.

EVERARDI VORSTII,
MEDICINÆ PROFESSORIS,
& magnifici Acad. Rectoris,

Oratio funebris
IN OBITVM
V. N. & CL.
CAROLI CLVSII,

SENATORES Academici, Professores Cl[mi], Illustres ac generosi Barones, Viri Amplissimi, doctissimi & reuerendi, Iuuentus ornatissima atque Reip. spes florentissima;

RECENS ac nuperum Academiæ nostræ fatum, alius nunc iterum longè acerbissimus excepit casus. Extulimus paucis abhinc diebus Iosephum Scaligerum, temporum nostrorum Phœnicem; hunc breui adeò interuallo subsequutus est Carolus noster Clusius; vixdum dolor noster aliquantò subsederat, ecce nouo percellimur luctu, malúmque paullò remissum rursus integrascit. nec enim vno contenta Scaligero (in cuius tamen iacturâ totus ingemuit orbis) mox & alterum hoc nobis subduxit

ornamentum inuida Parca. Huic venerando ſeni hodiè pro veſtrâ pietate parentaſtis; huius honorandæ memoriæ huc frequentes conueniſtis; huius defuncti gratiâ foris ſordidatos, intùs mærore obſeſſos vos mæſtus intueor; huius denique cauſâ in hunc locum, non tam meâ voluntate, quàm veſtrâ, Patres Academici petitione atque impulſu aſcendi. Quàm durum ſuſceperim onus, non me fugit. dicturus enim ſum de eo Viro, cuius virtutes, eruditio, in remp. litterariam merita, omnem meam dicendi vim, omnem ſupellectilem excedunt longè: dicturus ſum in eo loco, in quem nihil adferri ſolet, nihil debet, niſi perfectum ingenio, elaboratum induſtriâ, & quod demorſos ſapiat vngues. à quo dicendi ſplendore tametſi quàm longiſſimè hanc meam Orationem abeſſe probè ſciam, veſtrâ nihilominus fretus beneuolentiâ multus in me excuſando apud vos non ero. excuſabit me Senatus Academici decretum, quod dicendi hanc impoſuit neceſſitatem. excuſabit pietas, quâ defuncti manes proſequutus, extremum hoc officium à me deſiderari paſſus non fui. excuſabit Vitæ ac profeſſionis meæ genus, quod ab amœnioribus iſtis litteris & eloquentiæ ſtudiis multum ſemotum eſt. excuſabit demum temporis anguſtia, quæ meditationi accuratiori ſpatium perexiguum conceſſit. Quare ſi non ex dignitate omnia dixero, & ex tam multis pauca ſolùm delibauero, haud ſpero apud Auditores tàm

æquos iudicia mihi vlla fore parata iniqua. Fauete igitur piis conatibus, Auditores humanissimi; fauorisque vestri auram tantisper mihi concedite, dum quæ de tanto viro ab aliis aliquando ornatiùs dici aut feliciùs scribi poterunt, ego ὡς ἐν τύπῳ crassâque, quod aiunt, Mineruâ, adumbrare studeo.

Qui viros præclaros laudandos sibi suscipiunt, à solo natali in quo orti, in quo primùm hauserunt cælum, orationes suas auspicari solent non immeritò; huic enim tantum à maioribus est tributum, vt parentis sanctissimum nomen nobiscum commune habere voluerint, nihilque prorsus esse, quod à nobis vel fortiter geri vel prudenter agi, vel sapienter dici possit, cuius patria sibi non arroget iure suo partem, æquissimi rerum æstimatores censuerunt. Atrebatum vrbs Galliæ Belgicæ ad Scarpum fluuium antiquissima est, ampla, elegans, amœna, aëre saluberrimo, ingeniis ac nobilitate florens; totius gentis Metropolis iam olim habita. in hac Clusius noster nascitur Anno salutis millesimo quingentesimo & vigesimo sexto, mense Februario, patre Michaële de l'Escluse, Domino de Watenes, & Consiliario Curiæ Prouincialis: matre Gulielma Quineaut, rari exempli fœminâ. quo in loco parentes simul cum animâ illi tradiderunt, patriam non obscuram, familiam non pœnitendam, domum innocentem, opes honestas, ingenium liberale, studiisque optimarum artium capes-

ſcendis aptiſſimum. Quare vt primùm ex ephœbis exceſſit, Gandauum à parentibus miſſus, ſub optimis præceptoribus iis artibus, quibus ætas illa ad humanitatem informari ſolet, ritè imbutus eſt. quo quidem tempore multa neque ea vulgaria ſpectatæ indolis edidit ſpecimina. Ætate iam grandior factus, ad grauiores diſciplinas & imprimis Ius Ciuile diſcendum, Louanium totius Europæ florentiſſimum tunc Gymnaſium, ac litterarum Emporium ablegatur: vbi celebriores in omni ſcientiarum genere Viros publicè docentes cupidiſſimè audiuit; priuatim etiam quibuſdam ex præcipuis & familiariter vſus, aſſiduâ illâ doctorum hominum conſuetudine effecit, vt breui admodum inſignem optimarum rerum peritiam, nomenque inter æquales clarum ſibi compararet. Erat enim eâ tunc in vrbe ſummus præſtantiſſimorum virorum & adoleſcentum concurſus ex omnibus Europæ prouinciis; & docentium diſcentiumque ſtudia ad æmulationem æquè feruebant. Anno ætatis vigeſimo ſecundo Louanio digreſſus, ad vberiorem ingenii cultum capiendum, & externarum regionum viſendarũ cupidine flagrans, in Germaniam contendit, & Marpurgi apud Chattos aliquandiu ſubſtitit, vbi Oldendorpium clariſſimum apud ſuos & exteros Iuriſconſultum, diligentiſſimè audiuit: ibidémque in familiaritatem incidit Andreæ Hyperii, magnæ exiſtimationis ac famæ

apud

apud Germanos Theologi. Huius consilio anno insequente Wittebergam Saxonum adiit, potissimùm vt Philippum Melanchthonem videret, audiret & coram cognosceret; virum mehercle egregium, qui scientiarum orbem vniuersum vel solus, vel cum paucis apud populares suos intellectione complexus est; & ob id, dum viueret, Germaniæ suæ Oraculum habitus. Circa annum Christi cIↄ. Iↄ. L. Wittebergâ profectus Francofurtum indeque Argentinam petiit, vbi paullulum commoratus, cùm Galliæ lustrandæ teneretur desiderio, per Heluetios & Allobroges Lugdunum peruenit, hinc Montepessulum: in qua vrbe certo consilio triennium totum egit, Gulielmi Rondeletii Medici celebratissimi contubernio ac mensâ vsus. Hoc primùm in loco illum cepit Medicinæ stirpiumque noscendarum amor, quo ad extremum vsque vitæ diem raptus, Iuris Ciuilis professioni nuntium remisit, seque totum Sacræ Artis, & præcipuè simplicium medicamentorum cognitioni tradidit, insito quodam naturæ ductu. assiduus ac sedulus Rondeletii, cui vnicè carus & acceptus erat, auditor, ex ore docentis excepit Methodum curandorum morborum particularium, quam posteà typis vulgauit Laur. Ioubertus. Rei herbariæ studio supra modum delectatus, sæpissimè in agrum & circumuicina loca prodibat, totamque Galliam Narbonensem perreptabat: neque, quod multi peregrinantes

hodie

hodie faciunt, perfunctoriè aut veluti canis Nilum lambit, exteras regiones obibat, verùm pensiculatè minutissima etiam quæque animaduertebat; nec solùm rerum naturalium ibi nascentium indagatione contentus, quicquid præterea ad situm, antiquitates & populorum mores spectaret, mente & oculis attentissimis obseruabat. cui inter cætera fidem facit Tabula illius Chorographica Galliæ Narbonēsis, quam Theatro suo Geographico Abrahamus Ortelius inserüit. Dum apud Montepessulanos degeret, Petrum Lotichium Poëtarum Germaniæ principem cognouit, & inter reliquos amicos familiarissimè coluit. huius ad Clusium versus aliquot & Epistolæ cum reliquis eius operibus leguntur. Porrò in studio Botanico, cuius incredibili flagrabat amore, ita breui profecit, vt vel tunc Rondeletio, Scyronio aliisque Academiæ illius Doctoribus liqueret, quantus in illa professione aliquando futurus esset: non obscuris quippe indiciis colligebant, ad rem herbariam ornandam, augendamque natum atque vnicè factum. vtpote cuius animo altissimè infixum hærebat graue illud dictum quod apud Galenum extare nouimus, & ab Oribasio repetitum legimus, simplicium medicamentorum, & facultatum quæ eis insunt cognitionem adeò Medico necessariam esse, vt sine eâ nemo ritè mederi queat. Equidem ita iudico; si Medici alioquin eximii animum herbarum notitiá spoliaueris,

liaueris, mentemque natiuâ ſtirpium ſpecie nudaueris, licet cælo deiectus, licet Æſculapius ipſe fuerit, licet omni Muſarum choro ſtipatus, Phyſica, Anatomica atque Chirurgica callens, placere tamen poſſe ne Apollini quidem ſuo, vtpote herbarum ſcientiſſimo. Fuit ſanè hæc Sapientiæ pars quæ ſtirpium hiſtoriam complectitur, non ita multis ab hinc annis in obſcuro planè poſita, denſiſſimisque inuoluta tenebris. nam præterquam quòd per ſe ſat difficilis eſſet, temporum longinquitas & crebræ populorum migrationes, in cauſsâ fuerunt, vt pleræque, ne dicam omnes, plantæ veteribus abiectis noua ſæpiùs induerint ac commutârint nomina, ita vt priſtinæ nomenclaturæ nec vola nec veſtigium appareat vllum. Hinc etiam moroſior ac ſcrupea prorſus reddita, quòd priſci materiæ medicæ Scriptores, ſtirpium, quas pro vulgò cognitis habebant, paucas inter deſcribendum, non rarò nullas tradiderint notas, quibus à poſteris recognoſci poſſent. Quibus & tertium acceſſit incommodum, quòd recentiorum quidam ad primam quamque vel leuiſſimam notam à veteribus appoſitam, alienas ac nonnunquàm contrarias ſupponunt plantas, adeò vt loco ſalutarium remediorum, venena etiam quidam nobis ſurrogârint nocentiſſima, damnabili prorſus atque ſcelerat â inſcitiâ. Quibus malis ne diutiùs conflictaretur Ars medendi, ſummi Numinis prouidentiâ factum, vt patrum noſtrâque me-

moriâ multi præclari exorti ſint Viri,qui hanc Philoſophiæ partem illuſtrandam ſibi ſumpſerunt; inter quos primas obtinent Leonicenus, Ruellius, Matthiolus, Fuchſius, Tragus, Dodonæus, Dalechampius, Lobelius, Caſpar Bauhinus, Cluſius denique hic noſter; de cuius in hoc ſtudiorum genere excellentiâ, & ſingulari peritiâ non eſt quod multis apud vos diſſeram; res ipſa loquitur, & quæ omnium manibus teruntur, Viri eminentiſſimi Scripta id abundè teſtantur. inde enim appâret duo ſibi potiſſimùm propoſita habuiſſe, vt ab antiquis deſcripta aut memorata, altâque iam caligine merſa, erueret atque in lucem protraheret; noua verò aliiſque indicta ipſe reperire poſſet, repertaque optimâ fide bono publico omnibus communicare. vtrumque feliciſſimè peregit, & cum immortali nominis ſui gloria perfecit. Verùm ad reliquum de Vitâ Optimi noſtri Senis ſermonem regredior. Montepeſſulo, poſt gradum, vt vocant, Licentiæ in Medicina adeptum, diſcedens per Galliam Lugdunenſem, Geneuamque, iterùm Baſileam peruênit, vbi exquiſitiſſimis honoribus ab Ordine Academico exceptus, ſecundo Rheno vectus Coloniam vſque Agrippinæ, inde terreſtri itinere Antuerpiam petiit, & ab anno quinquageſimoquinto ſupra milleſimum quingenteſimum vſque ad annum ſexageſimum tertium in Belgio ferè hæſit, niſi quòd Lutetiam Pariſiorũ ſemel excurrere illi viſum.

Vertit

Vertit interea temporis in sermonem Gallicum Vitas Hannibalis & Scipionis à Donato Acciaiuolo Latinè priùs editas, quæ inter opera Plutarchi Gallicè euulgata hodiè leguntur. Dodonæi prætereà Plantarum historiam in eandem linguam conuertit. Anno verò sexagesimotertio Augustam Vindelicorũ petiit, proximoque repetiit, & inde in comitatu Illustrium fratrum Fuggerorum, per Belgicam, ceteramque Galliam Oceano proximam, in Hispaniam profectus est; quam vniuersam peragrauit & accuratissimè perlustrauit à Pyrenæis montibus ad fretum vsque Gaditanum: quo in itinere ad Calpen equo dilapsus os tibiæ confregit. Olysipone cùm esset, incidit fortè fortunâ in Dialogos Garçiæ ab Orta Lusitanicâ linguâ conscriptos, Aromatum apud Indos nascentium descriptionem complectentes, quos cùm auidè percurrisset, dignosque qui toti orbi innotescerent iudicasset, Latinè vertit, & parergis omissis contraxit, additis etiam Notis. Hos primùm anno septuagesimoquarto Christophori Plantini typis Antuerpiæ publicauit: quibus adiunxit Nicolai Monardis Medici Hispalensis de Simplicibus med. Noui Orbis Librum, ex linguâ itidem Hispanicâ in Latinam traductum. Hispaniâ totâ decursâ in Belgium reuersus est, & in eo vsque ad annum septuagesimum commoratus est, amicitiâ multorum præstantium Virorum vsus, Boysotti, Brancionis, Laurinorum fratrum, Plantini, Ra-

phelengii, & aliorum. Hoc tempore ex ſermone Italico in Latinum tranſtulit Antidotarium, vt vocant, Florentinum, quod anno LXVII. apud Plantinum édi curauit. Anno verò LXXI. in Britanniam nauigauit, indeque redux biennio exacto ab Imper. Maximiliano II. Auguſto Viennam Pannoniæ honeſtiſſimis conditionibus euocatus fuit, & numero familiarium aulicorum adſcriptus, commiſsâ illi etiam Horti Cæſarei curâ: in quo munere ad annos circiter quatuordecim durauit, in ſummâ Maximiliani Aug. & Rudolphi F. exiſtimatione ac gratiâ. quo tempore Pragam vnà cum Imp. Maximiliano profectus eſt; quo ibidem vitâ defuncto, à Rudolpho ſucceſſore priſtinum illi munus cònfirmatum fuit. Hungariam etiam, totamque Auſtriam peragrauit. Britanniam etiam permiſſu Imp. iterum adiit: vbi in familiaritatem incidit generoſiſſimi Viri Philippi Sidnæi, & Franciſci Drake; à quo ſociiſque eius naualibus permulta didicit quæ ad Exoticorum hiſtoriam ſpectāt. In aulâ Cæſareâ quamdiu fuit, totum inueſtigationi ſtirpium ſe dabat, eiusque rei causâ ſæpiſſimè in vicinos Pannoniæ agros monteſque excurrebat. Hyberno verò tempore, & quoties otium illi eſſet aſſiduè aliquid quod ad ſtudium hoc pertineret commentabatur. Edidit enim Anno LXXVI. typis Plantinianis Hiſpanicarum ſtirpium à ſe obſeruatarum Hiſtoriam; præter Garçiæ ab Orta Dialogos, Chriſtophori

à Coſta

à Coſta Hiſtoriam Aromatum, & Nicolai Monardis Noui Orbis Simpl.med. Anno autem 83. Plantarum Pannonicarum obſeruationes. Verſabantur eodem tempore in aulâ Io. Sambucus, Iul. Alexandrinus, Crato, Dodonæus, aliique non pauci Viri doctiſſimi; quos omnes amore ſibi deuinctos habuit. Patuit etiam illi aditus in multorũ principum & illuſtrium Virorum amicitiam; inter quos potiſſimùm colebat, maximeque familiares habebat Comitem à Serotin, & Baronem à Batthyan, Hungariæ proceres. Aulicæ tandem vitæ pertæſus, Anno LXXXVII Francofurtum ad Mænum conceſſit; ibique per annos fermè ſex priuatim egit, ſibique vixit: niſi quòd interdum ad Principem Gulielmum Lantgrauium commeare ſoleret: cui tantoperè acceptus fuit, vt annuo illum honoraret ſtipendio; tantoperè familiaris, vt eâdem cùm illo veheretur rhedâ, intimeque conſueſceret. complures etiam alios in hoc ſeceſſu, vt erat leniſſimæ conſuetudinis homo, comparauit ſibi amicos, magni nominis regum ac principum Legatos. Illîc cùm eſſet, vertit è lingua Gallica in Latinam P. Bellonii Obſeruationes, quas Anno LXXXIX. publicauit, addito eiuſdem Bellonii Libello de neglectâ ſtirpium cultura. Demùm Anno XCIII. ab Academiæ noſtræ Curatoribus honorificis litteris & ſtipendio inuitatus, huc venit. Ita enim indicabant Viri prudentiſſimi, à tam clari hominis præſentiâ, non minimum ſplen-

doris Academiæ huic accessurum: nec opinione sua frustrati sunt: quamdiu enim apud nos fuit quâ publicè quâ priuatim vtilis esse nullo vnquam tempore destitit. Scripta sua omnia ad incudem hîc reuocauit, extremamque manum addidit, & in duos tomos digessit, titulis Historiæ Rariorum Plantarum, & Exoticorum: additis etiam aliis quibusdam libellis, Epistolis & obseruationibus. Nec solùm scriptis æternâ memoriâ dignis illustre reddidit Gymnasium hoc: sed quotidianis sermonibus omnes qui ad ipsum ventitabant erudiebat, benigneque omnia sua commonstrabat atque communicabat. adeò vt cui conferre cùm illo liberet, non inter plantas versari, sed in Philosophiæ sinu conquiescere sibi videretur. Erant quippe in hoc viro præter stirpium cognitionem exactissimam, complures aliæ & insignes dotes. Linguarum præter Græcam & Latinam, Hispanicæ, Italicæ & Germanicæ callentissimus fuit: & qui Italiam nunquam viderat, optimè tamen illius gentis loquebatur & scribebat linguâ. Historiarum & Geographiæ peritissimus. memoriæ tàm felicis, vt quæcunque inter peregrinandum etiam minutissima quæque obseruasset, ad vnguem teneret & tanquam in numerato haberet. Pietatis in Deum atque homines non obscura reliquit indicia. ipse cùm maior natu esset, fratri tamen minori cessit vltrò feudo ac dominio Watenesii; exemplo nostris hisce moribus raro.

Attritis

Attritis prætereà ſuorum ob bellum noſtrum ciuile opibus, liberali manu ſubuenit ex eo quod frugali ſuâ & cælibe vitâ reliquum ſibi fecerat: cibi enim potuſque deſiderio naturali, non voluptate, modus illi finitus erat; ab eorum ingenio procul, quorum corpora in ſaginâ, animi in macie & veterno obtorpeſcunt. Tranquillitas porrò animi ac ſerenitas in illo incredibilis, quam longo vſu ſibi pepererat ex bonâ conſcientiâ, rectis atque honeſtis actionibus, contemptu fortuitorum, placido vitæ & continuo tenore, vnam eandemq. perpetuò premente viam. Temporis tàm diligens diſpenſator, vt nunquam deprehenſus ſit, extremâ etiam illâ ætate, quin aut legeret aliquid aut commentaretur. Amicorum cultor religioſiſſimus; quos illi plurimos omnis ordinis conciliauit, præter doctrinam, multa eius atque rara virtus, animique manſuetudo. ita vt vix dies præteriret quo non aut ipſe litteras daret, aut ab aliis acciperet, etiam ex remotiſſimis regnis ac prouinciis. Summis Principibus quanto in pretio quamque carus fuerit, vel ex ſolis litteris eorum ad ipſum ſcriptis abundè colligere eſt. ita vt vix credibile ſit hominem priuatum exterumque in tanta maximorum Virorum dignatione vixiſſe. Poſtremis annis duos ex amicis præcipuè obſeruauit, Ioſephum Scaligerum & Vincentium Pinellum; quorum exceſſu ita bonus indoluit Senex, vt deinceps manifeſtè in peius labi & à priſtino vigore ſenſim

ſim remittere viſus ſit. Valetudo illi ab ineunte ætate varia, nec ſatis proſpera. Francofurti in luxationem coxendicum incidit: quod incommodum eo ſolùm nomine moleſtiùs ferebat, quòd non, vt antè, montes camposque inuiſere, plantasque indagare liceret. Hernioſus etiam poſtremò factus eſt: ſenſibus alioquin integris ac mente. viſu tam perſpicaci atque acuto, vt in extremo illo ſenio citra ocularium adiumentum optimè adhuc legeret, calamoque pingeret. Tandem longâ ætate & annorũ decurſu feſſus, poſtquàm iam expleſſet annum octuageſimum quartum, extremum clauſit Cluſius diem. Vir, abſit inuidia dictis, paucis conferendus, vitâ innocentiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, &, vt verbo dicam, priſci moris & æui. Hîc agnoſco libens diuinam tuam, beate Scaliger, ac præſagam mentem. recordor enim, cùm paullò ante obitum tuum Cluſius per internuntium ſeſe excuſaret quòd valetudine impeditus inuiſere te ægrotantem non poſſet, reſpondiſſe te, Viueret, valeret tantiſper; breui ſe viſuros iterùm in beatorum ſede. Verus, ah nimium verus vates: quantulo enim tempore Cluſium præceſſit ingens illa anima? vix altero elapſo menſe fidiſſimum ſuum ſequitur aſſequiturque Scaligerum Cluſius. Quàm forti verò ac conſtanti animo fatum ſuum excepit? quàm placidè ſupremum illud momentum & quàm auidè captauit? Quidni verò captaret homo

in

in Christi Seruatoris scholâ enutritus,& in spem beatæ resurrectionis erectus? meminerat probè, animoq; suo proculdubio tunc voluebat, dictum illud Iobi, consolationis plenissimum: Scio quòd Redemptor meus viuit,& nouissimo die de terrâ surrecturus sim; & rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum. reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Talem tantumque Virum amisimus, Auditores; cuius sanè beatitudini vti nos inuidere impium planè foret, ita rursus nostrum nos lugere casum nulla vetat religio. Te quidem, ô beate Clusi, ô fortunate Senex, non est quod lugeamus, qui sempiternâ apud superos iam frueris gloriâ: & apud nos in summâ nominis celebritate vixisti, viuesque etiam post fata æternùm: eos verò attigisti annos quos nostrûm aliquis vix sperare auderet. Et quid si non attigisses? noras mortalium conditionem, cui nasci contigerit, mori restare; interuallis nos distingui, exitu æquari: vtque mori neminem contingit qui non vixerit; ita nec viuere aliquem posse, qui non sit moriturus. At verò nostram nos dolemus iacturam, nostrum totiusque reip. litterariæ irrecuperabile damnum. Luget Academia Crateuâ, Theophrasto, Dioscoride suo orbata. Luget studiosa Iuuentus, & Asclepiadum soboles tanto rei Botanicæ restauratore ac patre destituta. Quin neque omnis intra loci huius septa consistit dolor, claudique se patitur tàm angusto spatio; emanabit

hinc in vniuerſam Europam, imò ad extremos Indos vſque diffundet ſe longè lateque triſte hoc nuntium. Lugebit ipſa parens rerum Natura Myſten ſuum Cluſium, cuius ingenio atque induſtriâ, opes ſuas recluſas & tam accuratè deſcriptas paullò antè lætabatur. Quare exceſſiſti tu quidem à nobis, beate Senex, & ad authorem originis tuæ lætus reuerſus es, ſed nobis omnibus deſiderium tui reliquiſti triſtiſſimum, ſimulque memoriam nominis tui nunquam interituram: tua enim te monimenta, tua te virtus, ac feriæ aliorum laudes, non leuis hæc mea ac breuis prædicatio, perpetuò celebrabunt. Deum Soſpitatorem ſupplicibus votis oro, obſecro, obteſtor, vti volens propitius ſoſpitet Academiam hanc, tantisque circumuentam luctibus expediat, & mala quæ iam pridem plurima perpeſſi ſumus, lætioribus aliquando compenſet euentibus. Ita voueo, ita auguror. Dixi.

Habita fuit hæc Oratio in Academiâ post ductum funus, die VII. *April. Anno* CIↃ. IↃ. CIX.

EPITA-

EPITAPHIVM *Clariß. Viri* CAROLI CLVSII, *qui ſepultus eſt Leidæ in templo Beatæ Mariæ.*

BONÆ MEMORIÆ

CAROLI CLVSII

ATREBATIS

POS.

QVI OB NOMINIS CELEBRITATEM PROBITATE, ERVDITIONE, TVM REI INPRIMIS HERBARIÆ ILLVSTRATIONE PARTAM, INTER AVLÆ CÆS. FAMILIARES ALLECTVS; ET POST VARIAS PEREGRINATIONES A NOBB. DEMVM ET AMPLISS. DD. CVRR. ET COSS. IN HANC VRBEM CONDECORANDÆ ACADEMIÆ EVOCATVS, ET STIPENDIO PVB. PER ANNOS XVI. HONORATVS, XXCIV[m] Æ. S. ANNVM INGRESSVS

OBIIT CELEBS IV. APR. M.DC.IX.

BOISARDVS II. *parte Jconum Virorum illuſtrium, doctrina & eruditione præſtantium, in principio, ad* CLVSII *effigiem.*

ANNO à nato Chriſto M. D.XXVI menſis Februarii XIX ſub horam V. ante meridiem natus eſt CAROLVS CLVSIVS Atrebati metropoli Comitatus Arteſiæ in Galliâ Belgica; iſticque in pueritiâ educatus: Gandauum inde ablegatus, vt operam politioribus literis daret, ſub Paulo Euchario viro doctiſſimo, apud quem biennio vixit: anno XLVI Louanium profectus Latinæ & Græcæ Linguæ profeſſores in collegio trilingui ſiue Buſlidiano, audiuit. Deinde (ſic volente patre) Iuri Ciuili operam dedit ſub C. V. Doctore Gabriele Mudæo: ſed cum animus eſſet peregrinas regiones luſtrandi, Germaniam triennio pòſt adiit: vbi ex magni & celeberrimi viri conſilio & autoritate ſtudii rationem mutans, neglecta Iuriſprudentia philoſophicum ſtudium amplexus eſt. Anno quinquageſimo in Narbonenſem Galliam ſe contulit: vnde paucos poſt annos, ob bellum inter Carolum V. Cæſarem & Henricum II. Galliæ regem exortum, in patriam à patre reuocatus, iſtic aliquot annos vixit, donec anno LX denuò in Galliam reuerteretur, Lutetiæque biennio viueret. Inde propter inteſtinum bellum, Aureliâ à Principe Condæo occupatâ, Louanium abiit, & iſtic anno vixit. Anno 1564 euocatus in Germaniam, bimeſtri iſtic tranſacto, per celeres equos in Belgium rediit, & inde per Galliam in Hiſpaniam profectus eſt, cuius plures prouincias, atque etiam magnam Luſitaniæ partem annuo ſpatio perluſtrauit. Anno ſequente in patriam reuerſus vſque ad 71 in eâ permanſit, quo Lutetiam profectus, & inde per Caletes in Angliam. Illâ autem ex parte peragratâ, denuò Lutetiam & in Belgium regreſſus eſt: iſtic hærens vſque ad annum 73 ſupra milleſimum & quingenteſimum. tum enim à Cæſare Maxæmiliano huius nominis II. euocatus Viennam Auſtriæ profectus eſt; & iſtic in aulæ Cæſareæ familiarium numerum benignè receptus fuit. quo etiam loco apud Cæſarem Rudolphum II. Maxæmiliani filium fuit. Vixit porrò Viennæ vſque ad annum LXXXVII. (ſuſceptis tamen interea binis in Angliam peregrinationibus) quo Francofurtum ad Mœnum ſe contulit; XCIII autem anno Lugdunum apud Batauos ab ordinibus confœderatarum prouinciarum euocatus,

euocatus, eò peruenit annum ætatis agens 68; vbi adhuc viuit celebs annum agens 73. In pueritiâ & adoleſcentiâ variis morbis obnoxius fuit; præſertim febribus continuis aliquot annis, omnibusque diuexatus eſt, præterquam quartanâ & peſtilente. Annum agens 24 hydrope laborauit ex intemperante aquæ frigidæ potu; quo morbo Cl. V. Guil. Rondeletii med. celeberrimi & profeſſoris in academia Montepeſſulana, curâ diligentiaque liberatus fuit. Anno autem ætatis XXXIX in Hiſpanica peregrinatione, ruente in curſu per accliue equo cum ipſo ſeſſore, dextrum brachium ſupra cubitum fregit; & eum inſequente, dextrum crus. Viennæ porrò Auſtriæ, annum agenti 55. pes ſiniſter illi luxatus, & malleolus fractus. Octennio deinde pòſt Francofurti ad Mœnum, ex caſu dextrum femur luxatum, & luxatione nec à Medicis nec à Chirurgis agnita ſed neglecta, ad contuſionem dumtaxat medicamenta applicantibus, prorſus claudus effectus eſt, vt ne pedem quidem promouere poſſit, niſi gemino ſcipione ſub alis ſubnixus. eam ob cauſam cùm corpus exercere nequeat, ſed perpetuò illi ſedendum aut decumbendum ſit, graues alii acceſſere morbi; calculus, coli dolor, & hernia. Italicam profectionem ter tentauit: Florentiſſimam enim illam regionem videre ſummopere auebat: ſed irriti ſemper fuere conatus: primùm Montepeſſulano Maſſiliam profectus eſt: deinde ex ea vrbe rediens, apud Allobroges hæſit ferè ſemeſtre, parentis reſponſum exſpectans: poſtremò Auguſtam vſque Vindelicorum profectus; vnde curſum conuertere debuit in Hiſpaniam. Quæ adeò cauſa fuit, vt adeundi Italiam omnem cogitationem in poſterum deponeret, exiſtimans id inſtitutum Deo non probari, cuius voluntati obſiſtere nefas duceret. Eum ob tot animi & ingenii virtutes atque dotes incomparabiles, Imp. Maxæmilianus II. Nobilitatis priuilegiis optimo eius merito cohoneſtatum, plurimum amabat. Linguarum VII, vtpote Latinæ, Græcæ, Italicæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, Luſitanicæ, & Belgicæ, exactam habet peritiam: variarum autem rerum præſtantiſſimarum, præcipuè verò in hiſtoria ſimplicium peregrinorum tantam notitiam & vſum ſibi acquiſiuit, vt per tot regna orbis terrarum ſcriptorem earum vel grauiorem vel diligentiorem hodie non reperias. Hiſtoriarum vulgò incognitarum & ſcriptor & cenſor acutiſſimus, vti & Coſmographiæ doctiſſimus. Scripſit & vertit hiſtorias Americanas ex Hiſpanico Idiomate, in Latinum ſermonem. Dialogos ſiue hiſtoriam Garciæ ab Horto, proregis Indiæ medici, Luſitanicâ linguâ ſcriptam de aromatis & ſimplicibus aliquot medicamentis

apud Indos naſcentibus, Latino ſermone in epitomen contraxit, & iconibus ad viuum expreſſis, locupletioribusque annotationibus illuſtrauit, quæ quarta editione apud Plantini viduam caſtigatior & auctior prodiit in 8. anno 93. Librum Chriſtophori à Coſta medici & chirurgi de Aromatibus & medicamentis in Orientali India naſcentibus ex Hiſpanico ſermone Latinum fecit, & in epitomen contractum quibuſdam notis illuſtrauit, qui altera editione apud Plantini viduam Antuerpiæ anno 1593. in forma octaua publicatus eſt auctior & caſtigatior. Hiſtoriam Nicolai Monardi Hiſpalenſis Medici duobus libris ſcriptam Hiſpanico ſermone de ſimplicibus Medicamentis ex nouo orbe delatis, quorum in medicina vſus eſt, Latio donauit, & in vnum volumen contractam annotationibus & Iconibus affabrè depictis, illuſtrauit; quæ tertia editione excuſa eſt ibidem ex poſtrema authoris recognitione formâ octauâ anno 1593. Idem fecit tabulam Hiſpaniæ, antiquis & recentibus in ea locorum nominibus inſcriptis; quam ſe editurum promiſit Ortelius. Eiuſdem Hiſtoria aliquot ſtirpium per Hiſpaniam obſeruatarum libris duobus expreſſa eſt Antuerpiæ in octauo, Anno 1576.

Hæc Boiſſardus: quibus vitam Clariß. Cluſii vſque ad annum 1593 compendio deſcripſit. Quæ verò poſteà in ſcriptis ſuis mutauerit, quæq; vitæ illi ſeries vſque ad annum obitus eius 1609 fuerit, ex præcedente Oratione intelligere poteris.

EPI-

EPICEDIA

In obitum Clarissimi viri CAROLI CLVSII.

I.

ERIDANVM, *Rhodanum, Rhenúmque,*
Istrumque, Tagumque
Viserat; & montes paßim syluasque pererrans,
Quicquid in Europa herbarum fruticumque latebat
Clusiadæ virtus studio collegerat acri;
Ille etiam quicquid tellus vel America, vel quæ
India surgentem ad Solem, vergénsve cadentem
Inuisum Europæ & nostris produxerat oris
(Quæ variis alii scripserunt singula linguis)
Donarat Latio felicis munere pennæ,
Eximiis fulgens per totum laudibus orbem.
At nunc è terris in cælica templa receptus
Aspectu propiore Dei se Clusius explet,
Mirificas nutu qui vires indidit herbis.

II.

MVLTVM *hodie cuiquam si res herbaria debet;*
Debet Matthiole, & docte Lacuna tibi.

Par

Par tribus hoc ipso debetur nomine Belgis
Gloria, non vllo deperitura die;
Clusiada, Dodonæo, doctoq́ Lobello,
Certis perpetuum viuere nominibus.
Matthioli, Veneti; Salamantica, scripta Lacunæ
Æternæ ornauit laudis honore, typis.
At Dodonæi, & Clusî, scriptisq́ Lobelli
Plantini summum præla dedere decus.
Cesserunt fatis omnes; Te Parca, Lobelle,
Laudi quâ frueris diu superesse sinat.

BON. VVLCANIVS.

EIVSDEM BON. VVLCANII
IN CLARISS. VIRI
EVERARDI VORSTII
Orationem funebrem
In obitum Caroli Clusii
EPIGRAMMA.

ΚΛΟΥΣΙΑΔΟΥ φίλον ᾧ βίον ἐστὶ καὶ ἤθεα γνῶναι,
Ὃς βοτανῶν τε φυτῶν τ' ἤδεε πάντα γονήν·
Τὴν δ' ἀναγνοὺς βίβλον, ἣν μάλα πρόφρων οἱ ἀνέθηκεν
Βαταβικοῦ Λυκείου δέξιος ἡνίοχος·
Ὄλβιος οὗτος ἐστί, βίος ᾧ τοῖος βεβίωται,
Βώρστιος ᾧ τε νέον δῶκε θανόντι βίον.

Idem

Idem Latinè.

C*LVSIADÆ studia & mores qui nosse laboras,*
Herba cui nota & planta propè omnis erat;
Perlege quas Batavi Rector Doctorq; Lycei
Illi sacrauit Vorstius inferias.
Felicem dices, talis cui vita peracta est,
Cuiq; viro à tali vita secunda datur.

Τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς

ΚΑΡΟΛΟΥ ΚΛΟΥΣΙΟΥ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ.

ΠΟΙΚΙΛΑ μὲν δεδάηκας ἀλεξιτήρια νούσων
Κλούσιε, παντοίαις σύνθετα φαρμακίαις·
Οὔτε σε φυταλιαὶ εὐαλθέες, οὔτε σε θάμνοι,
Οὐκ ἔλαθον ῥίζαι, καρποφόρον τε γένος.
Ἀφνειῇ τάτε πάντα τεῇ δημώσαο δέλτῳ
Φῦλά τε καὶ χώρην πᾶσαν ἐπερχομένη.
Οὐ σὺ δὲ μοῖραν ἄλυξας ἐῇ πολυΐδρϊ τέχνῃ·
Τρέψε δὲ κῆρ ὀλοὴ χεῖρας ἀλεξικάκους.
Οὐ μὲν ὅλος κε θάνοις· κρέσσον μέρος αἰθέρι κύρσεν,
Γῆ δὲ περιοσδύσει σὸν κλέος ἀθάνατον.

Doctissimi viri

CAROLI CLVSII

Epitaphium.

NOTA *tibi fuerant, Clusi, pellentia morbos*
Pharmaca diuersis consociata modis.
Sed neque radices, nec te latuere salubres
Herbæ, non frutices, fructiferumq́ genus;
Omnia quæ quondam vulgâras diuite charta,
Quæ modò per gentes per loca quæq́ meat.
At tibi mors nullâ fuit euitabilis arte:
Sed medicas vicit tetrica Parca manus.
Haud totus moriere tamen: pars maxima cælo
Viuet, & in terris fama superstes erit.

FEDERICVS IAMOTIVS
Medicus.

In

In reliquias
Cl. Viri
CAROLI CLVSII,

τοῦ μακαρίτου, post eius obitum editas, & Orationem fvnebrem à Cl. Viro ÆLIO EVERARDO VORSTIO de eodem habitam.

Floræ sacerdos, candidatus herbarum
Quascunque Phœbus spectat, aut alit tellus,
Non nostra tantum, sed remota, sed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus inuoluit,
Ereptus orbi Clusius, tamen totum
Spargit per orbem non minus suos floreis.
Illum diserta voce Vorstius nuper,
Florum peritus & peritus herbarum
Vita perenni consecrauit & fama,
Victurus ipse non minus celebrato.
Musæ corollam nectite hoc & hoc dignam,
Non in bicorni colle, qua secat nubes
Parnassus ingens, seq; cum polo iungit.
Quos præferatis Clusius dabit flores.

Daniel Heinsivs
ex tempore scribebat.

EPITAPHIVM
diuini ſenis
CAROLI CLVSII,
viri clariſſimi, & rei herbariæ principis.

SCAZON.

HOSPES, ſepulchrum quiſquis aſpicis noſtrum,
Hîc æuiternum crede ver in hâc vrnâ
Croco rubente, floſculisq́; ſpirare.
Ego ille ſaxo condor hoc, inexpletâ
Qui mente dudum ſciſcitabar, in campis
Quæ procreatrix vis inerret, & magnum
Hoc corpus animet: quæ libido pertentet
Terram, ſerenâ nocte quum leui cœlum
Humore rorat, aut Fauonius lætas
Florum papillas purpurantium ſufflat.
Non ſtudia vulgi me, nec aſperæ curæ
Tenuêre: non me mane togula ſudatrix
Per inquietas diuitum fores egit:
Sed, dum ferè omnes diligenter hîc errant,
Ego inter herbas fuſus, è domo Ditis
Siccis capillis innocentiam priſci
Ruris reduxi. ſic mihi dies grati
Fulsêre: ſic plus octies decem meſſes
Et tres peregi: quum nec interim tuſsis,
Maluſve languor, nec grauedo me putris
Quaſſauit: oculos vſque dum meos tandem

 Dies

Dies supremus, visq; sæuior fati
Grauiore somno pressit, & semel longam
Dormire noctem iussit, heu nimis longam.
Lex ista vitæ est fixa: quam licet dudum
Fugisse iam viderer, haut tamen fugi.
Feramus, hospes, hæc acerba. debentur
Maiora morti corpora. illa, quam stare
Suâ putamus mole, iam labat terra
Nutátque. Nata quæ fuêre non mirum est
Perire; perit hoc, ecce, quod fuit semper.

Scripsi PETRVS CVNAEVS.

MEMORIÆ
Nobilis ac præstantissimi viri
CAROLI CLVSII.

QVAMQVAM *citatus pennipesq́ festines,*
Hospes, resiste. suadeo. recusantem
Vel ista præsens pompa te retardârit,
Quâ Denecales Feriæ celebrantur.
Cernis cupressos, & choragium luctûs,
Hominesq́ tristes mortualibus sumptis,
Madidisq́ ocellis. cernis in sepulchreto,
Hîc quâ Lycæum personat Batauorum
Ipsas Athenas prouocans Erechthæas,
Manes ciere, lachrymisq́ perfusum,
Pullâq́ veste, crinibusq́ dimissis,
Taxoq́ opertum Vorstium parentare;
Non fulminato cuipiam è bidentali,
Scurræ've, (ne nos sic putes ineptire:)
Inuersa fax hæc, hæq́ imagines pictæ,
Et signa lecto quæ feruntur Orcino
Meliora spondent: nempe funus illustre,
Musisq́ amicum, & innocentiæ exemplum.
Quis ille, quæris, sit cui Sacrum fiat?
Cui ille planctus pectorum & lacertorum?
Jlle, ille magnus Clusius, pater Floræ,
Geniusq́ florum, stirpiumq́ nutritor,
Post explicata Exotici Orbis & Nostri

Diuersa

Diuersa ditis dona rara Naturæ,
Isto quiescit conditorio. dixi.
At, ô Viator, paucula heu nimis dixi.
Plura ipse dicet, funerisq; Laudator.
Addamus illud nos tamen, Virum talem
Fuisse, qualem secla vix ferent vlla.
Nulli secundus in scientiâ herbarum
Placuit Rudolpho, Principiq; non vni.
Quòd si patritum non haberet hic nomen,
Vulgoq; passim Clusium salutarent,
Datura [a] Laurus (namque & arbores nomen
Dedisse memini, sessilesq; [b] lactucas:)
A flore posses nominare vel Florum.
Vtrumque certè conuenit. Viro laurus
Condigna merces; dignus estq; florere
Æternùm, & ora per volare doctorum.
Non ille [c] Caudex, aut inutilis Truncus,
Non imminuti Fungus est cerebelli,
Stolo, Frutéxve. at Arbor admodùm Felix,
Bis terq; Felix, ingeniq; diuini,
Industriæ acris, diligentiæ raræ,
Dum peruagatur rura Pannonum quondam,
Plagasq; lustrat tramitesq; inaccessos,
Cæcasq; valles non veretur intrare:
Britanniasq; Hispaniasq; percurrens
Incognitorum nos docet genus florum,
Plantasq; & herbas prodit antè neglectas.
Hæc cura tantùm Clusio fuit cordi;

a Vide Plinium lib. 15. cap. vlt. & lib. 17. cap. 1.
b Nempe LACTVCINI, Valeriæ gẽtis cognomen. Vide eundẽ Plin. lib. 19. cap. 4. Apud Diod. Sicul. est Μάρκος Οὐαλέριος Λακτύκας, lib. 11.
c Caudex, Truncus, Fungus, Stolo, Frutex. *accipi solent pro homine rustico, inepto ac stupido.*

Fugiens

Fugiens docere iura pro tribunali,
Quæ iuuenis almæ consecratus Astrææ
Ex Ulpiano didicit & Modestino.
Non ille auarus cuipiam dolos struxit,
(Haud nôrat vllis inuidere thesauris,)
Non fœnore vsus tristium Kalendarum.
Non præpotentum sportulas salutator
Captauit vdus, æstuánsque, pallensq́;
Et æra centum, congiarium lassi
Anteambulonis, iussit ille plorare;
Ipsosq́; reges, & greges togatorum.
Non impudicis visus est adhærere,
Submœnianas nec secutus vxores:
Cælebs, sed instar Cælitis fuit cælebs.
Reliquas procacis insolentias secli
Perosus, auræ plausuúmque contemptor,
Securus inter flosculos oberrabat;
Ab inquieti questibus procul vulgi,
Questu volucrum per vireta contentus.
Hinc pax sepulto. scæua nec quiescentem
Strix vlla turbat. nec cadauer allatrant
Canes Iberi, Schoppiúsve vespillo.

INNOCENTISSIMÆ ANIMÆ, AC MERENTISSIMIS MANIBVS

PETRVS SCRIVERIVS M. P.

Epitaphium.

Sparge, precor, flores supra mea busta viator;
Debentur flores totaque prata mihi.

Pro

Pro postumo Botanicæ supellectilis fœtu

CLARISSIMI VIRI

D. CAROLI CLVSII

ATREBATIS.

SVRGE Pater Florum, si quis tibi sensus in vrnâ
Qua te Lugdunum continet, atque fouet
Magne senex CLVSI, *qui maior* APOLLINE *quouis*
Ingenio es, captis addito summa tuis;
Nam nisi prima tui pars est exacta laboris,
Quam decorat lauro plebsq́; sophúsque suo:
Orbibus ex motis toto nostro orbe Batauus
Materiæ Oceanum suggerit Indipetæ;
Quos ego! ni charum patris caput effera Morta
Fortior omni herbâ contumulasset humo:
Nil torrens terrere ignis, nil tristia Ponti
Flustra, & Hyperboreæ vis violenta niuis:
Plurima lustrato retulissem munera mundo
Indeclinati maxuma pars operis:
Claue etenim nemus hoc Naturæ vt APERTA *recludis,*
Vt moto pateat cardine porta satis.
Te duce subsident mundi miracula montes
Tesquáque, quæ & nullâ sunt adeunda viâ.
Saltibus & sese quæcunque recessibus abdant
Telluris censu diuite deliciæ;

Concedis nostris etiam reperirier hortis
Pannoniam, atque Indos, Spanica regna simul.
Lugduni locus est superans vel Adonidis, iste
Monstrat opes Pannon, Inde, & Ibere tuas.
Hunc meus Hippocratis Flos, Vesalliq; Medulla
PAVIVS *arctauit dispositâ serie,*
Magnificum cimelium opum, admirabilis arte
Nostrâ; & qui CLVSI *cludere dignus opus.*
Dispeream, Hippocrates! si quisquam dignior alter
Tangere Phœbæo tanta Vireta pede.
Verùm ignosce Senex multo quòd membra labore
Lassa satis, placidum nactáque morte locum
Ad solitos reuocem ingratus, deménsque labores;
Nam mea mens peccat turbida, morte tuâ.
Mens redit! ô requiesce senex, tibi gratia honósque
Debita, perpetuæ surget ab ore tubæ;
Surgere te CLVSI *nec opus, nam parte superstes*
Es potiore tui; PAVIVS *euigilat.*
Deciduum sequitur florem submissus eâdem
Stirpe, quod haud certas commonet esse vices.
Cæsaribus charus vernanti flore iuuentæ,
Et fructu senii gestiit ipsa Schola.
Abs ipso Senio sumpsit tua gloria vires,
Gloria quæ nullâ est interitura die.
Fatalis lustris eadem labentibus orbi,
Atque operi. Manes viuite Clusiaci.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ.

bIs qVInqVe oCtenos, qVatVorqVe peregerat annos
CLVsIVs Vt MenſIs LabItVr, ad ſVpēros
pertæſVs terras penetraVIt CLVſIVs hortos,
LVX VbI perpetVo Vere trahenda potens.

Augerius T. F. Clutius.

Viro nominatiſſimo,
CAROLO CLVSIO,
æui noſtri Principi Botanico.

VLTIMA *myſtacio ex Medico quærenda, Beate*
Gloria, defunctorum animâ æterniſsime CLVSI,
Ni fatum, æternámque piorum carmina vatum*
Tot collaudaſſent vitam, cœlóque locaſſent:
Quis cum triſte Apium, geminam Abrotanúmque,
Thymúmque,
Omnigenísque herbæ ſtruices mœroris alumnas,
Florésque, vmbellásque, comas, frondésque, corymbósque,
Et pullas capital fugiens Dea præfica Laurus
Infer lauriuoris plenâ cum adſpergine pompis.
Plini vmbræ heu! diui maiores, enthea diui
Suada Theophraſti, atque Anazarbea alta Pedacî
Diua Dioſcoridis! quos nunc exoſa Beati

* Ita Tollius Famam nominat Epiſt. ad Attic.

Pars melior tradux floret cælestibus hortis:
Florâ nate, pater florum, herbarúmque, cui ipsa
Squallentis steriles enixo in luminis auras
Tellus floridulis prægnantem enitier aruis,
Atque aperire oculos, queîs tot mortalibus annos
** Cluserat ingenuos fructus, florúmve profundas*
Auragias: iam te heu! delato ad conscia terræ
Templa, vnde adsurgunt florum prolimina, † gazas
Inuidere suas superis; radicibus ipsâ
Tellure occlusus cæcas protrudere vitas,
Inuitúmque animare lutum, & variare colorum
Tot vultus, speciésqu^e, anthelásque admirandas!
Imò ipse in varios flores mutarier, ipsus
Flos florum, Floræq;, & qui huic operantur Alumni
Flores, indictásque herbas, exotica cælo
Nostro ignota orbi, Batauæ & miracula genti
Ingentique orbi, propriis qui floribus orbis
Iam facit indigeti, totus quem floridus orbis
Terrarúmque Dii fratres, nymphæq; sorores,
Herbarum florúmque Animam, Geniúmque Iouémque,
Naturǽque suum mysten, fratrémque magistrum
Lacteolo indigitem per cælos tramite ducunt.

* Beati nominis veriloquium, quod ante hunc iam natum innumeras suas Tellus opes, herbas, frutices, suffrutices, floresque penitus concluserat: quo & oculorũ etymon spectare, videri potest; ab occulẽdo enim denominati.

† Liceat veniâ Persarum λᾶν τὰ γῆς καὶ σάων ad sensum hũc pro Græcis traduci.

L. M. Q.

Coronidem adposui H. DELMANHORSTIVS ære τοῦ μακαρείτου CLVSII non Comico, at Botanico obæratus.

IANVS

IANVS RVTGERSIVS Euerardo Vorſtio V. C.

SIC tibi concedat medicanti Pergamus arte,
Nec certet dextræ dextera Coa tuæ;
Sic coëant queiſcumque ſacras admoueris herbas
Vulnera, nec dubiam ſentiat æger opem;
Sæuáque crudelis ceſſent contagia morbi,
Et fugiant ſuccis victa venena tuis,
Vt mihi ſe non antè oculis tam grata legendam
Obtulit æternâ charta notata manu,
Crudeles obitus quæ rapti mœret amici,
Et iacit ad viduos triſtia verba rogos,
Qualia ſub densâ ramorum concinit vmbrâ
Dum gemit abſumptum Daulia mater Ityn,
Qualia cantabat Geticis in rupibus Orpheus
Euridyces queſtus altera fata ſuæ.
Hæc quoque venturi diſcant te vate nepotes,
Exequias æuum poſteritatis eat.
Quid renuis fruſtra? non eſt tua pagina, VORSTI,
Quæ lacrymas ſeræ poſteritatis habet.

EIVSDEM De CLVSII obitu.

VIDERAT *aſtrorum motus, cauſásque notarat*
Quæ faciant naſci ſidera, quæq; mori.

Emensus stellas, & totum Clusius orbem,
In gemino quantum cardine Phœbus obit,
Iam didici cœlum, quid adhuc nisi terra relicta est?
Hinc quoque, sed maior, fama petetur, ait.
Nec mora, Telluris sacras accingitur herbas,
Et gremio quicquid omniparente fouet.
Jam penetrat Gangen, videt hunc iam Medus Hydaspes,
Et qui septeno gurgite Nile fluis.
Omnia quærebat. quærenti defuit orbis,
Ulterius nec quo progrederetur erat.
Nunc iacet hic. Tellus varias superaddidit herbas,
Et tumulo lacrimis humida serta dedit.
Qui coluit flores, & sacræ semina matris,
Credibile est illum sic voluisse tegi.

ALIVD,
In tumulum CLVSII.

QVOD *iacet hoc tumulo si vis nouisse, viator,*
Exuuias Clusî continet iste locus,
Confectas senio, fractas morbísque malísque,
Summáque vix quarum strinxerat ossa cutis.
Sed tamen ingenium, sed mens diuinior huius
Heu malè formati corporis hospes erat.
Non querimur raptum. Quidquid mors inuida dēpsit,
Jngenio nobis reddidit ille suo.

ALIVD

ALIVD.

CVM Clusî corpus tumulo Natura locaret,
Quem mœrens manibus fecerat ipsa suis,
Ingemuit, tollénsque manus ad sidera, Terra
Hoc peperi, cœlum cætera, dixit, habet.

ALIVD.

QVI videt hos flores tumuli de vertice nasci,
Hæc cineri tellus vltima dona dedit.
O bene, quod tumulo claudatur Clusius isto!
Qui coluit flores, floribus ille iacet.

ALIVD, ad CAROLI CLVSII Manes.

DIVINI manes, & tanti nominis vmbra,
Et Clusî quicquid non tegit vrna mei,
Accipite exiguum mansuri pignus amoris,
Dum liceat nobis condere maius opus.
Accipite, & quamuis paruum ne spernite munus.
Hæc pietas semper digna fauore fuit.

FINIS.